

Załącznik 11c

do raportu z badań:

„Dezaktywizacja osób w wieku okołiemerytalnym”

**Raport ekonomiczny z badania ankietowego
osób w wieku okołiemerytalnym
część II – ZUS**

Dezaktywizacja emerytalna i ekonomiczna osób ubezpieczonych w ZUS

Spis treści

I. Wstęp-----	3
II. Charakterystyka cech demograficznych -----	4
III. Kapitał ludzki -----	7
IV. „Ogólne” cechy zatrudnienia-----	15
V. „Osobiste” cechy zatrudnienia-----	18
VI. Rozmieszczenie „przestrzenne” -----	24
VII. Rodzinne uwarunkowania pracy-----	25
VIII. Ocena pracy -----	33
XIX. Warunki przejścia na emeryturę-----	35
1. Faktyczna stopa zastąpienia-----	35
2. Opinie dotyczące wysokości emerytury i jej wpływ na odraczenie decyzji emerytalnej.	37
3. Realizacja planów dotyczących aktywności zawodowej po przejściu na emeryturę. ----	41
X. Podsumowanie -----	43
XI. Aneks 1 -----	46
XII. Aneks 2 -----	57
1. Tabele regresji – moment przejścia na emeryturę.-----	59
2. Tabele regresji – aktywność zawodowa.-----	81

I. Wstęp

Poniższy raport przedstawia szczegółowe wyniki badania ankietowego osób w wieku okołoemerytalnym (kobiety w wieku 50-65 lat oraz mężczyźni w wieku 55-70 lat) ubezpieczonych w ZUS.

Badanie to przeprowadzone zostało na ogólnopolskiej próbie 5000 osób (3500 kobiet oraz 1500 mężczyzn). Nadreprezentacja kobiet w próbie była zamierzona – wynikała z przekonania, że w przypadku kobiet decyzja dotycząca dezaktywizacji emerytalnej oraz ekonomicznej ma charakter bardziej złożony niż w przypadku mężczyzn, a tym samym potrzeba więcej obserwacji, aby móc zbadać wszystkie jej aspekty.

Ponadto badana populacja została ograniczona do osób, które w ciągu ostatnich 5 lat wykonywały przez jakiś okres pracę (w wymiarze co najmniej 1 godziny tygodniowo), przynoszącą zarobek lub dochód. Pominięcie osób nieprzerwanie niepracujących przez ostatnie 5 lat wynika z faktu, że podstawowym celem projektu było zbadanie związku decyzji o przejściu na emeryturę z decyzją dotyczącą aktywności zawodowej. Natomiast osoby w wieku okołoemerytalnym, które od kilku lat nie pracują, można uznać za trwale zdezaktywizowane.

W opracowaniu tym zastosowanych zostało kilka przekrojów. Populację ubezpieczonych w ZUS podzielono ze względu na płeć oraz stan na rynku pracy – porównane zostały osoby aktualnie pracujące z niepracującymi (w tym zarówno osoby bezrobotne, jak i nieaktywne zawodowo). Aby określić moment i charakter dezaktywizacji, użyte zostały dwie zmienne.

Pierwsza z nich dzieli respondentów na tych, którzy nabyli już uprawnienia do normalnej lub wcześniejszej emerytury i z tych uprawnień korzystają („Pobierający emeryturę”), a także tych, którzy z uprawnień nie korzystają, ponieważ albo nie mają jeszcze takiej możliwości („Niepobierający emerytury ani renty bez prawa do emerytury” lub w skrócie „Nieuprawnieni”) albo, mimo iż takie uprawnienia nabyli, to nie chcą z nich korzystać („Niepobierający emerytury ani renty z prawem do emerytury” lub w skrócie „Uprawnieni, którzy nie skorzystali”). Ostatnią podgrupę stanowią osoby pobierające rentę („Pobierający rentę”).

Druga zmienna, według której podzieleni zostali respondenci, pozwala przeanalizować moment przejścia na emeryturę. Określa ona, w którym momencie w stosunku do momentu uzyskania uprawnień respondent zaczął z nich korzystać lub zamierza skorzystać („Świadczenia przedemerytalne”, „W momencie uzyskania praw emerytalnych”, „Odroczenie o rok”, „Odroczenie o więcej niż rok”).

Obie te zmienne są niezbędnym elementem analizy, gdyż podczas gdy pierwsza ukazuje strukturę badanej populacji, druga pozwala wyciągać wstępne wnioski dotyczące skutków jej struktury dla decyzji dotyczących momentu dezaktywizacji emerytalnej, podejmowanych indywidualnie i w skali makro.

Do weryfikacji wyników uzyskanych metodą opisową zastosowana została analiza ekonometryczna. Ponieważ zdecydowana większość zmiennych ma charakter jakościowy, w celu oszacowania ich wpływu zastosowane zostały zmienne binarne. W związku z tym dla każdego z czynników należało wybrać grupę odniesienia (bazową). Zmienne objaśniające i grupy odniesienia opisane zostały w pierwszej tabeli Aneksu 2. Do obliczenia wpływu tych

zmiennych na moment przejścia na emeryturę zastosowany został wielomianowy model logitowy. Jako że model ten jest nieliniowy względem parametrów, ich oszacowania nie mają jednoznacznej interpretacji. Dlatego dokonano wykładniczego przekształcenia parametrów, uzyskując w ten sposób tak zwany iloraz względnych prawdopodobieństw (*relative risk ratio* – RRR). W najistotniejszym przypadku zmiennych binarnych RRR oznacza zmianę prawdopodobieństwa wystąpienia danego przepływu, jeżeli jednostka posiada cechę identyfikowaną przez daną zmienną binarną, przy czym RRR=1 oznacza brak zmiany prawdopodobieństwa, RRR>1 świadczy o jego wzroście, RRR<1 o spadku.

Do obliczenia wpływu zmiennych wyjaśniających na binarną zmienną określającą, czy respondent jest aktualnie aktywny zawodowo, zastosowany został natomiast zwykły model logitowy. Podobnie jak w modelu wielomianowym i tutaj oszacowania parametrów nie mają jednoznacznej interpretacji. W tym przypadku konieczne było oszacowanie ilorazu szans (odds ratio). Jest to stosunek prawdopodobieństwa, że jakieś zdarzenie wystąpi (np. respondent będzie pracował) do prawdopodobieństwa, że to zdarzenie nie wystąpi.

Poniższy raport podzielony jest na części według grup zmiennych opisujących badaną populację. Każda zmienna została każdorazowo przeanalizowana pod kątem jej wpływu na moment dezaktywizacji emerytalnej i zawodowej. Zależności te zostały opisane, jeśli tylko były zaobserwowane, czy to za pomocą statystyk opisowych czy analizy regresji. W tekście raportu znajduje się większość tabel, uzupełnianych informacjami z pozostałych obliczeń. Większe tabele zostały przesunięte do Aneksu 1, zaś tabele przedstawiające wyniki regresji do Aneksu 2.

II. Charakterystyka cech demograficznych

W badanej populacji mężczyźni częściej niż kobiety pobierają rentę, kobiety zaś – emeryturę. Aż 33% badanych rencistów pracuje, podczas gdy emerytów jedynie 19%. W badanej próbie wśród osób pracujących nieposiadających uprawnień do emerytury więcej jest kobiet niż mężczyzn. Także wśród pracujących, mających uprawnienia do emerytury, ale z niej niekorzystających, więcej jest kobiet. Wśród osób pracujących mężczyźni przeważają natomiast w grupie emerytów i rencistów. Aż 23% pracujących mężczyzn pobiera emeryturę, dalszych 11% rentę (u kobiet odpowiednio 20% i 6%), co może wskazywać na dość częste w tym wieku łączenie pracy z pobieraniem świadczeń. Pozwala to przypuszczać, że osoby w badanych przedziałach wieku mają bardzo często nie tylko motywację, ale i możliwości wykonywania pracy.

Tabela 1. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według płci.

Płeć	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Populacja ogółem				
Mężczyźni	47.23	13.54	6.27	32.96
Kobiety	49.15	8.42	6.6	35.83
Pracujący				
Mężczyźni	23.36	11.25	8.78	56.61
Kobiety	20.35	5.78	10.45	63.41
Niepracujący				
Mężczyźni	68.07	15.28	4.11	12.54
Kobiety	70.73	10.34	3.81	15.12

Źródło: obliczenia własne

Kobiety częściej korzystają z wcześniejszej emerytury niż mężczyźni, rzadziej zaś pracują więcej niż rok po uzyskaniu praw emerytalnych. Pracujące kobiety jedynie nieznacznie częściej niż pracujący mężczyźni korzystają ze świadczeń przedemerytalnych, nieznacznie rzadziej zaś korzystają z emerytury w momencie nabycia do niej prawa na korzyść odroczenia jej do roku czasu. Niepracujące kobiety wyraźnie częściej korzystają ze świadczeń przedemerytalnych.

Tabela 2. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według płci.

Płeć	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący				
Mężczyźni	10.19	57.07	0.64	32.10
Kobiety	11.22	56.48	0.72	31.57
Niepracujący				
Mężczyźni	13.30	71.06	1.91	13.72
Kobiety	15.34	70.65	1.48	12.53

Źródło: obliczenia własne

Wiek nie różnicuje pracujących i niepracujących emerytów (ani kobiet, ani mężczyzn). Wskazuje to, iż decyzja o wykonywaniu pracy przez emeryta nie jest funkcją wieku. Niepracujący bez uprawnień do emerytury są średnio młodsi od niepracujących (również bez prawa do emerytury) o ok. rok (kobiety i mężczyźni). Najwięcej pracujących rencistów, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, znajduje się w grupie wieku bezpośrednio poprzedzającej powszechny wiek emerytalny (kobiety 55-59 lat, mężczyźni zaś 60-65 lat). Może to wskazywać na fakt wykorzystywania renty jako pewnego rodzaju świadczenia pomostowego. Osób niepracujących pobierających rentę najwięcej jest w najmłodszych przedziałach wieku.

Średni wiek kobiety (59,8) i mężczyzny (64,6) na emeryturze jest niższy od ustawowego. Przeciętnie populacja osób pracujących jest młodszą w stosunku do niepracujących - wyjątek stanowi grupa kobiet pobierających rentę. Kobiety pracujące pobierające rentę są przeciętnie rzecz biorąc starsze od niepracujących pobierających rentę.

Tabela 3. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według wieku.

Grupy wiekowe	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
50-54 lat	2.86	4.73	6.85	85.55				
55-59 lat	28.47	8.13	16.75	46.65	6.68	12.35	7.29	73.68
60-65 lat	70.09	5.14	11.68	13.08	33.8	13.43	11.11	41.67
66-70 lat					83.84	1.01	11.11	4.04
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				

50-54 lat	16.71	28.30	4.85	50.13				
55-59 lat	74.61	10.44	4.51	10.44	30.77	33.33	6.96	28.94
60-65 lat	92.1	1.88	2.63	3.39	68.84	15.73	4.45	10.98
66-70 lat					97.35	0.29	1.47	0.88
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

Zarówno kobiety, jak i mężczyźni młodszego pokolenia chętniej korzystają zarówno z wcześniejszej emerytury, jak i opcji dłuższego odroczenia przejścia na emeryturę w porównaniu z pokoleniami starszymi, które najczęściej przechodziły na emeryturę dokładnie w momencie uzyskania wieku emerytalnego. Osoby niepracujące ze starszych pokoleń mają jeszcze większą skłonność do przechodzenia na emeryturę w momencie uzyskania do niej prawa niż osoby z tych samych grup wiekowych, jednak aktualnie pracujących.

Wynik ten potwierdza analiza regresji (Aneks 2). Wiek wprowadzony został do regresji jako zmienna ciągła i okazał się istotny zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn (dla kobiet na poziomie 0.001, dla mężczyzn zaś 0.05). Iloraz względnych prawdopodobieństw jest dla obu płci mniejszy od jedności, zarówno dla korzystania ze świadczeń wcześniejszych, jak i odraczania emerytury (kategorią bazową było skorzystanie ze świadczeń emerytalnych w momencie uzyskania do nich prawa). Oznacza to, że im respondent starszy, tym rzadziej korzystał lub planuje skorzystać ze świadczeń przedemerytalnych. Podobnie rzadziej odraczał/planuje odroczyć przejście na emeryturę. Analiza ekonometryczna potwierdza również przypuszczenia, że im respondenci starsi, tym mniejsze prawdopodobieństwo, że podejmą pracę.

Tabela 4. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według wieku.

Grupy wiekowe	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
50-54 lat	12.89	55.60	0.39	31.12				
55-59 lat	10.27	52.57	0.98	36.19	10.15	53.28	0.21	36.36
60-65 lat	6.86	67.65	1.47	24.02	12.09	59.53	0.47	27.91
66-70 lat					6.19	70.10	3.09	20.62
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
50-54 lat	24.57	55.43	0.57	19.43				
55-59 lat	17.63	71.32	1.18	9.87	17.23	64.42	0.37	17.98
60-65 lat	8.96	76.82	2.18	12.04	16.96	67.56	1.19	14.29
66-70 lat					6.53	79.82	3.86	9.79
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Źródło: obliczenia własne

Pracujący mężczyźni - kawalerowie częściej pobierają emeryturę niż pracujące panny - jeśli mają do niej prawo. Odwrotna jest zależność dla osób w związkach. Rozwiedzeni najrzadziej

mają prawo do emerytury i najrzadziej pobierają emeryturę, nie mając praw emerytalnych. Osoby po rozwodach również stosunkowo często pracują, ale też stosunkowo często nie pracują, pomimo braku świadczeń.

Tabela 5. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według stanu cywilnego.

Stan cywilny	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Kawaler/panna	10.96	2.74	15.07	71.23	17.02	12.77	10.64	59.57
W związku	18.56	5.52	9.17	66.74	23.10	11.15	8.40	57.35
Rozwiedziony/rozwiedziona	15.94	5.80	12.56	65.70	15.19	15.19	8.86	60.76
Wdowiec/wdowa	33.47	7.76	11.02	47.76	44.83	6.90	12.07	36.21
Ogółem	20.35	5.80	10.28	63.57	23.54	11.33	8.84	56.29
Niepracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Kawaler/panna	70.71	10.10	7.07	12.12	45.10	25.49	7.84	21.57
W związku	71.02	9.69	3.38	15.90	69.10	14.75	3.88	12.27
Rozwiedziony/rozwiedziona	62.98	15.87	3.37	17.79	48.31	30.34	4.49	16.85
Wdowiec/wdowa	73.45	9.42	4.33	12.81	82.21	6.13	3.68	7.98
Ogółem	70.81	10.30	3.83	15.06	68.11	15.31	4.12	12.46

Źródło: obliczenia własne

III. Kapitał ludzki

Niepracujący emeryci częściej niż pracujący określają swój stan zdrowia jako taki sobie (51% kobiet i 50% mężczyzn w stosunku do 43% kobiet i 42% mężczyzn), rzadziej zaś jako dobry lub bardzo dobry (38% kobiet i 35% mężczyzn w stosunku do 47% kobiet i 48% mężczyzn). Tyle samo pracujących i niepracujących kobiet na emeryturze określa swój stan zdrowia jako zły lub bardzo zły (11%).

Wśród osób pracujących mających prawo do emerytury ci, którzy jej nie pobierają, częściej (kobiety – 69%, mężczyźni – 70%) wskazują na dobry i bardzo dobry stan zdrowia, niż pracujący emeryci (kobiety – 47%, mężczyźni – 48%). Wśród pracujących kobiet najczęściej swój stan zdrowia określają jako dobry lub bardzo dobry osoby nieposiadające uprawnień do emerytury i niepobierające żadnych świadczeń (70%). W grupie mężczyzn brakuje tej zależności. 66% pracujących mężczyzn bez uprawnień do emerytury określa swój stan zdrowia jako dobry lub bardzo dobry, a więc rzadziej niż pracujący z prawami emerytalnymi, którzy z nich nie korzystają. Na zły stan zdrowia, bez względu na aktywność na rynku pracy, skarżą się renciści.

Tabela 6. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według stanu zdrowia.

Stan zdrowia	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Dobre lub bardzo dobre	15.20	1.79	11.51	71.51	19.83	3.49	10.89	65.80
Takie sobie	27.74	9.40	9.17	53.69	28.11	17.44	5.34	49.11
Złe lub bardzo złe	34.83	26.97	6.74	31.46	27.54	37.68	8.70	26.09
Ogółem	20.34	5.73	10.48	63.45	23.36	11.25	8.78	56.61
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Dobre lub bardzo dobre	77.09	3.08	3.38	16.45	74.01	3.62	5.59	16.78
Takie sobie	73.21	9.49	3.27	14.03	74.54	11.24	3.67	10.55
Złe lub bardzo złe	49.36	28.53	6.41	15.71	45.41	41.06	2.90	10.63
Ogółem	70.74	10.30	3.81	15.15	68.00	15.31	4.12	12.57

Zródło: obliczenia własne

Osoby deklarujące zły stan zdrowia rzadziej idą na wcześniejszą emeryturę, rzadziej również odraczają przejście na emeryturę o dłużej niż rok. Wśród osób pracujących sprawdziły się oczekiwania: im gorsze deklarowane samopoczucie, tym większa skłonność do korzystania ze świadczeń przedemerytalnych oraz przechodzenia na emeryturę w momencie uzyskania uprawnień. Wśród osób niepracujących zachodzi odwrotne zjawisko: im czują się zdrowiej, tym chętniej dezaktywizują się wcześniej.

Wyniki estymacji modelem logit wzbogacają nieco te wnioski (Aneks 2). Kategorią bazową były osoby deklarujące stan zdrowia dobry lub bardzo dobry. Niemal we wszystkich specyfikacjach zmienna, oznaczająca zadeklarowane zdrowie takie sobie, okazała się istotna w przypadku odraczania emerytury z ilorazem względnych prawdopodobieństw na poziomie pomiędzy 0,5 a 0,75. Oznacza to, że osoby o takim sobie stanie zdrowia rzadziej odraczają przejście na emeryturę niż osoby o dobrym lub bardzo dobrym stanie zdrowia, częściej natomiast korzystają z prawa do emerytury od razu, gdy zaczną im przysługiwać.

Tabela 7. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według stanu zdrowia.

Stan zdrowia	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Dobre lub bardzo dobre	10.05	52.42	0.46	37.07	8.93	49.33	0.89	40.85
Takie sobie	13.02	62.33	1.16	23.49	12.13	66.18	0.37	21.32
Złe lub bardzo złe	14.63	67.07	1.22	17.07	10.77	72.31	0.00	16.92

Ogółem	11.25	56.39	0.73	31.64	10.19	57.07	0.64	32.10
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Dobre lub bardzo dobre	18.55	67.95	2.08	11.42	20.33	62.30	1.64	15.74
Takie sobie	14.71	72.98	1.20	11.11	11.52	73.73	2.07	12.67
Złe lub bardzo złe	10.14	69.59	1.01	19.26	6.53	78.39	2.01	13.07
Ogółem	15.36	70.66	1.48	12.50	13.33	71.00	1.92	13.75

Źródło: obliczenia własne

17% emerytek i 19% emerytów deklaruje niepełnosprawność. Wśród osób nieuprawnionych do emerytury 9% kobiet i 8% mężczyzn posiada zaświadczenie o niepełnosprawności. Analogicznie, niepełnosprawnych jest 14% kobiet oraz 16% mężczyzn posiadających prawa emerytalne, ale z nich niekorzystających.

85% rencistów posiada orzeczenie o niepełnosprawności. Najwięcej – 38% posiada orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Pracują najczęściej renciści (37% wszystkich rencistów) oraz emeryci (6%) o lekkim stopniu niepełnosprawności.

Aż 33% mężczyzn i 25% kobiet, mających zaświadczenie o niepełnosprawności, jest aktywna na rynku pracy. Z tego 20% mężczyzn i 15% kobiet z zaświadczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Analiza regresji (Aneks 2) pozwala zauważyć również, że fakt niepełnosprawności znacznie zwiększa prawdopodobieństwo skorzystania z wcześniejszych przedemerytalnych świadczeń. Zależność ta jest niezwykle silna, charakterystyczna dla obu płci w większości specyfikacji na poziomie istotności 0,001. Wyniki modelu pozwalają jednocześnie potwierdzić, iż im gorszy stan zdrowia deklarowany przez respondentów, tym mniejsze prawdopodobieństwo ich pracy w porównaniu z osobami o dobrym lub bardzo dobrym stanie zdrowia.

Tabela 8. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według orzeczenia o niepełnosprawności.

Orzeczenie o niepełnosprawności	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Nie	19.94	1.19	11.08	67.80	23.79	1.21	9.70	65.30
O znacznym stopniu niepełnosprawności	23.53	58.82	5.88	11.76	16.67	50.00	16.67	16.67
O umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	23.94	36.62	4.23	35.21	22.67	57.33	1.33	18.67
O lekkim stopniu niepełnosprawności	23.68	40.79	7.89	27.63	22.22	55.56	3.70	18.52
Niezdolność do pracy w gospodarstwie	0.00	50.00	0.00	50.00				
Ogółem	20.35	5.80	10.49	63.36	23.42	11.15	8.67	56.75
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Nie	78.27	1.86	3.65	16.23	78.93	1.98	4.27	14.81
O znacznym stopniu niepełnosprawności	53.19	39.36	5.32	2.13	47.83	42.03	1.45	8.70
O umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	47.21	35.19	4.29	13.30	44.53	45.31	4.69	5.47
O lekkim stopniu niepełnosprawności	47.95	33.56	4.11	14.38	40.00	48.89	2.22	8.89

Niezdolność do pracy w gospodarstwie	41.67	33.33	0.00	25.00	40.00	20.00	40.00	0.00
Ogółem	70.81	10.26	3.82	15.11	68.11	15.31	4.12	12.46

Źródło: obliczenia własne

Wśród pobierających emeryturę relatywnie nadreprezentowane są osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Nie pobierają emerytury, mimo uzyskanego do niej prawa, relatywnie najczęściej osoby z wykształceniem wyższym. Rentę pobierają najczęściej osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kobiety z najwyższym wykształceniem częściej niż mężczyźni z tym samym poziomem wykształcenia nie pobierają emerytury, mimo uprawnień.

Pracujących emerytów najwięcej jest z wykształceniem zasadniczym zawodowym (21% kobiet, 35% mężczyzn) oraz wyższym (20% kobiet i 14% mężczyzn). Natomiast niepracujących pobierających emeryturę najwięcej jest kobiet z wykształceniem średnim zawodowym i policealnym (28%) oraz mężczyzn z wykształceniem zasadniczym zawodowym (41%). Co więcej, wśród pracujących najczęściej z pobierania emerytury rezygnują osoby z wykształceniem wyższym oraz kobiety. W grupie osób niepracujących ze świadczeń pomimo uprawnień najczęściej rezygnują osoby z wykształceniem najniższym. Pracujący renciści najczęściej rekrutują się z grupy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (41%).

Można zaobserwować zależność wskazującą, że im trudniejsza sytuacja na rynku pracy w danej grupie wykształcenia (pod względem prawdopodobieństwa posiadania pracy), tym mniej osób nie pobiera emerytury, pomimo posiadania uprawnień emerytalnych.

Tabela 9. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według wykształcenia.

Wykształcenie	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Gimnazjalne i niżej	24.31	12.50	7.64	55.56	43.42	6.58	2.63	47.37
Zasadnicze zawodowe	17.58	9.80	8.65	63.98	21.45	13.20	8.25	57.10
Średnie ogólnokształcące	21.23	4.25	7.55	66.98	23.68	7.89	7.89	60.53
Średnie zawodowe i policealne	19.46	3.52	10.56	66.46	21.40	14.79	8.17	55.64
Wyższe	23.17	2.03	16.67	58.13	19.70	3.03	15.15	62.12
Ogółem	20.39	5.80	10.41	63.41	23.33	11.17	8.81	56.70
Niepracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Gimnazjalne i niżej	64.77	12.95	6.74	15.54	70.81	15.14	4.32	9.73
Zasadnicze zawodowe	63.47	13.56	3.77	19.21	65.84	15.59	3.47	15.10
Średnie ogólnokształcące	72.24	10.37	1.34	16.05	62.75	15.69	7.84	13.73
Średnie zawodowe i policealne	73.99	8.48	3.66	13.87	66.94	17.77	4.13	11.16
Wyższe	91.09	1.49	2.48	4.95	81.82	4.55	4.55	9.09
Ogółem	70.78	10.33	3.82	15.07	68.04	15.30	4.11	12.55

Źródło: obliczenia własne

Zarówno u kobiet, jak i mężczyzn im wyższe wykształcenie, tym częściej badani opóźniają przejście na emeryturę o ponad rok. Dopiero wykształcenie wyższe wydaje się redukować skłonność do wcześniejszej emerytury. Wśród pracujących kobiet i mężczyzn powtarza się podobny schemat: im wyższe wykształcenie, tym późniejsza emerytura. Zasada ta odwraca się dla niepracujących. Niepracujące kobiety tym dłużej odraczają emeryturę, im niższe mają wykształcenie.

Analiza regresji pozwala nam nieco rozszerzyć powyższe wnioski (Aneks 2). Dla kobiet wykształcenie wyższe znacząco zmniejsza prawdopodobieństwo skorzystania z wcześniejszych świadczeń – w większości specyfikacji iloraz względnych prawdopodobieństw kształtuje się na poziomie 0,25-0,4 na poziomie istotności 0,01. Trzy poziomy wykształcenia: zasadnicze zawodowe, średnie ogólne oraz średnie zawodowe, okazały się również istotnym czynnikiem, zmniejszającym prawdopodobieństwo odraczenia przejścia na emeryturę wśród osób, które uzyskały bądź dopiero uzyskują prawa emerytalne w starym systemie emerytalnym. Co więcej, na podstawie regresji możemy również stwierdzić, że wyższe wykształcenie znacznie zwiększa prawdopodobieństwo pracy zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Wykształcenie średnie zawodowe ma podobny, choć nieco słabszy wpływ i jedynie w przypadku kobiet.

Tabela 10. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według wykształcenia.

Wykształcenie	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Gimnazjalne i niżej	17.42	56.82	0.00	25.76	16.67	66.67	0.00	16.67
Zasadnicze zawodowe	12.95	62.05	0.60	24.40	10.24	61.09	0.00	28.67
Średnie ogólnokształcące	8.37	57.14	0.00	34.48	14.29	62.86	0.00	22.86
Średnie zawodowe i policealne	13.03	54.27	0.85	31.84	9.13	57.14	1.19	32.54
Wyższe	4.51	52.46	1.64	41.39	7.75	40.31	1.55	50.39
Ogółem	11.24	56.49	0.73	31.54	10.24	56.98	0.64	32.14
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Gimnazjalne i niżej	13.85	68.70	0.83	16.62	13.56	73.45	0.56	12.43
Zasadnicze zawodowe	16.54	70.04	0.78	12.65	11.85	73.33	1.73	13.09
Średnie ogólnokształcące	16.61	69.83	2.37	11.19	29.17	47.92	4.17	18.75
Średnie zawodowe i policealne	17.09	70.10	2.14	10.68	11.57	70.25	2.48	15.70
Wyższe	9.00	78.50	1.50	11.00	16.42	70.15	2.99	10.45
Ogółem	15.38	70.66	1.49	12.47	13.31	71.03	1.92	13.74

Źródło: obliczenia własne

W badanej populacji aż 60% kobiet (w porównaniu do 27% mężczyzn) wskazuje, że nie posiada ani prawa jazdy, ani znajomości języków obcych. Wynika to w dużej mierze z faktu posiadania prawa jazdy przez aż 48% badanych mężczyzn oraz jedynie 16% badanych kobiet.

Mężczyźni z najwyższymi umiejętnościami częściej niż kobiety rezygnują z emerytury. Z najniższymi kwalifikacjami - odwrotnie. Prawidłowość ta powtarza się dla pracujących i

niepracujących. Kobiety ze znajomością języka obcego występują ponadproporcjonalnie wśród emerytek, a są niedoreprezentowane wśród nieuprawnionych do emerytury. Dotyczy to zarówno pracujących, jak niepracujących kobiet. Natomiast prawo jazdy częściej posiadają kobiety niepobierające emerytury niż emerytki, zwłaszcza pracujące. Wśród mężczyzn znających języki obce występuje wyraźna nadreprezentacja „nie-emerytów”. Osoby rezygnujące z wykorzystywania uprawnień emerytalnych na ogół mają wyższy poziom opisywanych umiejętności, choć nie dotyczy to języków obcych w odniesieniu do pracujących mężczyzn.

Analiza regresji (Aneks 2) pozwala nam do powyższych obserwacji dodać, iż posiadanie obu umiejętności (prawa jazdy i języków) nawet silniej niż sama znajomość języków zwiększa wśród osób podlegających staremu systemowi emerytalnemu prawdopodobieństwo korzystania z wcześniejszych świadczeń. Pozwala nam także zauważyć, że posiadanie prawa jazdy zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn znacznie zwiększa prawdopodobieństwo posiadania zatrudnienia wśród badanych.

Tabela 11. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według umiejętności.

Umiejętności	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety								
Prawo jazdy kat B i znajomość języków	22.12	3.85	10.58	63.46	19.14	8.61	11.00	61.24
Prawo jazdy kat B	14.91	2.80	12.11	70.19	25.37	12.69	8.21	53.73
Znajomość języków	28.57	4.55	12.34	54.55	20.00	13.33	3.33	63.33
Żadne z powyższych	20.51	7.86	9.32	62.32	24.40	10.71	8.33	56.55
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
Niepracujący								
Kobiety								
Prawo jazdy kat B i znajomość języków	79.91	7.01	4.21	8.88	71.35	13.45	4.68	10.53
Prawo jazdy kat B	70.61	8.33	3.51	17.54	70.55	14.16	4.34	10.96
Znajomość języków	77.49	6.06	3.03	13.42	65.38	15.38	0.00	19.23
Żadne z powyższych	67.98	12.04	3.93	16.05	63.06	17.83	3.82	15.29
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

W stosunku do emerytów renciści deklarują mniejsze obozowanie z technikami informatycznymi, zarówno ci pracujący, jak i niepracujący. Emeryci pracujący częściej niż niepracujący posiadają aż trzy umiejętności informatyczne (odpowiednio 20% i 18%). Rzadziej również nie posiadają żadnych umiejętności informatycznych (65% w stosunku do 69%). Osoby pracujące niepobierające emerytury, zarówno te, które mają do niej prawo, ale z niego rezygnują, jak i te, które tego prawa jeszcze nie osiągnęły – deklarują lepszą znajomość pracy z komputerem niż emeryci i renciści – zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Różnica ta zanika wśród niepracujących.

Tabela 12. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według umiejętności informatycznych.

Umiejętności informatyczne	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Brak umiejętności	24.90	8.87	9.39	56.84	27.41	14.23	7.11	51.26
Posiada jedną umiejętność	17.12	1.80	11.71	69.37	22.06	10.29	11.76	55.88
Posiada dwie umiejętności	20.17	3.36	11.76	64.71	24.56	7.02	7.02	61.40
Posiada trzy umiejętności	13.24	2.05	11.64	73.06	14.08	5.83	12.14	67.96
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Brak umiejętności	69.44	11.56	3.90	15.10	69.14	15.24	4.03	11.59
Posiada jedną umiejętność	68.18	10.61	4.55	16.67	51.52	18.18	3.03	27.27
Posiada dwie umiejętności	73.33	6.67	5.93	14.07	55.56	22.22	11.11	11.11
Posiada trzy umiejętności	76.18	6.58	2.19	15.05	69.77	11.63	2.33	16.28
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

We wszystkich grupach osoby rezygnujące z pobierania emerytury, a mające do niej prawo, charakteryzują się większą średnią liczbą szkoleń. Wśród badanych częściej szkolone były kobiety, 2,5 razy częściej nieposiadający uprawnień emerytalnych niż emeryci i tym bardziej renciści, najczęściej niekorzystający z emerytury pomimo posiadania uprawnień. W większości grup szkolenia częściej odbywali pracujący. Wyjątkiem są mężczyźni nieposiadający uprawnień do emerytury i pracujący, którzy byli rzadziej szkoleni niż nieposiadający uprawnień i niepracujący (średnio jedno szkolenie w czasie ostatnich 5 lat w stosunku do średnio 1,23 szkolenia u niepracujących). Być może były to szkolenia dla bezrobotnych zakończone niepowodzeniem tzn. pozostawianiem bez pracy. Charakterystyczne, że niekorzystający z posiadanych uprawnień emerytalnych w dużym stopniu szkolili się nawet wtedy, gdy nie pracowali (kobiety średnio 0,24, mężczyźni 0,21 szkoleń w ostatnich 5 latach), gdy zaś pracowali - jeszcze częściej (kobiety 2,58, mężczyźni 2,54 szkolenia w ostatnich 5 latach). Zwraca uwagę, że emeryci, którzy pracują dość często, przechodzili szkolenia (w przypadku kobiet niewiele rzadziej niż „nie-emeryci”, a w przypadku mężczyzn nawet częściej niż „nie-emeryci”).

Średni staż pracy najwyższy jest dla osób pobierających aktualnie emeryturę (kobiety 32,7, mężczyźni 38,1 lat), najniższy zaś dla osób pobierających rentę (kobiety 23,4, mężczyźni 30,1 lat). Istotna jest tu jednak korelacja z wiekiem oraz fakt, że prawo do wcześniejszego przejścia na emeryturę uzależnione jest od stażu pracy. Mężczyźni rezygnujący z emerytury mają wyższy staż pracy niż kobiety podejmujące podobną decyzję (odpowiednio 36,5 oraz 30,6 lat). Wśród kobiet najwyższy średni staż pracy mają pracujące emerytki (33,8 lat). Wśród mężczyzn również (38,5 lat), jednak niepracujący mężczyźni na emeryturze i pracujący rezygnujący z emerytury niewiele niższy (odpowiednio 37,9 oraz 37,9 lat). Pracujący emeryci mają dłuższy staż pracy niż niepracujący (dla kobiet różnica ta wynosi 1,3 roku, dla mężczyzn 0,6 roku), różnica ta jest jeszcze większa w grupie osób, które nie korzystają z posiadanych uprawnień emerytalnych (dla kobiet 6,6 lat, dla mężczyzn zaś 3,9

roku). Różnice stażu na korzyść pracujących występują też wśród rencistów i osób bez uprawnień emerytalnych.

Kobiety mają średnio wyższy staż pracy w ostatnim miejscu pracy (dopiero 10% mężczyzn z najwyższym stażem w ostatnim miejscu pracy ma ten staż wyższy niż 10 % kobiet o najdłuższym stażu). Aby zrezygnować z emerytury, mężczyźni muszą mieć dłuższy staż w ostatnim miejscu pracy niż kobiety. Pracujący mężczyźni na emeryturze mieli w ostatnim miejscu pracy bardzo długi staż (12 lat), pracujące kobiety zaś nieco krótszy, ale też długi (ponad 10,5 roku). Świadczyć to może o kontynuacji pracy na emeryturze w tym samym miejscu i odnosi się również do tych, którzy nie pobierają emerytury, choć mają do niej prawo. Nieuprawnieni do emerytury pracowali w danym miejscu dłużej niż emeryci (kobiety średnio o 4 lata dłużej, mężczyźni zaś średnio o 2,6 roku dłużej).

Najwięcej z pracujących emerytek, jak i pracujących emerytów rekrutuje się z następujących grup zawodowych: pracownicy przy pracach prostych i usługach (17% pracujących emerytek i 16% pracujących emerytów), modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (16% pracujących emerytek i 8% pracujących emerytów), pracownicy usług osobistych i ochrony (16% pracujących emerytek i 19% pracujących emerytów).

Pracujący renciści koncentrują się w tych samych zawodach co emeryci: pracownicy przy pracach prostych i usługach (28% pracujących rencistek i 20% pracujących rencistów), modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (15% pracujących rencistek i 7% pracujących rencistów), pracownicy usług osobistych i ochrony (10% pracujących rencistek i 25% pracujących rencistów). Dodatkowo grupą zawodową, do której często należą pracujący renciści płci męskiej, są robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń (13%).

Kobiety, które pracują i, pomimo posiadania praw emerytalnych, nie korzystają z nich, zatrudnione są najczęściej jako: modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (21%) lub specjaliści szkolnictwa (16%). Pracujący mężczyźni niekorzystający z uprawnień emerytalnych to najczęściej: robotnicy obróbki metali oraz mechanicy maszyn i urządzeń (13%) lub kierowcy i operatorzy pojazdów (11%).

Niepracujące emerytki rekrutują się z tych samych grup zawodowych, co pracujące: pracownicy przy pracach prostych i usługach (13%), modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (11%) oraz dodatkowo z grupy - pracownicy obsługi biurowej (14%). Niepracujący emeryci natomiast deklarują zupełnie inne grupy zawodowe niż pracujący: kierowcy i operatorzy pojazdów (17%), robotnicy obróbki metali oraz mechanicy maszyn i urządzeń (13%), górnicy i robotnicy budowlani (19%).

Podobnie wygląda sytuacja niepracujących rencistów. U kobiet powtarzają się te same grupy zawodowe co u pracujących, a mianowicie: pracownicy przy pracach prostych i usługach (28%), modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (14%), pracownicy usług osobistych i ochrony (9%). Niepracujący renciści natomiast wskazują na inne zawody: kierowcy i operatorzy pojazdów (14%) oraz górnicy i robotnicy budowlani (24%).

Niepracujące osoby posiadające niewykorzystane prawa emerytalne należą również do podobnych grup zawodowych co pracujący. Dla kobiet są to zawody: pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach (10%) oraz modelki, sprzedawcy i demonstratorzy (17%). Dla mężczyzn zaś - kierowcy i operatorzy pojazdów (11%) oraz robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń (22%).

IV. „Ogólne” cechy zatrudnienia

Pobierający emerytury dość często pracują, głównie w sektorze prywatnym. W omawianej grupie wieku wśród zatrudnionych w sektorze prywatnym znajduje się 61% emerytek, 55% rencistek, 35% tych pracujących kobiet, które pomimo uprawnień nie pobierają emerytur oraz 46% bez prawa do emerytury. W grupie badanych pracujących mężczyzn dla wszystkich opisywanych grup dominuje sektor prywatny. Zatrudnionych w nim jest 74% emerytów, 74% rencistów, 61% tych pracujących mężczyzn, którzy pomimo uprawnień nie pobierają emerytur oraz 66% bez prawa do emerytury. Tak więc kontynuacja pracy połączona z rezygnacją z pobierania emerytury jest częstsza zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn w sektorze publicznym.

Tabela 13. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według sektora własności ostatniego miejsca zatrudnienia.

Sektor własności aktualnego lub ostatniego miejsca pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Prywatny	21.64	4.91	8.00	65.45	21.31	11.86	9.20	57.63
Publiczny	12.58	3.69	13.42	70.30	15.98	8.76	12.37	62.89
Ogółem	16.93	4.28	10.82	67.98	19.60	10.87	10.21	59.31
Niepracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Prywatny	64.91	10.18	4.74	20.18	58.42	18.56	4.12	18.90
Publiczny	74.35	10.48	3.10	12.07	74.29	12.23	4.43	9.04
Ogółem	71.30	10.38	3.63	14.69	68.89	14.39	4.33	12.40

Źródło: obliczenia własne

Kobiety zatrudnione w sektorze publicznym rzadziej korzystają z wcześniejszej emerytury, rzadziej również odraczają świadczenie emerytalne. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni w sektorze prywatnym chętniej odraczają dezaktywizację. Analiza regresji (Aneks 2) nie pozwoliła zweryfikować tej obserwacji, gdyż zmienna opisująca sektor zatrudnienia w przeważającej liczbie oszacowań okazała się nieistotna.

Tabela 14. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według sektora własności ostatniego miejsca zatrudnienia.

Sektor własności aktualnego miejsca pracy	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Prywatny	12.01	53.28	0.75	33.96	8.60	54.55	0.00	36.86
Publiczny	10.86	57.59	0.52	31.03	13.09	54.97	1.57	30.37
Ogółem	11.41	55.53	0.63	32.43	10.03	54.68	0.50	34.78

Źródło: obliczenia własne

Emeryci częściej pracują w małych firmach. Kobiety na emeryturze najczęściej tworzą jednoosobowe firmy (20% pracujących emerytek) lub pracują w firmach 2-9 osobowych (również 30%). Mężczyźni na emeryturze najczęściej pracują w firmach nieco większych: 33% w 2-9 osobowych, a 35% w 10-50 osobowych. Renciści jeszcze częściej niż emeryci tworzą jednoosobowe miejsca pracy: 27% rencistek oraz 15% rencistów pracuje w swojej własnej firmie.

Osoby (zarówno kobiety, jak i mężczyźni) zatrudnione w największych zakładach pracy – ponad 251 pracowników – najczęściej nie korzystają z emerytury, pomimo posiadania do niej uprawnień.

Tabela 15. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według wielkości aktualnego miejsca pracy.

Wielkość firmy/instytucji aktualnego miejsca pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
1 osoba	37.21	10.08	8.53	44.19	21.74	15.94	7.25	55.07
2-9	20.17	3.75	10.66	65.42	25.42	7.91	6.21	60.45
10-50	14.29	3.33	9.29	73.1	22.07	11.27	10.33	56.34
51-100	15.67	2.24	12.69	69.4	16.44	8.22	6.85	68.49
101 - 250	12.94	3.53	15.29	68.24	12.07	5.17	13.79	68.97
251 i więcej	14.93	3.73	16.42	64.93	11.58	9.47	16.84	62.11
Ogółem	18.41	4.08	11.13	66.37	20.00	9.78	9.78	60.44

Źródło: obliczenia własne

W badanej populacji pracujących kobiet najwięcej z nich, poza pracą główną, posiada jeszcze pracę dodatkową w grupie emerytek i w grupie rencistek (po 10 %). Pracujący mężczyźni najczęściej posiadają dodatkową pracę, gdy posiadają prawa emerytalne, ale z nich nie korzystają (15%) oraz gdy pobierają emeryturę (8%). Może to wskazywać na to, iż praca dodatkowa u mężczyzn bardziej niż kobiet sprzyja niepobieraniu świadczeń, pomimo prawa do nich.

Tabela 16. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według faktu wykonywania pracy dodatkowej.

Praca dodatkowa	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Pracuje dodatkowo	21.55	6.03	12.93	59.48	20.00	8.33	18.33	53.33
Nie pracuje dodatkowo	18.31	4.78	10.59	66.32	20.68	11.05	8.78	59.49
Ogółem	18.59	4.88	10.79	65.74	20.63	10.84	9.53	59.01

Źródło: obliczenia własne

Jedynie 12 spośród przebadanych osób ubezpieczonych w ZUS pracuje w rolnictwie. Najwięcej pracujących w przemyśle to osoby niepobierające żadnych świadczeń i

nieposiadające do nich prawa (13% kobiet i 39% mężczyzn). Największą grupą w badanej populacji były osoby pracujące w usługach rynkowych. Najwięcej, gdyż aż 71% kobiet pobierających rentę, jednocześnie pracuje w tym sektorze. Wśród mężczyzn zatrudnienie w usługach rynkowych najczęściej wybierają emeryci – 75%. Zatrudnienie w usługach nierynkowych jest najbardziej charakterystyczne dla osób posiadających, lecz rezygnujących z prawa emerytalnego (38% kobiet i 19% mężczyzn).

Tabela 17. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według sektora zatrudnienia.

Sektor zatrudnienia wg sekcji PKD	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Rolnictwo	0.00	20.00	0.00	80.00	8.33	8.33	8.33	75.00
Przemysł	11.26	4.64	8.61	75.50	10.42	7.08	9.17	73.33
Usługi rynkowe	20.76	5.90	9.71	63.64	26.67	13.56	8.00	51.78
Usługi nierynkowe	17.11	2.93	13.94	66.01	21.13	7.04	19.72	52.11
Ogółem	18.56	4.93	10.80	65.70	20.83	10.87	9.44	58.86

Źródło: obliczenia własne

Najbardziej skłonne odroczyć emeryturę o ponad rok są osoby zatrudnione w usługach rynkowych (61% kobiet, 54% mężczyzn odraczających lub planujących odroczenie pobierania tego świadczenia pracuje w sektorze usług rynkowych). Ze świadczeń przedemerytalnych najczęściej korzystają pracownicy przemysłu (15% kobiet i 11% mężczyzn zatrudnionych w tym sektorze skorzystało lub planuje skorzystać z tych świadczeń).

Tabela 18. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według sektora zatrudnienia.

Sektor zatrudnienia wg sekcji PKD	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Rolnictwo	20.00	20.00	20.00	40.00	0.00	54.55	0.00	45.45
Przemysł	14.57	56.29	0.00	29.14	10.64	53.19	0.00	36.17
Usługi rynkowe	11.31	54.77	0.38	33.54	9.23	58.33	1.13	31.31
Usługi nierynkowe	9.04	57.62	1.29	32.04	8.57	51.43	1.43	38.57
Ogółem	11.05	55.64	0.67	32.64	9.47	56.05	0.79	33.68

Źródło: obliczenia własne

V. „Osobiste” cechy zatrudnienia

Rencistki najczęściej pracują jako pomagający członkowie rodziny. Aż 10% kobiet na rencie pełni tę funkcję w porównaniu z jedynie 6% emerytek i 5% emerytów. Wśród niepracujących emerytów jeszcze więcej, niż wśród aktualnie aktywnych zawodowo, w ostatnim miejscu zatrudnienia pracowało najemnie (94% kobiet i 93% mężczyzn).

W badanej próbie brak pracujących mężczyzn - pomagających członków rodziny, którzy rezygnują ze świadczeń, mając do nich prawo. Pracujące kobiety najczęściej rezygnują ze świadczeń, gdy pracują na własny rachunek, mężczyźni zaś, gdy pracują najemnie. Wśród niepracujących kobiety najczęściej rezygnują ze świadczeń, gdy były pomagającymi członkami rodziny w rolnictwie, mężczyźni zaś, gdy pracowali na własny rachunek w rolnictwie.

Tabela 19. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według charakteru zatrudnienia.

Charakter pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Nie pobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Nie pobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Pracujący na własny rachunek	20.92	5.23	13.07	60.78	20.80	8.00	7.20	64.00
Pomagający członek rodziny	41.03	17.95	7.69	33.33	61.54	15.38	0.00	23.08
Pracownik najemny	17.31	4.43	10.74	67.52	19.65	11.34	10.22	58.79
Ogółem	18.39	4.91	10.92	65.79	20.55	10.86	9.55	59.03
Niepracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Prac. na wł. Rachunek poza rolnictwem	60.00	14.29	2.86	22.86	54.35	23.91	0.00	21.74
Pomagający członek rodziny poza rolnictwem	58.62	10.34	6.90	24.14	87.50	6.25	0.00	6.25
Pracownik najemny	71.49	10.23	3.74	14.54	67.78	15.27	4.53	12.41
Prac na własny rachunek w rolnictwie	66.67	6.67	0.00	26.67	50.00	25.00	12.50	12.50
Pomagający członek rodziny w rolnictwie	46.15	0.00	30.77	23.08	50.00	50.00	0.00	0.00
Ogółem	70.65	10.28	3.91	15.16	67.21	15.79	4.28	12.72

Źródło: obliczenia własne

Mężczyźni, podobnie jak kobiety, gdy pracują najemnie, są bardziej skłonni do przejścia na wcześniejszą emeryturę niż gdy pracują na własny rachunek. Kobiety pracujące na własny rachunek są bardziej skłonne do odroczenia świadczeń emerytalnych niż mężczyźni

Tabela 20. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według charakteru zatrudnienia.

Charakter pracy	Świadczenia	W momencie	Odroczenie	Odroczenie	Świadczenia	W momencie	Odroczenie	Odroczenie o

	przedemerytalne	uzyskania praw emerytalnych	o rok	o więcej niż rok	przedemerytalne	uzyskania praw emerytalnych	o rok	więcej niż rok
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Pracujący na własny rachunek	7.38	55.03	1.34	36.24	8.26	56.20	0.83	34.71
Pomagający członek rodziny	10.53	63.16	0.00	26.32	7.69	76.92	7.69	7.69
Pracownik najemny	11.49	55.53	0.61	32.37	9.90	55.03	0.65	34.42
Ogółem	11.00	55.69	0.68	32.63	9.60	55.60	0.80	34.00

Źródło: obliczenia własne

W grupie kobiet na emeryturze dominuje praca na czarno, „bez umowy” – aż 34% badanych emerytek przyznała się do tego rodzaju zatrudnienia. To dużo więcej niż wśród mężczyzn aktualnie pobierających emeryturę (19%). Drugą, najczęściej wymienianą przez emerytów formą zatrudnienia, jest umowa-zlecenie (25% kobiet, 38% mężczyzn). Dopiero na trzeciej pozycji znajduje się stała umowa o pracę - w ten sposób zatrudnionych jest 24% emerytek i 29% emerytów. Struktura form zatrudnienia kobiet na rencie jest zbliżona do kobiet na emeryturze. Mężczyźni na rencie pracują zaś najczęściej na podstawie umowy na czas określony – 27%.

Proporcje pomiędzy różnymi formami zatrudnienia zmieniają się jednak drastycznie dla grup osób, niemających jeszcze prawa do emerytury oraz dla grup osób mających to prawo, jednak z niego niekorzystających. W grupach tych po 70% mężczyzn oraz aż do 77% kobiet pracuje na podstawie stałej umowy na czas nieokreślony. Tak więc można przypuszczać, że zarówno dla kobiet jak i mężczyzn stała forma zatrudnienia sprzyja rezygnowaniu ze świadczeń.

Tabela 21. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według formy zatrudnienia.

Forma zatrudnienia	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Stala	7.11	2.13	13.15	77.61	10.45	4.75	11.64	73.16
Umowa na czas określony	26.42	3.77	8.18	61.64	20.41	22.45	9.18	47.96
Umowa-zlecenie	42.96	11.97	4.93	40.14	49.14	17.24	7.76	25.86
Bez umowy	45.65	12.50	7.07	34.78	28.16	18.45	2.91	50.49
Ogółem	18.59	4.82	10.84	65.76	20.33	10.98	9.49	59.21

Źródło: obliczenia własne

Najczęściej zarówno u kobiet, jak i mężczyzn, z wcześniejszych świadczeń korzystają osoby zatrudnione na umowę stałą na czas określony. Dokładnie w wieku uzyskania prawa do emerytury korzystają z niego najczęściej osoby pracujące bez umowy. Najbardziej skłonne do odraczania emerytury są osoby zatrudnione na umowę na czas nieokreślony.

Tabela 22. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według formy zatrudnienia.

Forma zatrudnienia	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Stała	9.21	53.33	0.36	37.09	8.43	51.08	0.24	40.24
Umowa na czas określony	16.88	51.95	1.30	29.87	14.89	54.26	2.13	28.72
Umowa-zlecenie	14.07	62.96	1.48	21.48	10.17	66.10	0.85	22.88
Bez umowy	12.29	64.25	1.12	22.35	5.94	68.32	0.99	24.75
Ogółem	11.06	55.68	0.70	32.56	9.20	56.32	0.69	33.79

Źródło: obliczenia własne

Większość dzisiejszych pracujących emerytów (54% kobiet i 64% mężczyzn) oraz rencistów (75% kobiet i 74% mężczyzn) zmieniali pracę główną. Również częściej zmieniali pracę osoby, dzisiaj pracujące, posiadające prawa emerytalne, ale z nich niekorzystające (66% kobiet oraz 57% mężczyzn). Dzisiaj niepracujące emerytki zmieniali pracę częściej (58%), mężczyźni zaś rzadziej (52%) niż pracujący.

Tabela 23. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według zmiany głównego miejsca zatrudnienia.

Czy zmieniał główną pracę?	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Tak	15.50	5.54	10.70	68.27	19.12	13.73	5.88	61.27
Nie	29.51	4.10	12.30	54.10	30.99	14.08	12.68	42.25
Ogółem	19.85	5.09	11.20	63.87	22.18	13.82	7.64	56.36
Niepracujący								
	Kobiety				Mężczyźni			
Tak	55.34	11.17	5.34	28.16	44.55	20.79	2.97	31.68
Nie	57.34	9.79	6.99	25.87	58.33	18.06	2.78	20.83
Ogółem	56.16	10.60	6.02	27.22	50.29	19.65	2.89	27.17

Źródło: obliczenia własne

W grupie aktualnie pracujących emerytów, zarówno kobiet jak i mężczyzn, najwięcej z nich pracowało tylko w jednym miejscu pracy (74% kobiet i 69% mężczyzn). Dużo mniej, bo 19% aktywnych zawodowo emerytek i 23% aktywnych zawodowo emerytów, pracowało w życiu w dwóch miejscach pracy. W 3 i więcej miejscach pracy pracowało jedynie 4% kobiet oraz 7% mężczyzn aktualnie zatrudnionych i pobierających emeryturę. Podobnie kształtuje się także struktura liczby miejsc pracy dla pozostałych badanych grup – to jest kobiet i mężczyzn pobierających rentę, niepobierających świadczeń, ale posiadających prawa emerytalne oraz nieposiadających prawa do emerytury.

Emeryci niepracujący jeszcze częściej niż pracujący w całym życiu pracowali jedynie w jednym głównym miejscu pracy (86% kobiet i mężczyzn). Niepracujący nieposiadający prawa do emerytury zmieniali pracę nieznacznie częściej niż ta sama grupa, aktualnie

aktywna zawodowo. 13% kobiet i 12% mężczyzn poniżej wieku emerytalnego, w momencie badania niepracujących, pracowało w 3 i więcej miejscach pracy (Tabela A 1).

Najwyższe płace deklarują te osoby pracujące, które zrezygnowały z pobierania świadczeń (kobiety średnio 1508 PLN, mężczyźni zaś 2139 PLN netto miesięcznie). Najniższe zaś te pracujące kobiety, które pobierają emeryturę (średnio 881 PLN) i ci pracujący mężczyźni, którzy pobierają rentę (średnio 872 PLN).

Aktualnie niepracujące emerytki oraz emeryci w ostatniej pracy zarabiali netto miesięcznie średnio więcej niż ci, którzy są obecnie aktywni zawodowo (kobiety średnio 1237 PLN, mężczyźni zaś 1655 PLN) (Tabela A 2).

Dla kobiet wyniki te potwierdzają się w regresji (Aneks 2). Wśród zmiennych opisujących przedziały dochodów w specyfikacji trzeciej, bazową był dochód w przedziale 1001-2000 PLN. Iloraz względnych prawdopodobieństw oszacowany dla kobiet dla płac niższych niż 500 PLN netto miesięcznie był istotny i wynosił 2,7 dla wcześniejszych świadczeń i 0,4 dla odroczenia emerytury. Oznacza to, że kobiety o tak niskich zarobkach dużo częściej decydują się na wcześniejszą dezaktywizację, dużo rzadziej zaś ją odraczają. Również przedział dochodów 501-1000 PLN charakteryzuje się istotnym, nadal większym od jedności, ilorazem względnych prawdopodobieństw dla wcześniejszych świadczeń (1,7). Gdy jednak płace kobiet się zwiększają do 2001-5000 PLN netto miesięcznie, prawdopodobieństwo przedwczesnej dezaktywizacji drastycznie maleje (iloraz względnych prawdopodobieństw równy jest 0,3). Dla mężczyzn większość oszacowanych ilorazów nie wydaje się być istotna. Wyjątek stanowi jedynie przedział dochodowy - powyżej 5000 PLN netto miesięcznie, który to zdecydowanie wpływa na zwiększenie prawdopodobieństwa odroczenia momentu skorzystania z przysługującego prawa do emerytury (iloraz względnych prawdopodobieństw równy 1,7).

U kobiet potwierdzają się więc klasyczne hipotezy: niżej zarabiający wybierają świadczenia, szczególnie skłonni są do tego najniżej zarabiający. Natomiast, nawet mając uprawnienia, pracują ci, którzy najwięcej zarabiają. U mężczyzn mechanizm ten pozostaje niejasny. W przeszłości najwięcej zarabiali obecni emeryci. Pozostali mieli zbliżone co do wysokości zarobki.

Na największą stałość zarobków liczyć mogą pracujące kobiety nieposiadające jeszcze praw emerytalnych (75% z nich wskazuje, że ma stałe wynagrodzenie). Niewiele mniej - 74% kobiet oraz 70 % mężczyzn posiadających prawa emerytalne, ale z nich niekorzystających, przyznaje, że dostaje wynagrodzenie stałe. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni pracujący i jednocześnie pobierający emeryturę częściej mają stałe dochody niż osoby na rencie (62% w stosunku do 52% u kobiet oraz 58% w stosunku do 56% u mężczyzn). Pracujący renciści natomiast ze wszystkich grup najczęściej wskazują, że ich przychody są raz wysokie, raz niskie, czyli podlegają bardzo zasadniczym wahaniom (25% kobiet i 21% mężczyzn). Najwięcej pracujących mężczyzn rezygnuje ze świadczeń, gdy ich dochody są stałe, a kobiet, gdy wahają się o kilka procent

Aktualnie niepracujące emerytki oraz emeryci, częściej niż ci aktywni zawodowo, wspominają swoje ostatnie dochody jako stałe (83% kobiet i 80% mężczyzn). Analogicznie prezentuje się sytuacja dla pozostałych niepracujących grup. Wynikać to może z faktu, iż w przeszłości płace były, gdy już podjęto się pracę, z zasady mniej zmienne.

Tabela 24. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według stałości zarobków.

Staość zarobków	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Stale wynagrodzenie	16.12	3.57	11.12	69.18	20.76	10.27	11.38	57.59
Wahanie o kilka procent	17.68	4.55	12.63	65.15	19.38	10.85	8.53	61.24
Duże wahania 20% i więcej	26.32	7.89	10.53	55.26	21.35	5.62	8.99	64.04
Raz wysokie, a raz bardzo niskie	34.15	13.82	4.88	47.15	22.33	16.50	2.91	58.25
Ogółem	18.52	4.87	10.75	65.87	20.81	10.66	9.49	59.04
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Stale wynagrodzenie	71.96	10.50	3.46	14.08	70.58	13.67	4.14	11.60
Wahanie o kilka procent	72.35	8.29	4.15	15.21	73.74	11.11	4.04	11.11
Duże wahania 20% i więcej	57.35	11.76	4.41	26.47	55.74	21.31	4.92	18.03
Raz wysokie, a raz bardzo niskie	56.06	13.64	6.06	24.24	42.31	32.69	1.92	23.08
Ogółem	70.94	10.40	3.66	15.00	68.38	14.96	4.06	12.61

Źródło: obliczenia własne

Osoby o najmniej stabilnych zarobkach najczęściej decydują się na wcześniejszą emeryturę, przedłużają czas aktywności natomiast osoby o dochodach wahających się do 20% z miesiąca na miesiąc.

Wśród pracujących kobiet najwięcej rezygnuje ze świadczeń, jeśli ich płace wzrosły o 10-12%, mężczyźni rezygnują częściej, gdy ich płace wzrosły o mniej niż 10%. Niepracujący obu płci rezygnują ze świadczeń, gdy ich ostatnie płace wzrosły o ponad 20%. Z jednej strony większość emerytów (zarówno kobiet, jak i mężczyzn), którzy w ostatniej pracy odnotowali wzrost zarobków, nie pracuje, a ci, którzy odnotowali spadek lub stagnację - pracuje. U rencistów mechanizm ten raczej nie ma miejsca – 66% niepracujących rencistów wskazuje, że ich ostatnie przychody nie podlegały specjalnym zmianom, podobnie, bo 64% aktualnie aktywnych zawodowo rencistów stwierdza, że ich przychody ani nie rosną, ani nie maleją.

Tabela 25. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według trendu zarobków.

Trend zarobków	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Wzrosły o więcej niż 20%	13.56	1.69	6.78	77.97	15.00	5.00	20.00	60.00
Wzrosły o 10-20%	7.32	2.44	17.07	73.17	10.58	4.81	10.58	74.04
Wzrosły o mniej niż 10%	9.74	2.25	11.24	76.78	14.29	6.35	14.29	65.08
Są mniej więcej takie same	21.17	5.41	10.05	63.37	25.85	13.35	7.10	53.69

Spadły	31.76	9.41	7.06	51.76	23.73	6.78	8.47	61.02
Ogółem	16.86	4.35	11.08	67.70	20.40	9.56	10.13	59.91
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wzrosły o więcej niż 20%	77.08	6.25	6.25	10.42	75.00	21.43	0.00	3.57
Wzrosły o 10-20%	79.27	9.15	4.27	7.32	73.95	12.61	2.52	10.92
Wzrosły o mniej niż 10%	81.67	7.86	2.14	8.33	78.67	8.53	5.69	7.11
Są mniej więcej takie same	68.35	11.61	3.56	16.48	66.17	15.85	4.07	13.92
Spadły	61.29	9.03	3.87	25.81	54.12	24.71	2.35	18.82
Ogółem	71.97	10.19	3.40	14.45	69.23	14.73	3.96	12.09

Źródło: obliczenia własne

Osoby pracujące z wcześniejszych świadczeń korzystają przede wszystkim wtedy, gdy ich dochody spadły, odraczają zaś przejście na emeryturę osoby o dochodach rosnących. Dla kobiet niepracujących potwierdza się reguła dla osób pracujących, dla mężczyzn natomiast nie. Niepracujący mężczyźni, których dochody spadły, najchętniej odraczają emeryturę o więcej niż rok lub wybierają wcześniejsze świadczenia. Mężczyźni o dochodach rosnących przechodzą na emeryturę wraz z osiągnięciem praw emerytalnych.

Tabela 26. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według trendu zarobków.

Trend zarobków	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wzrosły o więcej niż 20%	5.36	55.36	1.79	37.50	6.90	44.83	3.45	44.83
Wzrosły o 10-20%	11.22	46.94	0.00	41.84	4.00	49.00	1.00	46.00
Wzrosły o mniej niż 10%	6.25	62.50	1.56	29.69	10.66	54.92	0.00	34.43
Są mniej więcej takie same	11.20	55.21	0.32	33.28	10.20	58.07	0.28	31.44
Spadły	12.79	59.30	1.16	26.74	13.79	51.72	3.45	31.03
Ogółem	10.02	55.70	0.65	33.63	9.41	54.56	0.87	35.17
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wzrosły o więcej niż 20%	13.04	69.57	2.17	15.22	3.70	81.48	7.41	7.41
Wzrosły o 10-20%	11.73	70.37	3.09	14.81	12.82	72.65	4.27	10.26
Wzrosły o mniej niż 10%	11.14	77.48	1.94	9.44	10.33	77.46	0.94	11.27
Są mniej więcej takie same	16.75	70.05	1.15	12.06	13.46	70.30	1.71	14.53
Spadły	25.85	60.54	0.68	12.93	21.43	57.14	1.19	20.24
Ogółem	15.66	70.99	1.49	11.86	13.09	71.40	1.98	13.53

Źródło: obliczenia własne

Kobiety, które pracują i nie mają jeszcze prawa do emerytury oraz te, które je mają, ale z niego rezygnują, pracują średnio tyle samo czasu tygodniowo (38,5 godzin tygodniowo). Mężczyźni natomiast, osiągnąwszy prawa emerytalne, nawet, gdy z nich nie korzystają, redukują czas pracy. Przed osiągnięciem prawa emerytalnego pracują średnio ponad 44

godziny tygodniowo, po ich osiągnięciu nawet, gdy nie korzystają z emerytury, redukują swój czas pracy do średnio 38,5 godzin tygodniowo. Kobiety mniej pracują będąc na rencie niż na emeryturze. Mężczyźni zaś odwrotnie. Najkrócej pracują ci, którzy są na rencie lub emeryturze (kobiety 24-26 godz., mężczyźni 32-33 godz.). Można więc uznać, że praca emerytek to nieco ponad 1/2 standardowego etatu, a emerytów ok. 3/4.

Pracujące dodatkowo kobiety poświęcają na to ok. 1/4 wymiaru etatu, a mężczyźni różnie, zależnie od własnego statusu: pobierający emerytury lub renty oraz niepobierający świadczeń, choć mający odpowiednie uprawnienia, blisko 1/2 etatu, niemający prawa do emerytury krócej - ok. 1/4 etatu.

VI. Rozmieszczenie „przestrzenne”

Czas dojazdu do pracy waha się średnio od 21 do 36 minut dla kobiet i od 26 do 39 minut dla mężczyzn. Trochę dłuższe dojazdy mają mężczyźni, ale globalnie dojazdy są raczej krótkie. Emeryci i renciści pracują "bliżej domu" w porównaniu do niepobierających świadczeń. Najdłużej dojeżdżają do pracy te kobiety i ci mężczyźni, którzy rezygnują ze świadczeń emerytalnych (średnio kobiety 36,9, a mężczyźni 39,6 minut w obie strony).

Najwięcej spośród przebadanych pracujących emerytów nie mieszka w pobliżu większych miast (67% kobiet i 56% mężczyzn), podobnie pracujący renciści (59% kobiet i 56% mężczyzn). W grupie niepracujących więcej osób mieszka w pobliżu dużego miasta (24% kobiet i 23% mężczyzn).

Tabela 27. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według odległości od dużego miasta.

Odległość od dużego miasta	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety								
Mężczyźni								
W odległości do 20 km jest miasto liczące więcej niż 200 tys. mieszkańców	18.40	7.20	6.40	68.00	30.99	12.68	7.04	49.30
W odległości do 20 km jest miasto liczące 100-200 tys. mieszkańców	19.15	7.98	6.91	65.96	24.55	17.27	4.55	53.64
W pobliżu (do 20km) nie ma miast większych niż 100 tys. mieszkańców	22.51	6.38	8.44	62.66	24.12	14.01	5.45	56.42
Ogółem	21.16	6.86	7.80	64.18	25.34	14.61	5.48	54.57
Niepracujący								
Kobiety								
Mężczyźni								
W odległości do 20 km jest miasto liczące więcej niż 200 tys. mieszkańców	77.94	6.41	2.14	13.52	80.83	6.67	1.67	10.83
W odległości do 20 km jest miasto liczące 100-200 tys. mieszkańców	72.24	8.37	5.70	13.69	68.97	15.52	6.03	9.48
W pobliżu (do 20km) nie ma miast większych niż 100 tys. mieszkańców	65.44	12.53	4.62	17.41	63.57	19.12	4.65	12.66

Ogółem	69.51	10.37	4.30	15.82	67.90	16.05	4.33	11.72

Źródło: obliczenia własne

Najwięcej spośród przebadanych pracujących emerytów i rencistów mieszkało na wsi (23% emerytek i 29% rencistek oraz 23% emerytów i 18% rencistów). Niepracujący emeryci i renciści zasadniczo rzadziej mieszkają na wsi i w największych miastach oraz Warszawie, częściej zaś w miastach do 500 tysięcy mieszkańców.

Osoby pracujące rezygnujące ze świadczeń emerytalnych, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, najczęściej mieszkają w dużych miastach, powyżej 200 tysięcy mieszkańców. Wśród niepracujących ze świadczeń emerytalnych najczęściej rezygnują mieszkańcy wsi (Tabela A 3.).

Im większe miasto, tym pracujące kobiety i pracujący mężczyźni są bardziej skłonni odraczać emeryturę o ponad rok. Podobnie osoby niepracujące. Kobiety i mężczyźni ze wsi i małych miasteczek częściej sięgają po świadczenia przedemerytalne (Tabela A 4).

Analiza regresji (Aneks 2) pozwala nam potwierdzić te obserwacje. Osoby zamieszkujące w małych miasteczkach (poniżej 10 tys. mieszkańców) rzadziej odraczają korzystanie ze świadczeń emerytalnych - iloraz względnych prawdopodobieństw dla kobiet wyniósł około 0,6, dla mężczyzn zaś około 0,3 (w zależności od specyfikacji modelu). Z drugiej strony kobiety zamieszkujące w Warszawie znacznie częściej odraczały lub planują odroczyć emeryturę (iloraz względnych prawdopodobieństw jest większy od 2 we wszystkich specyfikacjach). Analiza regresji pozwala również zauważyć, iż fakt zamieszkania przez kobiety w średniej wielkości miastach (50-99 tysięcy mieszkańców) zmniejsza prawdopodobieństwo ich pracy w porównaniu z osobami zamieszkałymi na wsi.

VII. Rodzinne uwarunkowania pracy

Najwięcej pracujących emerytek pochodzi z gospodarstw, gdzie poza nimi i partnerem mieszkają również inne osoby dorosłe (29%, dla porównania - mężczyzn w tej grupie: 28%). Najwięcej pracujących emerytów – aż 50% – pochodzi z gospodarstw dwuosobowych. Pracujący renciści, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, najczęściej pochodzą z gospodarstw, w których mieszkają z partnerem i innymi osobami (33% pracujących rencistek oraz 41% pracujących rencistów). Osoby pracujące, rezygnujące z korzystania z uprawnień emerytalnych, również rekrutują się głównie z gospodarstw, w których mieszkają co najmniej z partnerem.

Niepracujący emeryci i renciści częściej niż pracujący pochodzą z gospodarstw, w których mieszkają sami lub z innymi osobami dorosłymi, jednak bez partnera. Najczęściej jednak zarówno kobiety, jak i mężczyźni niepracujący na emeryturze mieszkają w gospodarstwach dwuosobowych wraz z partnerem (34% kobiet i 48% mężczyzn).

Tabela 28. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według typu gospodarstwa.

Typ gospodarstwa	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Gospodarstwo jednoosobowe	30.58	4.55	12.81	52.07	22.05	13.39	11.02	53.54
Respondent bez partnera i inne osoby	20.73	7.64	10.55	61.09	27.45	15.69	9.80	47.06
Gospodarstwo dwuosobowe: respondent i partner	19.85	6.19	12.11	61.86	28.23	8.71	8.71	54.35
Respondent i partner oraz inne osoby	15.85	5.09	8.11	70.94	17.79	12.42	7.72	62.08
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Gospodarstwo jednoosobowe	79.83	8.73	2.91	8.52	66.53	16.53	3.81	13.14
Respondent bez partnera i inne osoby	62.68	14.87	4.66	17.78	61.29	17.74	4.84	16.13
Gospodarstwo dwuosobowe: respondent i partner	75.53	8.16	4.08	12.23	74.88	11.96	3.83	9.33
Respondent i partner oraz inne osoby	61.74	11.44	3.75	23.08	59.23	19.31	4.72	16.74
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Zródło: obliczenia własne

Zarówno pracujące kobiety, jak i pracujący mężczyźni najczęściej odraczają przejście na emeryturę, gdy tworzą jednoosobowe gospodarstwo domowe – być może, ponieważ są zmuszeni dłużej pracować. Najczęściej natomiast korzystają ze świadczeń przedemerytalnych członkowie gospodarstw dwuosobowych, w których mieszka respondent wraz z partnerem. Analogicznie preferencje dotyczące momentu przejścia na emeryturę wydają się kształtować dla osób niepracujących.

Analiza regresji (Aneks 2) uzupełnia powyższe obserwacje o informację o respondentach z gospodarstw domowych, w których mieszkają razem z partnerem i innymi osobami dorosłymi. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni pochodzący z tych gospodarstw w porównaniu do gospodarstw jednoosobowych (kategoria bazowa) dużo chętniej korzystają ze świadczeń przedemerytalnych - iloraz względnych prawdopodobieństw we wszystkich specyfikacjach modelu dla tej grupy kobiet wynosił około 1,6, dla mężczyzn zaś był istotny jedynie w specyfikacji czwartej, wyniósł jednak aż 1,9. Jednocześnie mieszkańcy tych wieloosobowych domów rzadziej niż osoby samotne odraczają przejście na emeryturę (odpowiedni iloraz względnych prawdopodobieństw dla kobiet kształtuje się na poziomie 0,5-0,7, dla mężczyzn natomiast około 0,6 w zależności od specyfikacji modelu).

Tabela 29. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według typu gospodarstwa.

Typ gospodarstwa	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Gospodarstwo jednoosobowe	8.55	52.14	1.71	37.61	6.67	53.33	2.50	37.50
Respondent bez partnera i inne osoby	11.52	60.97	0.00	27.51	10.00	48.00	0.00	42.00
Gospodarstwo dwuosobowe: respondent i partner	9.68	54.57	0.81	34.95	10.43	57.36	0.31	31.90
Respondent i partner oraz inne osoby	13.44	57.51	0.59	28.46	11.42	59.86	0.35	28.37
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Gospodarstwo jednoosobowe	10.78	72.73	1.48	15.01	6.19	70.80	3.54	19.47
Respondent bez partnera i inne osoby	14.89	68.69	2.13	14.29	17.46	68.25	3.17	11.11
Gospodarstwo dwuosobowe: respondent i partner	13.78	74.12	1.18	10.92	12.74	74.28	1.44	11.54
Respondent i partner oraz inne osoby	21.86	65.79	1.42	10.93	20.00	66.38	0.85	12.77
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Zródło: obliczenia własne

Pracujący emeryci najczęściej pochodzą z gospodarstw dwuosobowych (37% kobiet i 54% mężczyzn). Pracujący renciści, w stosunku do emerytów, częściej pochodzą z gospodarstw wieloosobowych - 34% kobiet i 20% mężczyzn w tej grupie mieszka w gospodarstwach czteroosobowych i większych. Osoby pracujące rezygnujące ze świadczeń emerytalnych częściej natomiast wywodzą się z gospodarstw najmniejszych: jedno- i dwuosobowych (62% kobiet i 65% mężczyzn w tej grupie).

Niepracujący emeryci w porównaniu do pracujących częściej mieszkają w mniejszych gospodarstwach domowych jedno – i dwuosobowych (70% kobiet i 75% mężczyzn).

Tabela 30. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według liczby osób w gospodarstwie.

Liczba osób w gospodarstwie	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
1 osoba	30.58	4.55	12.81	52.07	22.05	13.39	11.02	53.54
2 osoby	20.80	5.73	11.64	61.83	28.53	9.42	8.86	53.19
3 osoby	18.48	4.62	9.57	67.33	17.01	14.29	10.20	58.50
4 osoby	12.17	6.35	10.58	70.90	15.63	11.46	6.25	66.67
5 osób	18.75	8.33	7.29	65.63	18.60	11.63	6.98	62.79
6 lub więcej	14.81	9.88	2.47	72.84	28.57	8.57	2.86	60.00

Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
1 osoba	79.83	8.73	2.91	8.52	66.53	16.53	3.81	13.14
2 osoby	73.19	10.04	4.45	12.33	73.01	12.83	3.98	10.18
3 osoby	65.34	11.96	4.29	18.40	58.33	19.44	3.70	18.52
4 osoby	52.91	12.21	2.33	32.56	59.72	18.06	6.94	15.28
5 osób	56.73	12.50	3.85	26.92	58.54	17.07	4.88	19.51
6 lub więcej	70.27	9.46	4.05	16.22	72.50	17.50	2.50	7.50
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

Im mniejsze gospodarstwo, tym pracujące kobiety i pracujący mężczyźni są bardziej skłonni do opóźniania przejścia na emeryturę. Im większe gospodarstwo domowe, tym pracujące i niepracujące kobiety częściej korzystają ze świadczeń przedemerytalnych. U mężczyzn (?) trudno dopatrzeć się tego typu mechanizmu.

Tabela 31. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według liczby osób w gospodarstwie.

Liczba osób w gospodarstwie	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
1 osoba	8.55	52.14	1.71	37.61	6.67	53.33	2.50	37.50
2 osoby	9.90	57.23	0.59	32.28	9.92	56.94	0.28	32.86
3 osoby	11.34	57.73	0.34	30.58	12.41	54.48	0.69	32.41
4 osoby	13.41	53.63	1.12	31.84	9.68	60.22	0.00	30.11
5 osób	15.79	56.84	0.00	27.37	13.95	62.79	0.00	23.26
6 lub więcej	16.88	66.23	0.00	16.88	12.90	67.74	0.00	19.35
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
1 osoba	10.78	72.73	1.48	15.01	6.19	70.80	3.54	19.47
2 osoby	12.99	73.88	1.44	11.68	13.30	73.61	1.55	11.53
3 osoby	20.25	68.54	1.25	9.97	21.82	68.18	0.91	9.09
4 osoby	26.79	57.74	2.38	13.10	18.31	60.56	1.41	19.72
5 osób	21.00	62.00	1.00	16.00	19.51	70.73	0.00	9.76
6 lub więcej	13.43	74.63	1.49	10.45	14.63	70.73	2.44	12.20
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Źródło: obliczenia własne

Dochody netto na osobę najniższe okazały się w gospodarstwach domowych rencistów. Drugą grupą, u której w gospodarstwach domowych przychody są najniższe, są niepracujący mężczyźni niemający uprawnień emerytalnych. Kobiety niepracujące bez uprawnień emerytalnych pochodzą przeważnie albo z gospodarstw, gdzie dochody na głowę są niskie (pomiędzy 250 a 750 PLN), albo z gospodarstw o stosunkowo wysokich dochodach (2000 – 4000 PLN na osobę).

Kobiety pracujące rezygnują ze świadczeń najczęściej, gdy dochody netto na głowę w gospodarstwie są pomiędzy 1500-2000 PLN, mężczyźni zaś, gdy wynoszą 3000-4000 PLN. Dla niepracujących kobiet jest to 500-750, dla mężczyzn zaś 750-1000.

Osoby z gospodarstw o najniższym poziomie dochodu na osobę najczęściej korzystają z wcześniejszych świadczeń. Osoby z gospodarstw o najwyższym poziomie dochodu na osobę są natomiast najbardziej skłonne, aby odroczyć emeryturę.

Posiadanie oszczędności jest zdecydowanie częstszą cechą gospodarstw, w których mieszkają osoby pracujące. Gospodarstwa 27% pracujących emerytek i emerytów posiadają odłożone pieniądze. Niepracujący emeryci posiadają oszczędności nieco rzadziej (23% kobiet i 26% mężczyzn). W grupie osób pracujących posiadających prawa emerytalne, ale z nich niekorzystających, najwięcej gospodarstw odkłada dochody (31% kobiet i 43% mężczyzn). W tej grupie największa jest także różnica pomiędzy osobami pracującymi i niepracującymi. Niepracujący, którzy nie pobierają emerytury, choć mają do niej prawo, jedynie w 7% (kobiety) i 24% (mężczyźni) pochodzą z gospodarstw z oszczędnościami.

Osoby na rencie, czy to pracujące czy nie, najrzadziej mogą pochwalić się oszczędnościami swoich gospodarstw. Jest to jedynie 6% gospodarstw z których pochodzą badane kobiety i 11% gospodarstw ankietowanych mężczyzn.

Tabela 32. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według oszczędności gospodarstwa domowego.

Czy gospodarstwo posiada oszczędności?	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety								
Tak	22.26	1.48	12.76	63.50	25.00	5.73	15.63	53.65
Nie	19.88	7.11	9.32	63.69	22.88	13.00	6.76	57.37
Ogółem	20.46	5.73	10.16	63.64	23.41	11.18	8.97	56.44
Niepracujący								
Kobiety								
Tak	87.29	3.11	1.41	8.19	82.74	7.11	4.57	5.58
Nie	66.75	12.09	4.20	16.95	64.30	17.71	3.91	14.09
Ogółem	70.63	10.39	3.68	15.30	68.27	15.43	4.05	12.25

Źródło: obliczenia własne

Obowiązki związane z opieką mogłyby w znacznym stopniu wpływać na decyzje dotyczące aktywności zawodowej oraz pobierania świadczeń. 11% pracujących emerytek pochodzi z gospodarstw z dziećmi, podczas gdy niepracujących – 9%. Analogicznie: 18% rencistek pracuje, chociaż w ich gospodarstwach są dzieci wymagające opieki, podczas gdy jedynie 13% niepracujących rencistek jest w podobnej sytuacji. Badanie mogłoby więc wskazywać, że obecność w gospodarstwie dzieci do lat 14, a więc w wieku wymagającym opieki, pozostaje bez przewidywalnego wpływu na aktywność zawodową respondentów (a nawet jest on odwrotny). Można przypuszczać, że osoby, w których domach są dzieci, mieszkają w wieloosobowych gospodarstwach, gdzie główne obowiązki opiekuńcze spadają na rodziców dzieci, nie obciążają zaś specjalnie dziadków.

Tabela 33. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według obecności dzieci do lat 14 w gospodarstwie.

Obecność dzieci do 14 lat w gospodarstwie	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	20.59	5.41	11.29	62.72	23.52	11.29	8.87	56.32
Są	18.64	8.47	4.52	68.36	21.54	10.77	7.69	60.00
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	72.31	10.06	3.70	13.93	68.35	15.14	4.01	12.50
Są	57.94	12.62	4.67	24.77	64.94	16.88	5.19	12.99
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

Aby zweryfikować tego typu przypuszczenie, warto przeanalizować wpływ występowania dzieci na moment przejścia na emeryturę respondentów. Okazuje się, że kobiety, im mniej dzieci w gospodarstwie, tym bardziej skłonne są odraczać emeryturę (oraz potem, gdy dzieci jest 4 lub więcej). Mężczyźni najczęściej odraczają emeryturę, gdy w gospodarstwie jest jedno dziecko. Pracujące kobiety tym chętniej korzystają z wcześniejszych świadczeń, im dzieci w gospodarstwie jest więcej. U mężczyzn brak takiego związku. Niepracujący mężczyźni najchętniej korzystają z wcześniejszych świadczeń, gdy w gospodarstwie nie ma dzieci. Wskazuje to na dosyć klasyczny podział ról w gospodarstwie. Analiza regresji (Aneks 2) pomaga jedynie potwierdzić obserwację, iż występowanie dzieci do 14 lat w gospodarstwie sprawia, że mężczyźni rzadziej wybierają wcześniejsze świadczenia niż w przypadku, gdy takich osób w gospodarstwie nie ma (iloraz względnych prawdopodobieństw wynosi około 0,5, w zależności od specyfikacji modelu).

Tabela 34. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według liczby dzieci w gospodarstwie.

Liczba dzieci w gospodarstwie	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma dzieci	10.45	55.89	0.75	32.92	10.22	56.35	0.69	32.73
Jedno dziecko	15.32	58.06	0.81	25.81	7.69	61.54	0.00	30.77
Dwoje dzieci	13.89	69.44	0.00	16.67	11.76	70.59	0.00	17.65
Troje dzieci	27.27	72.73	0.00	0.00	25.00	75.00	0.00	0.00
4 lub więcej	50.00	25.00	0.00	25.00	0.00	100.00	0.00	0.00
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				

Nie ma dzieci	14.97	71.07	1.54	12.43	13.57	70.65	2.09	13.69
Jedno dziecko	18.60	67.44	1.55	12.40	10.81	67.57	0.00	21.62
Dwoje dzieci	17.54	64.91	0.00	17.54	11.43	82.86	0.00	5.71
Troje dzieci	23.08	69.23	0.00	7.69	0.00	80.00	0.00	20.00
4 lub więcej	0.00	100.00	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Źródło: obliczenia własne

Co ciekawe, podobny schemat wpływu na aktywność zawodową badanych ma występowanie w gospodarstwie osób dorosłych wymagających opieki. O jeden procent więcej emerytek i rencistek z gospodarstw domowych, gdzie występują takie osoby, pracuje niż nie pracuje. Dla mężczyzn różnice te są nawet większe i sięgają do 6% dla emerytów. Wskazywać by to mogło, że obecność osób wymagających opieki obciąża badanych nie tyle opiekuńczo, co finansowo i skłania ich do przedłużania aktywności zawodowej.

Tabela 35. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według występowania w gospodarstwie osób w wieku 15-64 lata wymagających opieki.

Obecność osób 15-64 wymagających opieki	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	18.87	5.80	10.74	64.59	17.36	11.67	7.83	63.13
Są	20.63	5.95	9.52	63.89	28.43	13.73	11.76	46.08
Ogółem	19.19	5.83	10.52	64.46	18.86	11.95	8.37	60.82
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	68.88	11.23	4.26	15.63	58.90	19.69	5.35	16.06
Są	68.22	10.59	2.80	18.38	61.00	20.00	3.00	16.00
Ogółem	68.76	11.12	4.00	16.12	59.18	19.73	5.03	16.05

Źródło: obliczenia własne

Ponownie, zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn pracujących i niepracujących, brak osób w wieku 15-64 wymagających opieki oznacza większą skłonność do odraczania emerytury o ponad rok. Występowanie zaś takich osób skłania do korzystania z wcześniejszych świadczeń. Występowanie osób starszych (65 i więcej lat) wymagających opieki sprawia, że kobiety są mniej skłonne odraczać emeryturę, mężczyźni zaś odwrotnie (dla pracujących i niepracujących podobnie) – co ponownie skłania do refleksji na temat klasycznego podziału ról w gospodarstwie, nie daje się jednak zweryfikować za pomocą regresji, iloraz prawdopodobieństw dla zmiennej opisującej występowanie osób dorosłych wymagających opieki w gospodarstwie we wszystkich specyfikacjach modelu dla obu płci okazały się nieistotne.

Tabela 36. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według występowania w gospodarstwie osób w wieku 15-64 lata wymagających opieki.

Obecność osób 15-64 wymagających opieki	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	10.86	56.01	0.72	32.41	10.48	55.40	0.32	33.81
Są	14.11	58.09	0.41	27.39	10.10	60.61	0.00	29.29
Ogółem	11.44	56.38	0.66	31.51	10.43	56.10	0.27	33.20
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Nie ma	15.71	70.19	1.53	12.58	15.15	69.38	1.28	14.19
Są	17.36	69.77	0.96	11.90	21.78	65.35	1.98	10.89
Ogółem	16.00	70.11	1.43	12.46	16.07	68.82	1.37	13.74

Zródło: obliczenia własne

Zależność utrzymuje się także dla kobiet opiekujących się dziećmi poza własnym gospodarstwem domowym. 17% pracujących oraz jedynie 14% niepracujących emerytek opiekuje się dziećmi poza gospodarstwem. Analogicznie: dziećmi opiekuje się 17% pracujących i 12% niepracujących rencistek. Co interesujące, mężczyźni wykazują odwrotną zależność, choć zasadniczo dużo rzadziej opiekują się dziećmi poza gospodarstwem niż kobiety.

Tabela 37. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według występowania poza gospodarstwem osób w wieku do 14 lat wymagających opieki.

Dzieci do 14 lat spoza gospodarstwa, którymi opiekował się respondent	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Tak	34.97	9.79	10.49	44.76	36.11	13.89	11.11	38.89
Nie	18.73	5.34	10.45	65.48	22.77	11.13	8.67	57.44
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
Tak	75.20	9.84	3.94	11.02	72.86	15.71	2.86	8.57
Nie	70.06	10.41	3.79	15.74	67.69	15.24	4.21	12.86
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Zródło: obliczenia własne

Występowanie dzieci wymagających opieki poza gospodarstwem domowym w niewielkim natomiast stopniu determinuje decyzje kobiet dotyczące odroczenia emerytury. Z drugiej strony pracujący mężczyźni chętniej odraczają emeryturę, gdy takich dzieci nie ma, niepracujący zaś, gdy takie dzieci występują. Występowanie dzieci poza gospodarstwem domowym wymagających opieki skłania kobiety niepracujące do częstszego korzystania ze świadczeń przedemerytalnych. Znajduje to potwierdzenie, gdy przeanalizujemy wyniki

regresji (Aneks 2) w specyfikacji pierwszej i trzeciej. Występowanie dzieci poza gospodarstwem, którymi opiekuje się kobieta będąca aktualnie na emeryturze, powodowało, że częściej korzystała ona ze świadczeń przedemerytalnych niż kobieta, która nie ma poza gospodarstwem takich dzieci. Jeszcze silniejszy był ten efekt, jeśli kobieta aktualnie opiekowała się osobą dorosłą poza własnym gospodarstwem domowym.

Tabela 38. Moment przejścia na emeryturę respondentów ubezpieczonych w ZUS według występowania poza gospodarstwem osób w wieku do 14 lat wymagających opieki.

Dzieci do 14 lat spoza gospodarstwa, którymi opiekował się respondent	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
tak	10.00	58.57	0.00	31.43	8.11	64.86	0.00	27.03
nie	11.36	56.24	0.81	31.59	10.29	56.68	0.67	32.35
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
tak	18.22	66.80	1.21	13.77	17.65	63.24	1.47	17.65
nie	14.90	71.23	1.52	12.35	12.96	71.67	1.95	13.42
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Zródło: obliczenia własne

VIII. Ocena pracy

Respondenci oceniali swoją obecną lub ostatnią pracę poprzez wskazywanie jej najważniejszych wad i zalet. Najmniej krytyczni w stosunku do swojej aktualnej pracy okazali się emeryci. 46% pracujących kobiet i 48% pracujących mężczyzn na emeryturze wskazywało, że ich praca nie ma wad, które mogliby wymienić. Ci jednak, którzy postanowili wymienić jakieś wady, najczęściej skarżyli się na zbyt niskie zarobki (28% kobiet i 26% mężczyzn) oraz zbytnią uciążliwość pracy (8% kobiet i 5% mężczyzn). Pracujący renciści częściej niż emeryci wykazywali niezadowolenie ze swojej pracy, z dużym naciskiem wypominając zbyt niskie płace (41% kobiet i 35% mężczyzn). Osoby pracujące, posiadające prawo do świadczeń, ale z niego niekorzystające, stosunkowo najczęściej narzekały na pracę. Częściej niż inni skupiali się na fakcie, że praca jest zbyt męcząca (12% kobiet i 11% mężczyzn) oraz że są zmuszeni pracować zbyt wiele godzin (4% kobiet i 6% mężczyzn) (Tabela A 5).

Niepracujący ogólnie rzadziej narzekali na ostatnią pracę niż aktualnie aktywni zawodowo. Najbardziej wśród niepracujących na zbyt niskie ostatnie płace skarżyły się osoby nieposiadające jeszcze prawa do emerytury (43% kobiet, 36% mężczyzn). Na zbytnią uciążliwość pracy najczęściej narzekały kobiety, które posiadając prawa emerytalne, nie korzystają z nich oraz mężczyźni na rencie. Niepracujący mężczyźni na rencie również często jako wadę wymieniali szkodliwe warunki w poprzednim miejscu pracy (12%) (Tabela A 6).

Najchętniej swoją aktualną pracę chwaliły osoby niekorzystające z uzyskanych praw emerytalnych oraz te, które tych praw jeszcze nie mają. Emeryci wśród najczęściej

wymienianych zalet wspominali lekkość wykonywanej pracy (12% kobiet i 14% mężczyzn) oraz odpowiadający im wymiar czasu pracy (13% kobiet i 14% mężczyzn). Pracujące kobiety na emeryturze i rencie często wskazywały dodatkowo na odpowiadające im godziny pracy (odpowiednio 10% i 13%). 11% kobiet i mężczyzn posiadających prawa emerytalne, ale z nich niekorzystających, wspominało dodatkowo, że ich praca daje im ubezpieczenie emerytalne, co nie jest częste w ich zawodzie (Tabela A 7).

Wśród niepracujących najliczniej chwalili ostatnią pracę mężczyźni posiadający prawa do emerytury, ale z nich niekorzystający. W grupie najczęściej wymienianych zalet znalazły się tu wysokie zarobki w poprzedniej pracy (29% emerytów i 14% emerytek), odpowiedni wymiar czasu pracy (11% emerytek i 9% emerytów). Niepracujący renciści najbardziej chwalili odpowiedni wymiar czasu pracy i lekkość pracy (Tabela A 8).

Ciekawym uzupełnieniem tych obserwacji są wyniki regresji (Aneks 2). Co interesujące, we wszystkich specyfikacjach dla kobiet istotne okazywały się jedynie zmienne, reprezentujące wady wykonywanej lub ostatniej pracy w odniesieniu do wcześniejszej dezaktywacji. Wymienienie tych wad przez respondentki mimo wszystko zmniejszało prawdopodobieństwo skorzystania z wcześniejszych świadczeń w stosunku do tych kobiet, które nie wymieniły żadnych wad swojej pracy. Przeciwnie dla mężczyzn, gdzie istotne okazały się jedynie zalety aktualnej bądź ostatniej pracy, również w odniesieniu do wcześniejszej dezaktywacji. Wszystkie specyfikacje modeli wskazują, że wymienione przez respondentów zalety wykonywanej pracy zmniejszają prawdopodobieństwo pobrania świadczeń przedemerytalnych.

O zadowoleniu z pracy świadczyć też może chęć jej zmiany na inną. Większość, gdyż aż 41% emerytek i 31%, emerytów twierdzi, że na pewno nie zmieniliby pracy na inną. Renciści są mniej zdecydowani, ale też większość uważa, że raczej by nie zmieniło (26% kobiet i 27% mężczyzn). Podobnie osoby mające niewykorzystane prawa emerytalne: 30% kobiet i 29% mężczyzn uważa, że raczej pracy by nie zmieniło. Najbardziej skłonne do zmiany pracy są osoby, które nie uzyskały jeszcze prawa do emerytury – 24% kobiet i 26% mężczyzn twierdzi, że nie wie, czy by zmienili pracę czy nie.

Tabela 39. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według chęci zmiany aktualnej pracy.

Czy zmieniliby Pan/Pani aktualną pracę?	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pracujący			
					Kobiety		Mężczyźni	
tak, na pewno bym zmienił(a)	15.84	4.98	8.60	70.59	10.34	14.66	6.03	68.97
tak, raczej bym zmienił(a)	11.49	6.08	6.76	75.68	22.62	11.90	8.33	57.14
nie wiem, czy bym zmienił(a)	16.61	4.15	10.22	69.01	20.53	7.89	9.47	62.11
nie, raczej bym nie zmienił(a)	15.21	5.83	14.56	64.40	21.74	11.96	11.41	54.89
nie, na pewno bym nie zmienił(a)	26.87	4.39	11.11	57.62	25.38	9.64	10.15	54.82
Ogółem	18.51	4.93	10.81	65.75	20.75	10.77	9.47	59.01

Zródło: obliczenia własne

Zagrożenie utratą pracy może wpływać na postrzeganą jakość zatrudnienia. W badanej grupie osób najbardziej utraty pracy obawiają się renciści (95% kobiet i 7% mężczyzn). Osoby, które

zrezygnowały ze świadczeń, uważają, że utrata pracy im nie grozi. Osoby, które zrezygnowały ze świadczeń, uważają, że w razie utraty pracy nową znajdą bardzo łatwo (7% kobiet i 8% mężczyzn).

XIX. Warunki przejścia na emeryturę

1. Faktyczna stopa zastąpienia

Dla grupy respondentów pobierających aktualnie emeryturę i nieaktywnych zawodowo, badanie pozwoliło na oszacowanie stopy zastąpienia dochodów z ostatniej pracy pobieraną emeryturą. O stopie zastąpienia w największym stopniu decyduje rozkład płac. Stąd samo zróżnicowanie stopy zastąpienia można przewidywać na podstawie znajomości struktury wynagrodzeń. Mało zarabiający chętniej będą przechodzili na emeryturę, gdy tylko uzyskają do niej prawa.

Zgodnie z przewidywanym kierunkiem zależności, kobiety, jako zarabiające mniej, charakteryzują się średnio wyższą stopą zastąpienia niż mężczyźni (1,02 kobiety, a 0,96 mężczyźni), a ich motywacja do rezygnowania z pracy na rzecz świadczeń emerytalnych jest dużo większa.

Tabela 40. Rozkład stopy zastąpienia badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS według płci.

Stopa zastąpienia wg płci	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
N	734.00	313.00	1047.00
Średnia	1.02	0.96	1.00
Odchylenie standardowe	0.93	0.62	0.85
Współczynnik zmienności	0.91	0.65	0.85
Skośność	13.18	9.26	13.22
Kurtoza	210.10	112.71	221.83
Kwartyl 1	0.79	0.78	0.79
Mediana	0.90	0.89	0.90
Kwartyl 3	1.08	1.00	1.07
p90	1.34	1.25	1.30
p95	1.74	1.40	1.60
p99	2.36	2.47	2.40

Źródło: obliczenia własne

Podobnie także stopa zastąpienia liczona według poziomów wykształcenia potwierdza wstępne przypuszczenia. Najniższą stopę zastąpienia mają osoby z wykształceniem wyższym i te osoby najmniej chętnie rezygnują z pracy, aby pobrać emeryturę, która jest średnio aż o 15 procent niższa od ich wynagrodzenia. Najchętniej natomiast ze świadczeń korzystają osoby z wykształceniem gimnazjalnym i zasadniczym zawodowym, gdyż ich emerytura jest średnio 9% wyższa niż płaca, którą otrzymywali.

Tabela 41. Rozkład stopy zastąpienia badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS według wykształcenia.

Stopa zastąpienia wg wykształcenia	Gimnazjalne i niżej	Zasadnicze zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Średnie zawodowe i policealne	Wyższe	Ogółem
N	175.00	329.00	132.00	277.00	130.00	1043.00
Średnia	1.09	1.09	1.01	0.92	0.85	1.01
Odchylenie standardowe	0.41	1.28	0.97	0.40	0.26	0.85
Współczynnik zmienności	0.38	1.18	0.96	0.44	0.30	0.85
Skośność	1.31	10.68	6.75	7.63	1.01	13.20
Kurtoza	5.53	125.86	53.03	94.30	5.74	221.05
Kwartył 1	0.87	0.82	0.70	0.77	0.70	0.79
Mediana	1.00	0.91	0.86	0.88	0.84	0.90
Kwartył 3	1.19	1.07	1.06	1.00	0.97	1.07
p90	1.59	1.36	1.38	1.20	1.19	1.30
p95	1.90	1.63	1.74	1.33	1.29	1.60
p99	2.55	2.46	7.50	1.94	1.82	2.40

Zródło: obliczenia własne

Pozostałe umiejętności, takie jak posiadanie prawa jazdy czy znajomość języków, jako że przekładają się w pewnym stopniu na wysokość płac, mają także odpowiedni wpływ na stopę zastąpienia. Najwyższa jest ona dla osób, które nie posiadają ani prawa jazdy, ani nie znają języków obcych. Najniższa natomiast dla posiadających obie umiejętności. Prawo jazdy kategorii B wydaje się mocniej wpływać na wysokość zarobków, stąd osoby je posiadające mają niższą stopę zastąpienia niż ci, którzy znają jedynie języki obce.

Tabela 42. Rozkład stopy zastąpienia badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS według dodatkowych umiejętności.

Stopa zastąpienia wg dodatkowych umiejętności	Prawo jazdy kat B i znajomość języków	Prawo jazdy kat B	Znajomość języków	Żadne z powyższych	Ogółem
N	193.00	229.00	124.00	501.00	1047.00
Średnia	0.91	0.96	0.98	1.07	1.00
Odchylenie standardowe	0.45	0.64	1.33	0.90	0.85
Współczynnik zmienności	0.49	0.67	1.35	0.85	0.85
Skośność	7.93	9.45	10.36	13.21	13.22
Kurtoza	89.68	119.85	112.70	222.25	221.83
Kwartył 1	0.80	0.75	0.72	0.81	0.79
Mediana	0.88	0.88	0.88	0.96	0.90
Kwartył 3	0.93	1.06	1.00	1.13	1.07
p90	1.13	1.29	1.24	1.39	1.30
p95	1.33	1.46	1.41	1.80	1.60
p99	2.07	2.46	1.71	2.40	2.40

Zródło: obliczenia własne

Nie zaskakuje także rozkład stopy zastąpienia według klasy miejscowości zamieszkania respondentów. Najwyższą stopę zastąpienia mają mieszkańcy wsi - 1,13, najniższą zaś mieszkańcy Warszawy – 0,87. Interesującym wyjątkiem są małe miasta (do 10 tys. mieszkańców), gdzie oszacowana stopa zastąpienia jest również zaskakująco niska (0,96) w porównaniu do miast nieco większych.

Tabela 43. Rozkład stopy zastąpienia badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS według miejsca zamieszkania.

Stopa zastąpienia wg miejsca zamieszkania	Wieś	Miasta do 10 tys.	Miasta 10-19 tys.	Miasta 20-49 tys.	Miasta 50-99 tys.	Miasta 100-199 tys.	Miasta 200-499 tys.	Miasta ponad 500 tys.	Warszawa	Ogółem
N	179.00	77.00	83.00	146.00	134.00	134.00	150.00	90.00	54.00	1047.00
Średnia	1.13	0.96	1.03	1.09	0.97	0.98	0.89	0.98	0.87	1.00
Odchylenie standardowe	1.27	0.29	0.79	1.36	0.31	0.49	0.27	0.94	0.24	0.85
Współczynnik zmienności	1.13	0.30	0.77	1.24	0.32	0.50	0.30	0.95	0.28	0.85
Skośność	11.69	1.03	6.02	8.74	1.35	8.14	2.53	7.54	1.27	13.22
Kurtoza	149.21	5.38	47.20	87.78	7.58	82.79	16.54	66.13	6.17	221.83
Kwartyl 1	0.83	0.80	0.70	0.71	0.81	0.85	0.80	0.69	0.73	0.79
Mediana	1.00	0.92	0.93	0.89	0.93	0.91	0.88	0.83	0.84	0.90
Kwartyl 3	1.17	1.08	1.12	1.07	1.07	1.00	0.92	1.00	1.00	1.07
p90	1.49	1.30	1.40	1.39	1.29	1.20	1.15	1.36	1.16	1.30
p95	1.84	1.41	1.83	1.90	1.53	1.50	1.28	1.60	1.30	1.60
p99	2.55	2.02	7.27	7.50	2.00	2.04	2.40	9.17	1.82	2.40

Źródło: obliczenia własne

Analizując stopę zastąpienia według grup zawodowych należy ostrożnie traktować te z oszacowań, które wśród ubezpieczonych w ZUS dotyczą mało licznych grup. Wziąwszy to pod uwagę, najniższą stopę zastąpienia zaobserwowano u specjalistów nauk fizycznych, matematycznych i technicznych (0,71), kierowników dużych i średnich organizacji (0,81) oraz specjalistów nauk przyrodniczych (0,83). Najwyższe stopy zastąpienia natomiast charakteryzują pracowników przy pracach prostych w handlu i usługach (1,29), robotników obróbki metali oraz mechaników maszyn i urządzeń (1,24), a także średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia (1,05).

2. Opinie dotyczące wysokości emerytury i jej wpływ na odraczenie decyzji emerytalnej.

Przeprowadzone badanie pozwoliło na oszacowanie wysokości emerytury, poniżej której respondenci, którzy aktualnie pobierają świadczenia emerytalne oraz pracują, nie zdecydowałiby się z nich skorzystać. Dla pracujących kobiet wysokość tej emerytury była znacząco niższa. 50% kobiet gotowych było przejść na emeryturę o wysokości 810 PLN lub wyższej. Połowa mężczyzn zdecydowałaby się skorzystać z tego świadczenia jedynie, gdy wyniosłoby ono co najmniej 960 PLN. Także skrajne percentyle rozkładu wskazują na duże zróżnicowanie w preferencjach pomiędzy płciami. 1% kobiet mających najwyższe oczekiwania w stosunku do kwoty emerytury oczekiwaloby, że wyniesie ona co najmniej 1500 PLN, mężczyzn zaś, że osiągnie ponad 2394 PLN.

Osoby dzisiaj niepracujące, zarówno kobiety, jak i mężczyźni, wskazywały na wyższy poziom świadczenia emerytalnego, z którego skłonne byłyby skorzystać. Średnio, niepracujące kobiety oczekiwały, że emerytura wyniesie co najmniej 918 PLN, mężczyźni zaś - 1211 PLN.

Tabela 44. Rozkład poziomu świadczenia emerytalnego, poniżej którego badani respondenci ubezpieczeni w ZUS nie przeszliby na emeryturę.

Emerytura, poniżej której nie przeszliby na emeryturę.	Pracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
N	209.00	137.00	346.00
Średnia	852.65	1080.09	942.71
Odchylenie standardowe	257.68	437.44	357.59
Współczynnik zmienności	0.30	0.41	0.38
Skośność	0.77	0.88	1.26
Kurtoza	4.17	3.62	5.31
Kwartyl 1	664.00	800.00	688.00
Mediana	810.00	960.00	879.50
Kwartyl 3	1000.00	1350.00	1100.00
p90	1200.00	1701.00	1409.00
p95	1280.00	2020.00	1600.00
p99	1500.00	2394.00	2100.00
	Niepracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
N	988.00	446.00	1434.00
Średnia	918.36	1211.59	1009.56
Odchylenie standardowe	494.71	613.65	551.31
Współczynnik zmienności	0.54	0.51	0.55
Skośność	8.80	4.90	6.64
Kurtoza	125.74	54.66	82.73
Kwartyl 1	680.00	880.00	720.00
Mediana	853.20	1077.00	918.00
Kwartyl 3	1044.00	1400.00	1152.00
p90	1320.00	1890.00	1490.00
p95	1512.00	2367.00	1800.00
p99	1915.00	2754.00	2583.00

Zródło: obliczenia własne

Ciekawym podziałem jest również ten na osoby, uzyskujące prawa według starego systemu emerytalnego, a więc kobiety do roku 2008, mężczyźni zaś do 2013 roku włącznie, oraz osoby, które prawo do świadczeń emerytalnych uzyskają już według zreformowanego systemu emerytalnego. Pierwszym zagadnieniem, które można przeanalizować w tym przekroju, jest ocena zarobków, które według respondentów byłyby zbyt wysokie, aby z nich zrezygnować i przejść na emeryturę. Znamienny jest fakt, że kobiety, bez względu na system emerytalny (stary czy nowy), podają bardzo zbliżone wielkości dochodów, które powstrzymałyby je przed dezaktywizacją. Młodszy mężczyźni natomiast, ci, którzy emeryturę otrzymają już według zreformowanego systemu emerytalnego, średnio podają o 200 PLN wyższe wynagrodzenie, powstrzymujące ich przed skorzystaniem z emerytury, niż ci, którzy prawa emerytalne osiągnęli do 2013 roku.

Tabela 45. Rozkład poziomu zarobków, które są dla badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS zbyt wysokie, aby odejść na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Zarobki zbyt wysokie, aby odejść na emeryturę.	Kobieta		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009	

N	1963.00	1225.00	3188.00
Średnia	2654.02	2661.43	2656.87
Odchylenie standardowe	1223.70	1297.39	1252.33
Współczynnik zmienności	0.46	0.49	0.47
Skośność	1.91	1.99	1.95
Kurtoza	8.11	8.33	8.24
Kwartył 1	2000.00	2000.00	2000.00
Mediana	2500.00	2500.00	2500.00
Kwartył 3	3000.00	3000.00	3000.00
p90	4000.00	4000.00	4000.00
p95	5000.00	5000.00	5000.00
p99	7000.00	8000.00	8000.00
	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2013	Prawa od 2014	
N	1328.00	350.00	1678.00
Średnia	3085.30	3207.71	3110.83
Odchylenie standardowe	1434.31	1544.07	1458.26
Współczynnik zmienności	0.46	0.48	0.47
Skośność	1.56	1.60	1.58
Kurtoza	6.03	6.05	6.07
Kwartył 1	2000.00	2000.00	2000.00
Mediana	3000.00	3000.00	3000.00
Kwartył 3	3500.00	4000.00	3600.00
p90	5000.00	5000.00	5000.00
p95	6000.00	6000.00	6000.00
p99	8000.00	9000.00	8000.00

Zródło: obliczenia własne

Z drugiej strony zarówno kobiety, jak i mężczyźni ze starego i nowego systemu emerytalnego podają zbliżone średnie kwoty zarobków, które ich zdaniem są zbyt niskie i raczej skłaniają do przejścia a na emeryturę (dla kobiet jest to średnio 1263 PLN, dla mężczyzn 1429 PLN).

Tabela 46. Rozkład poziomy zarobków, które są dla badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS raczej niskie i skłaniają, aby odejść na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Zarobki niskie i raczej skłania(a)bym się do przejścia na emeryturę.	Kobieta		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009	
N	1965.00	1223.00	3188.00
Średnia	1272.68	1248.23	1263.30
Odchylenie standardowe	617.31	593.20	608.20
Współczynnik zmienności	0.49	0.48	0.48
Skośność	5.35	4.57	5.07
Kurtoza	57.75	47.70	54.36
Kwartył 1	1000.00	1000.00	1000.00
Mediana	1200.00	1000.00	1100.00
Kwartył 3	1500.00	1500.00	1500.00
p90	2000.00	2000.00	2000.00
p95	2000.00	2000.00	2000.00
p99	3000.00	3000.00	3000.00
	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2013	Prawa od 2014	
N	1329.00	350.00	1679.00

Średnia	1435.63	1408.29	1429.93
Odchylenie standardowe	615.01	631.45	618.38
Współczynnik zmienności	0.43	0.45	0.43
Skośność	2.51	2.13	2.42
Kurtoza	22.11	10.31	19.46
Kwartył 1	1000.00	1000.00	1000.00
Mediana	1400.00	1300.00	1400.00
Kwartył 3	1800.00	1500.00	1700.00
p90	2000.00	2000.00	2000.00
p95	2500.00	2500.00	2500.00
p99	3400.00	4000.00	3500.00

Zródło: obliczenia własne

Emerytura zbyt niska, a przez to niesklaniająca do dezaktywizacji zawodowej, to średnio według kobiet 845 PLN, zaś mężczyzn - 938 PLN. Co interesujące, młodsze kobiety podlegające nowemu systemowi emerytalnemu jako emeryturę zbyt niską, aby zaprzestać pracy, podają kwotę średnio o 12 PLN wyższą niż kobiety podlegające staremu systemowi emerytalnemu. U mężczyzn zależność ta jest odwrotna.

Tabela 47. Rozkład poziomu emerytur, które są dla badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS zbyt niskie, aby odejść na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Emerytura zbyt niska, aby zaprzestać pracy i odejść na emeryturę.	Kobieta		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009	
N	1976.00	1233.00	3209.00
Średnia	840.21	852.84	845.06
Odchylenie standardowe	673.16	593.89	643.79
Współczynnik zmienności	0.80	0.70	0.76
Skośność	7.86	8.56	8.11
Kurtoza	78.95	103.74	86.88
Kwartył 1	600.00	600.00	600.00
Mediana	795.00	800.00	800.00
Kwartył 3	1000.00	1000.00	1000.00
p90	1000.00	1200.00	1100.00
p95	1500.00	1500.00	1500.00
p99	4000.00	2500.00	3000.00
	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2013	Prawa od 2014	
N	1344.00	355.00	1699.00
Średnia	940.37	932.73	938.77
Odchylenie standardowe	588.95	532.26	577.42
Współczynnik zmienności	0.63	0.57	0.62
Skośność	6.54	7.15	6.66
Kurtoza	73.10	89.91	76.08
Kwartył 1	600.00	650.00	600.00
Mediana	800.00	800.00	800.00
Kwartył 3	1000.00	1000.00	1000.00
p90	1500.00	1500.00	1500.00
p95	1700.00	1600.00	1700.00
p99	2500.00	2500.00	2500.00

Zródło: obliczenia własne

Emerytura, którą respondenci uznają za wysoką i dlatego skłaniającą do dezaktywizacji zawodowej, kształtuje się w zależności od płci i czasu uzyskania prawa do emerytury. Osoby podlegające nowemu systemowi emerytalnemu, aby zaprzestać pracy, wymagają emerytury średnio około 100 PLN wyższej niż osoby podlegające nowemu systemowi emerytalnemu. Co więcej, mężczyźni, aby się zdeaktywizować, oczekują emerytury średnio co najmniej o 200 PLN wyższej niż kobiety.

Tabela 48. Rozkład poziomu emerytur, które są dla badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS raczej wysokie i skłaniają, aby odejść na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Emerytura wysoka i raczej skłaniałbym się do przejścia na emeryturę.	Kobieta		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009	
N	1968.00	1229.00	3197.00
Średnia	1544.82	1635.01	1579.49
Odchylenie standardowe	559.77	684.17	612.07
Współczynnik zmienności	0.36	0.42	0.39
Skośność	1.79	2.61	2.29
Kurtoza	9.32	15.22	13.49
Kwartył 1	1200.00	1200.00	1200.00
Mediana	1500.00	1500.00	1500.00
Kwartył 3	1800.00	2000.00	1900.00
p90	2000.00	2500.00	2200.00
p95	2500.00	3000.00	2600.00
p99	3500.00	4600.00	4000.00
	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2013	Prawa od 2014	
N	1332.00	353.00	1685.00
Średnia	1777.40	1854.45	1793.54
Odchylenie standardowe	712.48	797.34	731.50
Współczynnik zmienności	0.40	0.43	0.41
Skośność	2.33	1.92	2.23
Kurtoza	15.54	8.23	13.51
Kwartył 1	1300.00	1400.00	1300.00
Mediana	1600.00	1700.00	1600.00
Kwartył 3	2000.00	2000.00	2000.00
p90	2500.00	2800.00	2500.00
p95	3000.00	3000.00	3000.00
p99	4000.00	5000.00	5000.00

Źródło: obliczenia własne

Tak więc powyższe wyniki wskazywać by mogły, że kobiety motywuje do pozostania w zatrudnieniu niższy poziom zarobków niż mężczyźni. Co więcej, kobiety podlegające nowemu systemowi emerytalnemu mają większe wymagania w stosunku do wysokości emerytury, która skłoniłaby je do zaprzestania pracy w porównaniu z kobietami w starym systemie emerytalnym. Mężczyźni wykazują odwrotną tendencję.

3. Realizacja planów dotyczących aktywności zawodowej po przejściu na emeryturę.

Uzupełnieniem przeprowadzonych powyżej obserwacji jest analiza planów dotyczących aktywności zawodowej sygnalizowanych przez respondentów. Wśród osób dzisiaj aktywnych zawodowo ponad 16% kobiet i niemal 20% mężczyzn planowało po przejściu na emeryturę utrzymać pracę w niezmiennym wymiarze czasu. Najwięcej, gdyż aż 30 % kobiet i 31% mężczyzn, chciało nadal pracować, jednak w zmniejszonym wymiarze czasu. Co interesujące, znaczna grupa osób, które nie planowały pracować po przejściu na emeryturę (28% kobiet i 24% mężczyzn), zmuszona była tę pracę podjąć i dziś jest aktywna zawodowo.

Sytuacja odwrotna, gdy osoba chciała pracować, ale aktualnie tej pracy nie ma, wystąpiła rzadziej. W sumie 13% kobiet i 12% mężczyzn, chociaż planowało pracować w tym samym bądź zmienionym wymiarze, dzisiaj jest nieaktywna zawodowo.

Tabela 49. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według zamiaru pracy po przejściu na emeryturę.

Zamiar pracy po przejściu na emeryturę.	Pracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
Tak, tyle samo	16.44	19.79	17.75
Tak, w mniejszym wymiarze	30.14	31.02	30.48
Tak, ale nie wiedziałem, w jakim wymiarze	15.41	14.97	15.24
Nie	27.74	24.06	26.30
Nie wiedziałem	10.27	10.16	10.23
	Niepracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
Tak, tyle samo	2.40	3.57	2.77
Tak, w mniejszym wymiarze	10.76	8.06	9.90
Tak, ale nie wiedziałem, w jakim wymiarze	5.89	7.13	6.29
Nie	62.76	58.91	61.53
Nie wiedziałem	18.18	22.33	19.50

Źródło: obliczenia własne

Dziś pracujący są w większości zadowoleni z tego, jak zrealizowali swoje plany. 95% kobiet i 98% mężczyzn, którzy chcieli pracować, podjęli pracę w takim wymiarze, w jakim planowali. Wśród niepracujących więcej jest osób niezadowolonych. 55% kobiet i 38% mężczyzn miało plany dotyczące kontynuowania pracy, których nie udało się zrealizować.

Tabela 50. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według realizacji planowanej pracy na emeryturze.

Czy udało się zrealizować planowaną pracę?	Pracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
Tak	94.92	98.35	96.31
Nie	5.08	1.65	3.69
	Niepracujący		
	Kobieta	Mężczyzna	Ogółem
Tak	45.11	61.68	50.29
Nie	54.89	38.32	49.71

Źródło: obliczenia własne

Mężczyźni nieznacznie częściej niż kobiety planowali bądź planują kontynuować pracę w dotychczasowym miejscu pracy. Znamienne jednak jest, że niemal $\frac{3}{4}$ zarówno kobiet, jak i mężczyzn, myśląc o aktywności zawodowej po przejściu na emeryturę, nie wie dokładnie, gdzie, w jaki sposób i w jakim charakterze zamiar ten zrealizuje.

Tabela 51. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według charakteru planowanej pracy po przejściu na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Gdzie i w jakim charakterze zamierza/zamierza Pan/Pani pracować po przejściu na emeryturę?	Kobieta		Ogółem	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009		Prawa do 2013	Prawa od 2014	
W dotychczasowym miejscu	28.31	5.63	15.90	19.28	8.46	16.23
Podjęć nową pracę	15.20	2.49	8.24	15.81	4.62	12.66
Nie wiem dokładnie	56.49	91.87	75.86	64.91	86.92	71.10

Źródło: obliczenia własne

Tabela 52. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według sposobu realizacji planowanej pracy po przejściu na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Jak chciała/chce Pan/ Pani ten zamiar zrealizować?	Kobieta		Ogółem	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009		Prawa do 2013	Prawa od 2014	
Praca na własny rachunek poza rolnictwem	1.87	0.11	0.67	3.60	0.38	2.50
Pomagając w rodzinnej firmie	1.40	0.33	0.67	0.60	0.00	0.39
Szukając pracy najemnej	17.76	1.73	6.81	12.80	3.46	9.61
Praca na własny rachunek w gospodarstwie rolnym	0.23	0.11	0.15	0.60	0.77	0.66
Pomagając w rodzinnym gospodarstwie rolnym	1.40	0.11	0.52	1.80	0.00	1.18
Jeszcze nie wiem	77.34	97.62	91.19	80.60	95.38	85.66

Źródło: obliczenia własne

Osoby uzyskujące prawa emerytalne w nowym systemie częściej planują odroczyć emeryturę o więcej niż rok w porównaniu z osobami ze starego systemu. Mniej osób z nowego systemu emerytalnego planuje lub już korzysta ze świadczeń przedemerytalnych. Trudno jednak odróżnić, czy to wpływ nowego systemu emerytalnego, czy wynik korelacji z wiekiem - a młodszy są średnio bardziej elastyczni, bardziej zadowoleni z pracy i bardziej mobilni.

Tabela 53. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według planowanego momentu przejścia na emeryturę oraz podziału na osoby podlegające staremu i nowemu systemowi emerytalnemu.

Moment skorzystania ze świadczeń emerytalnych	Kobieta		Ogółem	Mężczyzna		Ogółem
	Prawa do 2008	Prawa od 2009		Prawa do 2013	Prawa od 2014	
Świadczenia przedemerytalne	12.44	15.52	13.61	12.48	8.97	11.74
W momencie uzyskania praw emerytalnych	69.17	57.09	64.56	65.95	60.87	64.88
Odroczenie o rok	1.76	0.16	1.15	1.73	0.00	1.37
Odroczenie o więcej niż rok	16.63	27.24	20.68	19.84	30.16	22.01

Źródło: obliczenia własne

X. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza potwierdziła wiele z oczekiwanych wyników, wzbogaciła je jednak równie znacząco nowymi spostrzeżeniami. Podsumowanie to ma na celu zebranie i uogólnienie płynących z obliczeń wniosków.

Jak udokumentowała pierwsza część raportu, pracujące kobiety jedynie nieznacznie częściej niż pracujący mężczyźni korzystają ze świadczeń przedemerytalnych, częściej również decydują się odroczyć moment przejścia na emeryturę do jednego roku po uzyskaniu praw emerytalnych. Dzieje się tak, pomimo, iż kobiety jako zarabiające mniej, charakteryzują się średnio znacznie wyższą stopą zastąpienia niż mężczyźni. Osoby starsze, zarówno kobiety, jak i mężczyźni charakteryzuje mniejsza elastyczność w odniesieniu do momentu przejścia na emeryturę. Im starsi respondenci, tym rzadziej korzystali zarówno z możliwości odroczenia emerytury, jak i świadczeń przedemerytalnych.

Ważnym czynnikiem kształtującym decyzje dotyczące dezaktywizacji zarówno emerytalnej, jak i zawodowej, jest stan zdrowia. Opisywane badanie potwierdza intuicyjne przypuszczenia, że osoby o słabszym stanie zdrowia rzadziej odraczają przejście na emeryturę niż osoby o dobrym lub bardzo dobrym stanie zdrowia, częściej natomiast korzystają z prawa do emerytury od razu, gdy zacznie im przysługiwać. Podobnie osoby niepełnosprawne obu płci znacznie częściej korzystają z wcześniejszych przedemerytalnych świadczeń.

Kwalifikacje respondentów, jako silnie skorelowane z płacami oraz sytuacją na rynku pracy dla danych grup zawodowych, również potwierdziły się jako istotna determinanta aktywności. Szczególnie wykształcenie wyższe okazało się dla obu płci silnie skorelowane zarówno z odraczaniem korzystania ze świadczeń emerytalnych, jak i aktywnością na rynku pracy. Nietrudno to wyjaśnić, gdyż osoby z wyższym wykształceniem, jak wykazało badanie, mają najniższą stopę zastąpienia.

Wykształcenie średnie zawodowe ma podobny, choć nieco słabszy wpływ i jedynie w przypadku kobiet. Inne kwalifikacje, takie jak prawo jazdy, zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn, znacznie zwiększa prawdopodobieństwo posiadania zatrudnienia wśród badanych. Większa liczba dodatkowych kwalifikacji zdobywanych na szkoleniach, wpływając na wzrost płac, przekłada się na większe prawdopodobieństwo odraczania emerytury.

Z drugiej strony osoby, które pracują pomimo pobierania świadczeń emerytalnych lub rentowych, to najczęściej pracownicy nisko wynagradzanych grup zawodowych, takich, jak pracownicy przy pracach prostych i usługach czy pracownicy usług osobistych i ochrony. Wskazywać to może, iż kontynuacja pracy na emeryturze czy rencie to częściej konieczność niż dobrowolna decyzja.

Praca w sektorze prywatnym, zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn, wydaje się być silnie skorelowana z decyzją o odroczeniu pobierania świadczeń emerytalnych. Jednocześnie zaobserwować można, iż kobiety zatrudnione w sektorze publicznym rzadziej korzystają z wcześniejszej emerytury, rzadziej również odraczają świadczenie emerytalne. Analogicznie, praca na własny rachunek sprzyja odraczaniu emerytury, przy czym wpływ ten jest silniejszy dla kobiet niż dla mężczyzn. Konsekwentnie, wybór wcześniejszych świadczeń jest bardziej typowy dla pracowników najemnych.

Najważniejszym czynnikiem, stojącym za większością decyzji dotyczących dezaktywizacji emerytalnej czy zawodowej, są płace. Potwierdza się to i w tym badaniu. Najwyższe płace deklarują te osoby pracujące, które zrezygnowały z pobierania świadczeń pomimo posiadania do nich prawa. Najniższe zaś te pracujące kobiety, które pobierają emeryturę i ci pracujący mężczyźni, którzy pobierają rentę. Dochody netto na osobę w gospodarstwie okazały się

najniższe w gospodarstwach domowych pracujących rencistów. Potwierdza te obawy fakt, iż osoby pracujące korzystają z wcześniejszych świadczeń przede wszystkim wtedy, gdy ich dochody spadły w okresie ostatnich 3 lat, odraczają zaś przejście na emeryturę osoby o dochodach rosnących.

Bezpośrednie otoczenie również ma swój potwierdzony udział w decyzjach dezaktywizacyjnych. Badanie wskazuje, że osoby zamieszkujące w małych miasteczkach (poniżej 10 tys. mieszkańców) rzadziej odraczają korzystanie ze świadczeń emerytalnych. Z drugiej strony kobiety zamieszkujące w Warszawie znacznie częściej odraczają lub planują odroczyć emeryturę. Ten kierunek zależności wyjaśnia najwyższa stopa zastąpienia, charakterystyczna dla mieszkańców wsi i z drugiej strony najniższa – dla mieszkańców Warszawy.

Do bezpośredniego otoczenia respondentów zaliczyć można również drugi najważniejszy czynnik kształtujący wybory dotyczące dezaktywizacji – budżet czasowy. Zaabsorbowanie badanych innymi czynnościami, takimi jak praca w domu, opieka nad dziećmi czy osobami dorosłymi w znacznym stopniu kształtuje ich preferencje dotyczące aktywności na rynku pracy i pobierania świadczeń.

Potwierdza tę hipotezę obserwacja, iż zarówno kobiety, jak i mężczyźni pochodzący z gospodarstw domowych, w których mieszkają razem z partnerem i innymi osobami dorosłymi, w porównaniu do gospodarstw jednoosobowych dużo chętniej korzystają ze świadczeń przedemerytalnych. Co więcej, występowanie dzieci do 14 lat w gospodarstwie sprawia, że mężczyźni rzadziej, a kobiety częściej wybierają wcześniejsze świadczenia niż w przypadku, gdy dzieci wymagających opieki w gospodarstwie nie ma.

Podsumowując, zaobserwować można, że za decyzjami dezaktywizacyjnymi respondentów stoją przede wszystkim dwa czynniki – budżet pieniężny i czasowy. Co więcej, otrzymane wyniki w kontekście gospodarstwa domowego skłaniają do wniosku, że o ile mężczyźni silniej motywowani są ograniczeniami i potrzebami finansowymi, kobiety podejmują decyzje dotyczące aktywności w oparciu w pierwszej kolejności o swój budżet czasowy.

XI. Aneks 1

Tabela A 1. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według liczby miejsc pracy.

Liczba miejsc pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
Pracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
0,00	50.00	0.00	25.00	25.00				
1,00	20.11	5.92	10.15	63.82	24.34	9.36	9.18	57.12
2,00	20.52	4.85	12.31	62.31	25.43	13.87	7.51	53.18
3,00	25.00	2.50	15.00	57.50	17.39	6.52	6.52	69.57
4,00	8.70	13.04	4.35	73.91	14.81	11.11	11.11	62.96
5-10	14.29	0.00	0.00	85.71	9.09	54.55	0.00	36.36
>10	24.00	12.00	4.00	60.00	13.33	26.67	13.33	46.67
Ogółem	20.27	5.80	10.48	63.45	23.45	11.17	8.68	56.70
Niepracujący								
Kobiety				Mężczyźni				
0,00	40.00	30.00	15.00	15.00	50.00	40.00	10.00	0.00
1,00	74.37	9.75	3.42	12.47	72.70	13.52	4.33	9.45
2,00	60.00	11.52	5.45	23.03	55.84	19.48	2.60	22.08
3,00	50.70	4.23	5.63	39.44	36.36	27.27	3.03	33.33
4,00	51.85	14.81	3.70	29.63	33.33	25.00	8.33	33.33
5-10	60.00	20.00	0.00	20.00	46.67	6.67	0.00	46.67
>10	55.56	19.05	1.59	23.81	52.94	29.41	0.00	17.65
Ogółem	70.95	10.31	3.73	15.02	68.19	15.38	4.03	12.41

Źródło: obliczenia własne

Tabela A 2. Rozkłady przeciętnych miesięcznych dochodów netto z głównej pracy respondentów ubezpieczonych w ZUS.

Przeciętne mies. dochody netto w gł. pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem
	Pracujący									
	Kobiety					Mężczyźni				
N	152	38	105	602	897	105	52	46	262	465
Średnia	881.44	1466.90	1508.89	1267.48	1238.77	1309.67	872.50	2139.13	2074.21	1773.61
Odchylenie standardowe	873.46	2669.20	776.27	1009.84	1099.87	1866.25	934.52	1985.48	5071.13	3991.04
Współczynnik zmienności	0.99	1.82	0.51	0.80	0.89	1.42	1.07	0.93	2.44	2.25
Skośność	3.40	3.10	1.57	9.11	7.02	4.71	4.03	3.05	14.07	16.56
Kurtoza	20.98	12.11	7.35	136.52	85.40	29.08	20.76	14.67	214.86	319.80
Kwartył 1	400	320	970	800	700	550	525	1100	1000	750
Mediana	600	640	1450	1100	1000	800	700	1700	1500	1200
Kwartył 3	1000	1100	1800	1500	1500	1200	850	2500	2000	2000
p90	1820	4800	2400	2000	2000	2100	1400	4500	3000	3000
p95	2500	9000	3000	2500	2600	4500	2000	5500	4000	4000
p99	4000	13000	4500	4000	5000	9999	6000	12000	10000	10000
	Niepracujący									
	Kobiety					Mężczyźni				
N	818	98	37	154	1107	353	62	23	72	510
Średnia	1237.74	953.34	1149.46	1004.43	1177.15	1655.20	1328.07	1376.96	1431.58	1571.31
Odchylenie standardowe	792.58	1192.05	653.72	997.35	866.89	905.39	862.67	597.94	1027.56	913.99
Współczynnik zmienności	0.64	1.25	0.57	0.99	0.74	0.55	0.65	0.43	0.72	0.58
Skośność	7.86	8.31	1.75	8.93	8.11	2.40	2.62	1.07	3.03	2.49
Kurtoza	114.30	76.97	6.01	97.52	104.38	13.72	10.14	3.78	14.96	13.45
Kwartył 1	800	600	700	690	780	1100	900	900	800	1000
Mediana	1100	800	1000	855	1000	1500	1100	1200	1150	1300
Kwartył 3	1500	1000	1300	1000	1400	2000	1300	1600	1750	1900
p90	2000	1300	2000	1400	1800	2860	2400	2100	2100	2800
p95	2200	1500	3000	2000	2100	3200	3500	2500	3500	3200
p99	3500	12000	3300	3000	3500	5000	96000	3000	7000	5200

Źródło: obliczenia własne

Tabela A 3. Respondenci ubezpieczeni w ZUS według klasy miejscowości zamieszkania.

Klasa miejscowości	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wieś	21.14	7.57	7.57	63.72	33.86	12.60	5.51	48.03
Miasta do 10 tys.	22.62	8.33	1.19	67.86	21.28	17.02	0.00	61.70
Miasta 10-19 tys.	18.02	4.50	6.31	71.17	20.59	14.71	5.88	58.82
Miasta 20-49 tys.	20.67	4.47	10.61	64.25	25.96	15.38	5.77	52.88
Miasta 50-99 tys.	20.69	10.34	8.62	60.34	20.27	20.27	6.76	52.70
Miasta 100-199 tys.	21.19	9.27	5.96	63.58	20.65	9.78	5.43	64.13
Miasta 200-499 tys.	15.22	4.89	15.76	64.13	19.47	12.39	9.73	58.41
Miasta ponad 500 tys.	30.32	2.58	16.13	50.97	26.00	2.00	20.00	52.00
Warszawa	13.04	0.00	18.84	68.12	15.48	1.19	15.48	67.86
Ogółem	20.35	5.78	10.45	63.41	23.36	11.25	8.78	56.61
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wieś	67.18	9.82	6.98	16.02	61.36	20.45	5.68	12.50
Miasta do 10 tys.	77.54	10.87	1.45	10.14	78.21	8.97	0.00	12.82
Miasta 10-19 tys.	63.58	12.35	2.47	21.60	64.63	19.51	3.66	12.20
Miasta 20-49 tys.	68.01	9.56	5.51	16.91	63.91	21.05	3.01	12.03
Miasta 50-99 tys.	73.26	8.53	2.33	15.89	74.38	8.26	5.79	11.57
Miasta 100-199 tys.	65.20	14.71	2.94	17.16	63.73	15.69	7.84	12.75
Miasta 200-499 tys.	77.52	10.85	1.55	10.08	73.02	12.70	3.97	10.32
Miasta ponad 500 tys.	73.89	6.67	3.33	16.11	66.28	10.47	1.16	22.09
Warszawa	76.47	11.76	4.71	7.06	77.78	15.56	2.22	4.44
Ogółem	70.73	10.34	3.81	15.12	68.07	15.28	4.11	12.54

Źródło: obliczenia własne

Tabela A 4.

Klasa miejscowości	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok	Świadczenia przedemerytalne	W momencie uzyskania praw emerytalnych	Odroczenie o rok	Odroczenie o więcej niż rok
	Pracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wieś	12.54	63.08	0.36	24.01	10.17	66.95	0.00	22.88
Miasta do 10 tys.	13.95	59.30	1.16	25.58	18.18	63.64	0.00	18.18
Miasta 10-19 tys.	11.40	63.16	0.00	25.44	15.15	60.61	3.03	21.21
Miasta 20-49 tys.	12.57	53.71	1.14	32.57	11.54	56.73	0.96	30.77
Miasta 50-99 tys.	13.04	56.52	1.74	28.70	10.96	57.53	0.00	31.51
Miasta 100-199 tys.	17.12	63.70	1.37	17.81	17.78	57.78	0.00	24.44
Miasta 200-499 tys.	10.93	51.37	0.00	37.70	9.01	59.46	0.90	30.63
Miasta ponad 500 tys.	4.00	58.67	1.33	36.00	3.03	49.49	1.01	46.46
Warszawa	5.26	35.34	0.00	59.40	1.25	41.25	0.00	57.50
Ogółem	11.22	56.48	0.72	31.57	10.19	57.07	0.64	32.10
	Niepracujący							
	Kobiety				Mężczyźni			
Wieś	20.38	64.61	1.07	13.94	13.53	70.59	0.59	15.29
Miasta do 10 tys.	18.66	73.13	0.75	7.46	19.23	71.79	2.56	6.41
Miasta 10-19 tys.	14.84	70.32	1.94	12.90	11.11	74.07	1.23	13.58
Miasta 20-49 tys.	13.38	72.86	1.49	12.27	11.45	73.28	1.53	13.74
Miasta 50-99 tys.	15.48	69.05	1.19	14.29	13.22	70.25	1.65	14.88
Miasta 100-199 tys.	12.12	74.24	2.02	11.62	11.88	69.31	3.96	14.85
Miasta 200-499 tys.	15.20	74.80	1.20	8.80	12.00	78.40	0.80	8.80
Miasta ponad 500 tys.	14.77	68.18	3.41	13.64	15.91	59.09	4.55	20.45
Warszawa	3.57	76.19	0.00	20.24	13.33	68.89	2.22	15.56
Ogółem	15.34	70.65	1.48	12.53	13.30	71.06	1.91	13.72

Źródło: obliczenia własne

Tabela A 5.

Podstawowa wada ostatniej pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem
	Pracujący									
	Kobiety					Mężczyźni				
01. za niskie zarobki	28%	41%	35%	42%	39%	26%	35%	35%	30%	30%
02. praca jest za ciężka, męcząca	8%	2%	12%	11%	10%	5%	7%	11%	16%	12%
03. muszę pracować zbyt wiele godzin	2%	2%	4%	4%	3%	3%	2%	6%	6%	5%
04. wymiar czasu pracy jest krótki, a chciał(a)bym pracować w większym wymiarze	2%	0%	1%	1%	1%	2%	0%	1%	1%	1%
05. za długi/daleki/kosztowny jest dojazd do pracy	1%	6%	3%	1%	2%	0%	1%	4%	3%	2%
06. nie odpowiadają mi godziny pracy (zmiany, praca w weekendy itp.)	1%	0%	0%	1%	1%	2%	4%	0%	2%	2%
07. warunki pracy są szkodliwe dla zdrowia/ warunki pracy są niebezpieczne	1%	1%	3%	1%	1%	1%	0%	6%	2%	2%
08. w tej pracy nie mam ubezpieczenia emerytalnego, a to dla mnie ważne	1%	2%	0%	0%	1%	0%	2%	1%	1%	1%
09. nie mam perspektyw awansu ani wzrostu zarobków (dochodów)	3%	4%	5%	4%	4%	5%	2%	3%	4%	4%
10. potrzebuję/chcę pracy stabilnej, kiedy bym wiedział(a), jakie mam perspektywy utrzymania zatrudnienia	1%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	1%	1%	1%
11. w tej pracy nie wykorzystuję swoich kwalifikacji, umiem o wiele więcej	2%	0%	2%	1%	2%	1%	0%	1%	1%	1%
12. tu są potrzebne inne kwalifikacje, trudno sprostać wymaganiom kwalifikacyjnym	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
13. tu na mnie spoczywa zbyt duża odpowiedzialność, sam muszę decydować o zbyt wielu sprawach	3%	1%	1%	3%	3%	2%	0%	0%	3%	2%
14. jestem w pracy zupełnie	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

pozbawiony(a) samodzielności										
15. to jest praca nudna	1%	0%	1%	1%	1%	2%	1%	0%	1%	1%
16. to jest praca źle odbierana /oceniana przez otoczenie	0%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%
17. tu permanentnie mnie źle oceniają niezależnie od tego, czego bym nie zrobił(a) / w pracy ogólnie panuje zła atmosfera/ szef/szefowa krzyczą	0%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	0%
18. ta praca ma inne wady	1%	2%	2%	2%	2%	2%	0%	4%	1%	2%
żadna z powyższych	46%	36%	27%	27%	31%	48%	43%	24%	30%	35%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zródło: obliczenia własne

Tabela A 6.

Podstawowa wada ostatniej pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem
	Kobiety				Mężczyźni					
01. za niskie zarobki	38%	39%	30%	43%	39%	22%	26%	23%	36%	24%
02. praca jest za ciężka, męcząca	16%	17%	23%	14%	16%	26%	29%	21%	20%	26%
03. musiałem pracować zbyt wiele godzin	3%	4%	7%	4%	4%	7%	6%	18%	6%	7%
04. za długi/daleki/kosztowny był dojazd do pracy	1%	3%	1%	1%	1%	2%	2%	0%	2%	2%
05. nie odpowiadały mi godziny pracy (zmiany, praca w weekendy itp.)	1%	0%	1%	3%	1%	2%	2%	0%	3%	2%
06. warunki pracy były szkodliwe dla zdrowia/ warunki pracy były niebezpieczne	3%	4%	5%	3%	4%	8%	12%	8%	8%	9%
07. nie miałem(am) perspektyw awansu ani wzrostu zarobków (dochodów)	2%	2%	3%	4%	3%	2%	1%	3%	2%	2%

08. potrzebowa(a)m zapewniającej stabilne dochody, a tego nie miał(a)m	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
09. w tej pracy nie wykorzystywa(a)m swoich kwalifikacji, umiał(a)m o wiele więcej	1%	0%	1%	1%	1%	0%	0%	3%	0%	0%
10. tam były potrzebne inne kwalifikacje, trudno było sprostać wymaganiom kwalifikacyjnym	1%	0%	1%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%
11. spoczywała na mnie zbyt duża odpowiedzialność, sam musiał(a)m decydować o zbyt wielu sprawach	4%	4%	1%	2%	3%	3%	2%	5%	2%	3%
12. byłem(a)m w pracy zupełnie pozbawiony(a) samodzielności	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	0%
13. to była praca nudna	1%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	0%	0%	0%
14. to była praca źle odbierana /oceniana przez otoczenie	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
15. permanentnie mnie źle oceniano niezależnie od tego, czego bym nie zrobił(a) / w pracy ogólnie panowała zła atmosfera	1%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	3%	0%	0%
16. ta praca miała inne wady	1%	1%	4%	1%	1%	1%	0%	0%	0%	1%
żadna z powyższych	26%	22%	20%	22%	25%	25%	20%	18%	21%	24%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zródło: obliczenia własne

Tabela A 7.

Podstawowa zaleta obecnej pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem
	Pracujący									
	Kobiety					Mężczyźni				
01. dobrze zarabiam	9%	1%	12%	11%	10%	5%	7%	18%	20%	15%
02. praca jest łatwa i lekka	12%	8%	7%	10%	10%	14%	22%	15%	7%	11%
03. odpowiada mi wymiar czasu zajmowanego przez pracę	13%	19%	14%	13%	14%	14%	12%	8%	9%	11%
04. są wygodne dla mnie godziny pracy	10%	13%	6%	7%	8%	9%	8%	7%	5%	7%
05. dojazd (dojście) do pracy jest krótki(e)	4%	7%	7%	9%	7%	4%	8%	6%	7%	6%
06. mam długie urlopy, mogę robić długie przerwy w pracy	1%	0%	3%	1%	1%	1%	1%	3%	1%	1%
07. mam ubezpieczenie emerytalne, a o taką pracę w mojej okolicy/zawodzie nie jest łatwo	3%	2%	11%	10%	8%	3%	4%	11%	11%	8%
08. praca jest stabilna, daje mi pewność jutra, nikt mnie z dnia na dzień nie zwolni	5%	2%	7%	7%	6%	6%	2%	7%	8%	7%
09. mam perspektywę awansu i/lub wzrostu zarobków	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
10. tu wykorzystuję swoje kwalifikacje, zdolności	6%	0%	5%	4%	4%	4%	2%	6%	5%	4%
11. mogę być samodzielny(a) w pracy, mogę wykazać się inicjatywą	4%	4%	3%	3%	3%	2%	0%	1%	2%	2%
12. t a praca jest interesująca, nie nudna	3%	1%	3%	1%	2%	4%	1%	1%	2%	2%
13. ta praca jest pożyteczna (społecznie)	2%	0%	1%	2%	2%	1%	0%	3%	1%	1%
14. u mnie doceniają, praca zapewnia mi uznanie,	1%	0%	2%	1%	1%	4%	1%	1%	1%	2%

szacunek otoczenia										
15. w pracy ogólnie panuje dobra atmosfera, są miłe stosunki, szef/szefowa są „w porządku”	2%	1%	3%	5%	4%	3%	2%	1%	2%	2%
16. inne	1%	0%	1%	0%	0%	1%	1%	0%	0%	0%
żadne z powyższych	24%	40%	15%	16%	19%	25%	29%	10%	19%	21%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Zródło: obliczenia własne

Tabela A 8.

Podstawowa zaleta ostatniej pracy	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem	Pobierający emeryturę	Pobierający rentę	Niepobierający emerytury ani renty, z prawem do emerytury	Niepobierający emerytury ani renty, bez prawa do emerytury	Ogółem
	Kobiety					Mężczyźni				
01. dobrze zarabiałe(a)m	14%	6%	15%	8%	12%	29%	17%	21%	21%	26%
02. praca była łatwa i lekka	7%	13%	8%	12%	9%	3%	5%	5%	11%	4%
03. odpowiadał mi wymiar czasu zajmowanego przez pracę	11%	14%	8%	12%	11%	9%	8%	8%	11%	9%
04. były wygodne dla mnie godziny pracy	8%	4%	7%	5%	7%	4%	3%	10%	2%	4%
05. dojazd (dojście) do pracy był krótki(e)	8%	10%	16%	10%	9%	6%	8%	8%	11%	7%
06. miałe(a)m długie urlopy, mogłe(a)m robić długie przerwy w pracy	1%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%
07. praca była stabilna, dawała mi pewność jutra, nikt mnie z dnia na dzień nie zwolni	14%	10%	9%	9%	13%	15%	12%	15%	13%	14%
08. miałe(a)m perspektywę awansu i/lub wzrostu zarobków	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	0%
09. wykorzystywałe(a)m	4%	2%	4%	4%	4%	5%	5%	3%	3%	4%

swoje kwalifikacje, zdolności										
10. mogł(a)m być samodzielny(a) w pracy, mogł(a)m wykazać się inicjatywą	2%	3%	1%	3%	3%	3%	2%	8%	3%	3%
11. ta praca była interesująca, nie nudna	3%	4%	0%	3%	3%	3%	4%	3%	2%	3%
12. ta praca była pożyteczna (społecznie)	2%	1%	5%	3%	2%	1%	1%	0%	1%	1%
13. tam mnie doceniali, praca zapewniała mi uznanie, szacunek otoczenia	2%	2%	1%	1%	2%	1%	0%	0%	1%	1%
14. w pracy ogólnie panowała dobra atmosfera, były miłe stosunki, szef/szefowa byli „w porządku”	5%	4%	4%	5%	5%	3%	3%	13%	5%	4%
15. inne	0%	0%	1%	1%	0%	1%	0%	3%	0%	1%
żadne z powyższych	18%	24%	19%	23%	19%	16%	30%	5%	15%	18%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: obliczenia własne

Tabela A 9. Rozkład stopy zastąpienia badanych respondentów ubezpieczonych w ZUS według zawodów.

Stopa zastąpienia wg zawodów	N	Średnia	Odchylenie standardowe	Współczynnik zmienności	Skośność	Kurtoza	Kwartyl 1	Mediana	Kwartyl 3
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy	3.00	1.05	0.17	0.16	0.46	1.50	0.90	1.00	1.23
Kierownicy dużych i średnich organizacji	22.00	0.81	0.26	0.33	0.02	2.01	0.57	0.84	1.00
Kierownicy małych przedsiębiorstw	7.00	0.76	0.14	0.18	0.69	2.35	0.65	0.73	0.88
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	9.00	0.73	0.25	0.34	0.54	2.40	0.64	0.67	0.88
Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia	10.00	0.83	0.10	0.12	-0.41	1.45	0.73	0.88	0.92
Specjaliści szkolnictwa	66.00	0.85	0.20	0.23	0.87	5.09	0.73	0.83	1.00
Pozostali specjaliści	11.00	0.84	0.29	0.35	-0.95	3.06	0.60	0.91	1.07
Średni personel techniczny	45.00	0.84	0.24	0.29	-0.93	3.78	0.74	0.87	1.00

Średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia	38.00	1.05	0.32	0.31	2.14	9.30	0.87	0.96	1.20
Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	25.00	0.97	0.19	0.20	0.78	4.31	0.85	0.92	1.09
Pracownicy pozostałych specjalności	62.00	0.88	0.72	0.81	5.90	42.82	0.60	0.84	0.93
Pracownicy obsługi biurowej	124.00	1.04	0.98	0.95	6.93	53.60	0.80	0.88	1.00
Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	22.00	0.93	0.19	0.21	0.25	3.00	0.84	0.91	1.01
Pracownicy usług osobistych i ochrony	59.00	0.97	0.34	0.34	2.37	10.78	0.80	0.91	1.08
Modelki, sprzedawcy i demonstratorzy	78.00	1.00	0.39	0.39	2.15	8.36	0.83	0.90	1.07
Rolnicy	1.00	0.66	.	.	.	.	0.66	0.66	0.66
Górnicy i robotnicy budowlani	67.00	0.91	0.31	0.34	2.30	12.74	0.80	0.88	1.00
Robotnicy obróbki metali oraz mechanicy maszyn i urządzeń	51.00	1.24	2.04	1.64	6.72	47.12	0.79	0.93	1.13
Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy	15.00	0.99	0.25	0.25	-0.03	3.68	0.87	0.91	1.18
Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	52.00	1.03	0.37	0.36	1.31	4.90	0.80	0.95	1.14
Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych	7.00	1.90	2.40	1.26	1.96	4.97	0.79	0.99	1.71
Operatorzy i monterzy maszyn	17.00	0.90	0.24	0.26	-0.13	2.26	0.75	0.85	1.07
Kierowcy i operatorzy pojazdów	64.00	0.94	0.38	0.40	1.65	8.65	0.78	0.92	1.06
Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	112.00	1.29	1.57	1.22	9.56	97.80	0.92	1.07	1.28
Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rybołówstwie	5.00	1.02	0.34	0.34	0.62	2.39	0.84	1.00	1.06
Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle	19.00	0.94	0.36	0.39	1.60	4.91	0.71	0.85	1.06
Ogółem	991.00	1.01	0.87	0.87	13.01	213.33	0.79	0.90	1.07

Źródło: obliczenia własne

XII. Aneks 2

Druga część aneksu przedstawia szczegółowe wyniki regresji. Opis zmiennych przedstawiony jest jako pierwszy, aby ułatwić analizę wyników. W dalszej kolejności przedstawione zostały tabele z wynikami estymacji dla kolejnych specyfikacji modelu i różnych populacji. Pierwszy podrozdział dotyczy regresji wyjaśniających moment przejścia na emeryturę, drugi zaś przedstawia regresje, w których zmienną wyjaśnianą jest fakt aktywności zawodowej.

Opis Zmiennych:

	wiek	zmienna ciągła
wykształcenie	zasad zawodowe	wykształcenie zasadnicze zawodowe: bazowe - gimnazjalne i niżej.
	średnie ogólne	wykształcenie średnie ogólnokształcące: bazowe - gimnazjalne i niżej.
	średnie zawodowe	wykształcenie średnie zawodowe i policealne: bazowe - gimnazjalne i niżej.
	wyższe	wykształcenie średnie wyższe: bazowe - gimnazjalne i niżej.
	sekt zatr publ	zatrudnienie w sektorze: bazowe - w sektorze prywatnym
klasa miejscowości	miasto do 10tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta 10-19tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta 20-49tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta 50-99tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta 100-199tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta 200-499tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	miasta > 500tys	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	warszawa	miejsce zamieszkania: bazowe - wieś
	Ilość Os w Gosp	zmienna ciągła - ilość osób w gospodarstwie
	pozaGosp<14lat	występowanie osób poniżej 14 lat poza gospodarstwem, którymi opiekował się respondent: bazowo - brak takich osób
	pozaGosp>15lat	występowanie osób powyżej 15 lat poza gospodarstwem, którymi opiekował się respondent: bazowo - brak takich osób
	NowySystemEmeryt	Fakt podlegania pod nowy system emerytalny (tzn. kobiety prawem po 2008, mężczyźni po 2014): bazowo - stary system emerytalny
	zdr takie sobie	Poziom deklarowanego zdrowia - taki sobie: bazowo - dobry lub b. dobry
	zdr złe/b.złe	Poziom deklarowanego zdrowia - zły lub b. zły: bazowo - dobry lub b. dobry
	zarobki	zmienna ciągła - miesięczne płace netto w aktualnej lub ostatniej pracy
	GospWymOp<14	występowanie w gospodarstwie osób poniżej 14 lat wymagających opieki: bazowo - brak takich osób
	GospWymOp15-64	występowanie w gospodarstwie osób 15-64 lat wymagających opieki: bazowo - brak takich osób
wielk. firmy	2-9 osób	pracuje w firmie zatrudniającej 2-9 osób: bazowo - firma jednoosobowa
	10-50 osób	pracuje w firmie zatrudniającej 10-50 osób: bazowo - firma jednoosobowa
	51-100 osób	pracuje w firmie zatrudniającej 51-100 osób: bazowo - firma jednoosobowa
	101-250 osób	pracuje w firmie zatrudniającej 101 - 250 osób: bazowo - firma jednoosobowa
	251 i więcej osób	pracuje w firmie zatrudniającej 251 i więcej osób: bazowo - firma jednoosobowa
	PracujeDodatkowo	fakt pracy dodatkowej: bazowo - brak
	CzasPracy(godz/tyg)	zmienna ciągła - liczba godzin średnio przepracowywana w tygodniu
typ Zatr	UmowaCzasOkreślony	fakt pracy na umowę na czas określony: bazowa - umowa na czas nieokreślony
	UmowaZlecenie	fakt pracy na umowę-zlecenie lub umowę o dzieło lub inną umowę: bazowa - umowa na czas nieokreślony
	PracaBezUmowy	fakt pracy bez umowy: bazowa - umowa na czas nieokreślony
wady Pracy	wadaNiskieZarobki	wada - zbyt niskie zarobki bazowa - brak wad
	wadaPracaZaCiezka	wada - zbyt ciężka praca, bazowa - brak wad
	wadaZbytWieleGodz	wada - praca w zbyt dużym wymiarze, bazowa - brak wad
	wadaBrakPerspektyw	wada - brak perspektyw, możliwości awansu, bazowa - brak wad

	wadaInne	wada - pozostałe, bazowa - brak wad
zalety Pracy	zaletaDobreZarobki	zaleta - dobre zarobki, bazowa - brak zalet
	zaletaPracaŁatwa	zaleta – praca łatwa, nieuciążliwa, bazowe - brak zalet
	zaletaDobryWymiarPr	zaleta - praca w dobrym wymiarze, tyle godzin ile respondent chciał, bazowa - brak zalet
	zaletaPracaStabilna	zaleta - praca stabilna, bazowa - brak zalet
	zaletaInne	zaleta - pozostałe, bazowa - brak zalet
	pracujacy	fakt pracy - bazowa - niepracujący
	rej_bez~2004	zmienna ciągła bezrobocie rejestrowane w powiecie 2004 rok
	prod_sp~2004	zmienna ciągła produkcja sprzedana w powiecie 2004 rok
umiejętn	PrawoJazdy+Jez	posiadanie obu umiejętności - prawa jazdy i języków obcych, bazowa brak umiejętności
	PrawoJazdy	posiadanie jednej umiejętności - Prawa Jazdy, bazowa - brak umiejętności
	Języki	posiadanie jednej umiejętności - języków, bazowa - brak umiejętności
	niepełnosprawność	fakt bycia niepełnosprawnym, bazowo - pełnosprawny
Typ Gospodarstwa	Gosp_Resp+InneOs	typ gospodarstwa, respondent bez partnera i inne osoby dorosłe, bazowo Gospodarstwo jednoosobowe
	Gosp_Resp+Partn	typ gospodarstwa, respondent z partnerem, bazowo Gospodarstwo jednoosobowe
	Gosp_Resp+Part+InneOs	typ gospodarstwa, respondent z partnerem i inne osoby dorosłe, bazowo Gospodarstwo jednoosobowe
	emerytura	fakt bycia aktualnie na emeryturze, bazowo - nie
status Emerytalno - Rentowy	NaEmeryturze	Z prawem do emerytury, na emeryturze, bazowo, bez prawa do emerytury niepobierający emerytury ani renty
	NaRencie	na rencie, bazowo, bez prawa do emerytury niepobierający emerytury ani renty
	NieWykorzystPrawoEm	Z prawem do emerytury, niepobierający emerytury, bazowo, bez prawa do emerytury niepobierający emerytury ani renty

Kolorami, dla ułatwienia, wyróżnione są zmienne istotne wg klucza:

	istotność na poziomie 0.001
	istotność na poziomie 0.01
	istotność na poziomie 0.05

1. Tabele regresji – moment przejścia na emeryturę.

W poniższych regresjach kategorią bazową jest przejście na emeryturę od razu w momencie uzyskania prawa do emerytury.

Kobiety I						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 2562				
		LR chi2(120) = 461.05				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -2170.8836		Pseudo R2 = 0.0960				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.910	0.000	1.108	0.061	0.942	0.000
zasadn zaw	0.946	0.773	1.423	0.694	0.659	0.024
średnie ogólne	0.835	0.437	2.495	0.305	0.822	0.350
średnie zaw	1.008	0.969	3.438	0.134	0.735	0.104
wyższe	0.413	0.003	2.654	0.295	1.067	0.774
sekt zatr publiczny	0.847	0.200	0.761	0.530	0.927	0.511
miasto do 10tys	0.963	0.881	0.854	0.894	0.567	0.050
miasto 10-19tys	0.873	0.577	2.433	0.294	0.922	0.729
miasto20-49tys	0.766	0.207	2.490	0.215	1.054	0.781
miasto50-99tys	0.940	0.776	1.557	0.602	0.806	0.322
miasto100-199tys	0.772	0.279	2.515	0.261	0.630	0.049
miasto200-499tys	0.996	0.986	0.793	0.810	1.012	0.952
miasto ponad 500tys	0.936	0.800	3.931	0.078	1.335	0.198
warszawa	0.566	0.176	0.000	1.000	2.201	0.003
PozaGosp<14	1.257	0.213	0.725	0.617	1.158	0.386
PozaGosp>15	1.255	0.328	1.410	0.594	0.980	0.923
zdr takie sobie	0.989	0.935	0.886	0.778	0.713	0.008
zdr złe/b.złe	1.016	0.946	1.228	0.776	1.343	0.153
GospWymOp<14	1.094	0.643	0.956	0.955	1.008	0.968
GospWymOp15-64	0.990	0.948	0.348	0.173	0.971	0.849
wadaNiskieZarobki	0.600	0.117	26000000	0.996	0.668	0.273
wadaPracaZaCieżka	0.492	0.043	37900000	0.996	0.619	0.216
wadaZbytWieleGodz	0.773	0.557	0.000	1.000	0.895	0.811
wadaBrakPerspektyw	0.351	0.043	51600000	0.996	0.744	0.510
wadaInne	0.488	0.031	29300000	0.996	0.846	0.652
zaletaDobreZarobki	0.757	0.354	50200000	0.996	0.779	0.336
zaletaPracaŁatwa	1.361	0.263	23900000	0.996	1.064	0.804
zaletaDobryWymiarPr	1.035	0.896	71200000	0.996	0.782	0.296
zaletaPracaStabilna	1.460	0.142	97300000	0.996	0.795	0.373
zaletaInne	0.969	0.884	51400000	0.996	0.873	0.495
pracujacy	0.581	0.000	0.688	0.455	2.799	0.000
rej bez~2004	1.016	0.092	0.993	0.825	1.004	0.639
prod_sp~2004	1.000	0.127	1.000	0.283	1.000	0.665
PrawoJazdy+Jez	1.254	0.284	1.530	0.461	0.718	0.071
PrawoJazdy	1.149	0.451	0.794	0.736	0.748	0.071
Języki	1.419	0.070	1.440	0.504	0.843	0.348
niepełnosprawność	0.400	0.000	0.537	0.295	0.914	0.589
Gosp_Resp+InneOs	1.143	0.540	1.270	0.683	0.749	0.106
Gosp_Resp+Partn	1.130	0.521	0.690	0.481	0.783	0.108
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.438	0.061	1.058	0.920	0.592	0.002

Mężczyźni I						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1157				
		LR chi2(120) = 355.81				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -925.85512		Pseudo R2 = 0.1612				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.939	0.014		1.000	0.940	0.005
zasadn zaw	0.858	0.606		1.000	1.013	0.963
średnie ogólne	1.722	0.233		1.000	1.108	0.815
średnie zaw	1.022	0.945		1.000	1.120	0.708
wyższe	1.237	0.627	0.000		2.019	0.060
sekt_zatr_publiczny	0.966	0.863		1.000	0.787	0.155
miasto do 10tys	1.430	0.365	0.000	1.000	0.339	0.017
miasto 10-19tys	0.900	0.790		1.000	0.692	0.286
miasto20-49tys	0.986	0.969		1.000	0.808	0.473
miasto50-99tys	1.037	0.922		1.000	0.783	0.439
miasto100-199tys	1.551	0.240		1.000	0.569	0.092
miasto200-499tys	1.140	0.731		1.000	0.568	0.077
miasto ponad 500tys	1.054	0.903	0.000	1.000	1.178	0.611
warszawa	0.813	0.740	0.000		1.473	0.323
PozaGosp<14	1.431	0.324	(dropped)		1.222	0.530
PozaGosp>15	1.531	0.380		1.000	1.275	0.571
zdr_takie_sobie	0.816	0.334		1.000	0.631	0.010
zdr_złe/b.złe	0.634	0.188		1.000	0.647	0.130
GospWymOp<14	0.510	0.085	0.000	1.000	0.997	0.993
GospWymOp15-64	1.167	0.575	0.000	1.000	0.932	0.778
wadaNiskieZarobki	0.816	0.587	0.000	1.000	0.915	0.809
wadaPracaZaCieżka	0.682	0.332		1.000	0.761	0.470
wadaZbytWieleGodz	0.496	0.216			1.076	0.873
wadaBrakPerspektyw	0.813	0.766		1.000	1.201	0.753
wadaInne	0.679	0.302		1.000	0.952	0.891
zaletaDobreZarobki	0.283	0.001	0.000	1.000	1.456	0.320
zaletaPracaŁatwa	0.643	0.328	(dropped)		1.214	0.650
zaletaDobryWymiarPr	0.715	0.380		1.000	0.984	0.969
zaletaPracaStabilna	0.437	0.037		1.000	1.076	0.859
zaletaInne	0.500	0.032		1.000	1.187	0.626
pracujacy	0.466	0.001		1.000	2.011	0.000
rej_bez~2004	1.014	0.369		1.000	0.992	0.560
prod_sp~2004	1.000	0.055	0.984	1.000	1.000	0.225
PrawoJazdy+Jęz	1.484	0.186		1.000	0.875	0.603
PrawoJazdy	1.021	0.928	0.000	1.000	1.143	0.495
Języki	0.973	0.959	0.000	1.000	0.707	0.453
niepełnosprawność	0.308	0.000		1.000	0.752	0.195
Gosp_Resp+InneOs	1.827	0.177		1.000	1.002	0.996
Gosp_Resp+Partn	1.355	0.336		1.000	0.602	0.023
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.892	0.053		1.000	0.641	0.069

Kobiety, które już przeszły na emeryturę I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1245				
		LR chi2(120) = 198.15				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -788.61836		Pseudo R2 = 0.1116				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.883	0.000	0.940	0.342	1.076	0.111
zasadn zaw	0.811	0.444	1.111	0.908	1.228	0.643
średnie ogólne	0.840	0.592	2.239	0.369	1.449	0.460
średnie zaw	1.110	0.705	2.611	0.250	0.974	0.956
wyższe	0.289	0.004	1.967	0.468	1.227	0.708
sekt_zatr_publiczny	0.991	0.963	0.872	0.770	1.578	0.163
miasto do 10tys	0.817	0.550	0.773	0.828	1.333	0.631
miasto 10-19tys	0.987	0.971	3.222	0.180	0.721	0.642
miasto20-49tys	0.534	0.050	2.386	0.244	1.335	0.553
miasto50-99tys	0.630	0.144	1.336	0.736	0.812	0.701
miasto100-199tys	0.635	0.198	2.337	0.311	0.724	0.599
miasto200-499tys	0.944	0.851	0.726	0.741	0.464	0.230
miasto ponad 500tys	0.683	0.302	3.079	0.158	1.274	0.661
warszawa	0.178	0.033	0.000	1.000	1.557	0.510
PozaGosp<14	1.712	0.020	0.647	0.497	1.338	0.407
PozaGosp>15	0.913	0.786	0.962	0.953	0.952	0.922
zdr_takie_sobie	1.147	0.462	0.995	0.991	0.556	0.045
zdr_złe/b.złe	0.860	0.671	1.486	0.592	0.376	0.092
GospWymOp<14	1.692	0.070	1.352	0.715	1.006	0.991
GospWymOp15-64	0.630	0.062	0.279	0.106	1.248	0.550
wadaNiskieZarobki	0.572	0.188	32000000	0.996	0.781	0.717
wadaPracaZaCieżka	0.427	0.068	44100000	0.996	0.539	0.405
wadaZbytWieleGodz	0.693	0.558	0.000	1.000	1.025	0.977
wadaBrakPerspektyw	0.213	0.072	51100000	0.996	0.582	0.590
wadaInne	0.502	0.112	33600000	0.996	0.486	0.304
zaletaDobreZarobki	0.583	0.219	58600000	0.996	0.943	0.922
zaletaPracaŁatwa	2.043	0.072	32500000	0.996	1.090	0.886
zaletaDobryWymiarPr	0.705	0.378	87800000	0.996	0.889	0.825
zaletaPracaStabilna	1.471	0.279	108000000	0.996	0.684	0.497
zaletaInne	0.982	0.952	64300000	0.996	0.541	0.196
pracujacy	1.101	0.722	1.679	0.315	0.996	0.993
rej_bez~2004	1.010	0.470	0.982	0.604	0.978	0.383
prod_sp~2004	1.000	0.121	1.000	0.246	1.000	0.493
PrawoJazdy+Jęz	0.970	0.927	1.350	0.611	0.342	0.075
PrawoJazdy	0.935	0.817	0.814	0.770	0.455	0.125
Języki	1.616	0.065	1.279	0.658	0.880	0.762
niepełnosprawność	0.504	0.023	0.667	0.506	0.894	0.788
Gosp_Resp+InneOs	1.425	0.229	1.526	0.473	0.545	0.188
Gosp_Resp+Partn	1.159	0.560	0.751	0.592	0.644	0.221
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.286	0.358	1.033	0.955	0.702	0.381

Kobiety, które NIE przeszły na emeryturę I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1298				
		LR chi2(80) = 261.87				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -1150.0734		Pseudo R2 = 0.1022				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.977	0.472			1.131	0.000
zasadn zaw	1.152	0.628			0.828	0.414
średnie ogólne	0.859	0.670			0.960	0.877
średnie zaw	1.011	0.971			1.040	0.869
wyższe	0.574	0.227			1.698	0.077
sekt_zatr_publiczny	0.761	0.137			0.841	0.212
miasto do 10tys	1.085	0.838			0.655	0.239
miasto 10-19tys	0.867	0.673			0.791	0.394
miasto20-49tys	1.078	0.801			1.212	0.405
miasto50-99tys	1.479	0.228			1.074	0.798
miasto100-199tys	0.862	0.668			0.735	0.269
miasto200-499tys	1.088	0.807			1.530	0.094
miasto ponad 500tys	1.086	0.836			1.633	0.086
warszawa	0.991	0.986			3.111	0.001
PozaGosp<14	0.927	0.821			1.346	0.196
PozaGosp>15	2.103	0.034			1.180	0.546
zdr_takie_sobie	0.870	0.507			0.738	0.066
zdr_złe/b.złe	1.024	0.945			1.220	0.462
GospWymOp<14	0.797	0.413			0.917	0.698
GospWymOp15-64	1.468	0.097			1.044	0.823
wadaNiskieZarobki	0.582	0.341			0.700	0.487
wadaPracaZaCieżka	0.507	0.257			0.663	0.444
wadaZbytWieleGodz	0.714	0.632			0.621	0.448
wadaBrakPerspektyw	0.443	0.281			0.861	0.802
wadaInne	0.405	0.118			0.983	0.974
zaletaDobreZarobki	1.016	0.971			0.855	0.630
zaletaPracaŁatwa	1.115	0.787			0.923	0.789
zaletaDobryWymiarPr	1.384	0.378			0.802	0.440
zaletaPracaStabilna	1.407	0.401			0.872	0.672
zaletaInne	0.966	0.912			0.862	0.541
pracujacy	0.304	0.000			1.032	0.858
rej_bez~2004	1.020	0.167			1.009	0.421
prod_sp~2004	1.000	0.549			1.000	0.289
PrawoJazdy+Jęz	1.870	0.038			1.010	0.966
PrawoJazdy	1.326	0.261			0.766	0.162
Języki	1.271	0.454			0.981	0.935
niepełnosprawność	0.235	0.000			0.460	0.000
Gosp_Resp+InneOs	0.941	0.861			0.698	0.114
Gosp_Resp+Partn	1.140	0.679			0.705	0.087
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.523	0.167			0.561	0.006

Mężczyźni którzy już przeszli na emeryturę I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 468				
		LR chi2(120) = 190.88				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -215.82847		Pseudo R2 = 0.3066				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.943	0.164		1.000	1.159	0.060
zasadn zaw	0.482	0.132		1.000	0.777	0.746
średnie ogólne	1.302	0.701	0.000	1.000	9.383	0.033
średnie zaw	0.693	0.463	0.000	1.000	0.876	0.877
wyższe	0.584	0.440	0.000	1.000	0.220	0.335
sekt_zatr_publiczny	1.076	0.842		1.000	0.884	0.846
miasto do 10tys	0.936	0.917	0.000	1.000	0.261	0.321
miasto 10-19tys	0.520	0.306		1.000	0.265	0.297
miasto20-49tys	0.243	0.038		1.000	0.821	0.826
miasto50-99tys	0.768	0.629		1.000	0.661	0.671
miasto100-199tys	0.519	0.288		1.000	0.278	0.349
miasto200-499tys	0.414	0.177		1.000	0.123	0.136
miasto ponad 500tys	0.481	0.314	0.000	1.000	1.095	0.929
warszawa	0.554	0.513		1.000	0.339	0.401
PozaGosp<14	2.102	0.155	0.000	1.000	0.899	0.909
PozaGosp>15	1.151	0.873		1.000	2.919	0.461
zdr_takie_sobie	0.425	0.019	0.000	1.000	0.382	0.107
zdr_złe/b.złe	0.693	0.517		1.000	0.762	0.764
GospWymOp<14	0.168	0.024	0.000	1.000	0.390	0.323
GospWymOp15-64	0.514	0.185	0.000	1.000	2.333	0.194
wadaNiskieZarobki	0.633	0.449	0.000	1.000	0.975	0.980
wadaPracaZaCieżka	1.125	0.846		1.000	1.661	0.627
wadaZbytWieleGodz	0.436	0.335		1.000	0.000	1.000
wadaBrakPerspektyw	1.235	0.876		1.000	0.000	
wadaInne	0.627	0.428		1.000	1.211	0.848
zaletaDobreZarobki	0.407	0.235	0.000	1.000	0.049	0.082
zaletaPracaŁatwa	1.216	0.837		1.000	4.208	0.315
zaletaDobryWymiarPr	1.541	0.581		1.000	0.924	0.952
zaletaPracaStabilna	0.740	0.699		1.000	0.725	0.806
zaletaInne	0.761	0.701	11.371	1.000	0.702	0.772
pracujacy	0.935	0.884		1.000	0.869	0.853
rej_bez~2004	1.005	0.848	0.021	1.000	1.043	0.364
prod_sp~2004	1.000	0.479	0.996	1.000	1.000	0.068
PrawoJazdy+Jęz	2.953	0.039		1.000	2.179	0.377
PrawoJazdy	1.636	0.232	0.000	1.000	0.865	0.815
Języki	1.168	0.876		1.000	0.000	1.000
niepełnosprawność	0.843	0.730		1.000	0.227	0.160
Gosp_Resp+InneOs	3.053	0.167		1.000	0.187	0.205
Gosp_Resp+Partn	1.225	0.738		1.000	0.153	0.038
Gosp_Resp+Part+InneOs	3.217	0.070		1.000	0.300	0.204

Mężczyźni którzy NIE przeszli na emeryturę I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 673				
		LR chi2(80) = 249.39				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -545.62627		Pseudo R2 = 0.1860				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	1.058	0.243			1.128	0.001
zasadn zaw	1.423	0.465			1.084	0.824
średnie ogólne	2.257	0.267			0.881	0.823
średnie zaw	1.673	0.325			1.103	0.804
wyższe	2.239	0.228			2.304	0.085
sekt_zatr_publiczny	1.141	0.636			0.775	0.219
miasto do 10tys	2.770	0.089			0.433	0.137
miasto 10-19tys	1.537	0.456			0.943	0.890
miasto20-49tys	2.669	0.063			0.883	0.740
miasto50-99tys	2.671	0.098			1.488	0.321
miasto100-199tys	3.532	0.027			0.996	0.993
miasto200-499tys	2.893	0.061			0.985	0.969
miasto ponad 500tys	1.541	0.491			1.487	0.317
warszawa	1.871	0.535			3.035	0.027
PozaGosp<14	1.720	0.376			1.255	0.616
PozaGosp>15	1.803	0.391			1.862	0.248
zdr_takie_sobie	1.091	0.775			0.682	0.093
zdr_złe/b.złe	0.445	0.097			0.505	0.055
GospWymOp<14	0.974	0.962			1.201	0.640
GospWymOp15-64	1.866	0.151			0.818	0.559
wadaNiskieZarobki	0.462	0.185			0.897	0.820
wadaPracaZaCieżka	0.409	0.140			0.712	0.484
wadaZbytWieleGodz	0.180	0.048			0.869	0.807
wadaBrakPerspektyw	0.408	0.328			0.852	0.818
wadaInne	0.338	0.060			0.925	0.867
zaletaDobreZarobki	0.354	0.058			2.243	0.066
zaletaPracaŁatwa	0.660	0.502			1.256	0.651
zaletaDobryWymiarPr	0.610	0.376			1.310	0.580
zaletaPracaStabilna	0.361	0.065			0.887	0.806
zaletaInne	0.478	0.084			1.116	0.784
pracujacy	0.146	0.000			0.743	0.253
rej_bez~2004	1.024	0.280			0.993	0.688
prod_sp~2004	1.000	0.095			1.000	0.189
PrawoJazdy+Jęz	1.336	0.496			1.094	0.780
PrawoJazdy	0.801	0.524			1.405	0.169
Języki	1.115	0.875			0.655	0.478
niepełnosprawność	0.083	0.000			0.375	0.000
Gosp_Resp+InneOs	1.621	0.465			1.627	0.271
Gosp_Resp+Partn	1.630	0.253			0.622	0.081
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.546	0.323			0.562	0.048

Kobiety, które uzyskają/ły prawa emerytalne w STARYM systemie I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1551				
		LR chi2(120) = 363.78				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -1208.8674		Pseudo R2 = 0.1308				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.890	0.000	0.979	0.738	0.882	0.000
zasadn zaw	0.771	0.296	1.206	0.834	0.505	0.008
średnie ogólne	0.833	0.531	2.188	0.379	0.598	0.084
średnie zaw	0.883	0.629	2.769	0.220	0.521	0.015
wyższe	0.265	0.001	2.057	0.440	0.688	0.227
sekt_zatr_publiczny	0.904	0.567	0.844	0.703	1.415	0.048
miasto do 10tys	0.884	0.698	0.757	0.813	0.440	0.057
miasto 10-19tys	0.920	0.811	2.734	0.242	0.888	0.734
miasto20-49tys	0.667	0.161	2.467	0.223	1.039	0.888
miasto50-99tys	0.838	0.523	1.347	0.726	0.462	0.016
miasto100-199tys	0.682	0.239	2.384	0.295	0.563	0.084
miasto200-499tys	0.800	0.447	0.695	0.706	0.579	0.076
miasto ponad 500tys	0.685	0.279	3.267	0.132	0.799	0.482
warszawa	0.316	0.059	0.000	1.000	1.167	0.699
PozaGosp<14	1.651	0.019	0.682	0.550	1.124	0.598
PozaGosp>15	0.918	0.784	1.136	0.845	0.746	0.325
zdr_takie_sobie	1.108	0.555	0.874	0.751	0.706	0.045
zdr_złe/b.złe	0.775	0.440	1.280	0.733	1.224	0.477
GospWymOp<14	1.454	0.163	1.121	0.888	1.077	0.799
GospWymOp15-64	0.683	0.088	0.291	0.113	0.942	0.785
wadaNiskieZarobki	0.458	0.037	29900000	0.996	0.610	0.261
wadaPracaZaCieżka	0.349	0.011	38400000	0.996	0.723	0.479
wadaZbytWieleGodz	0.483	0.197	0.000	1.000	1.450	0.501
wadaBrakPerspektyw	0.299	0.066	52500000	0.996	0.800	0.697
wadaInne	0.368	0.009	31100000	0.996	0.582	0.224
zaletaDobreZarobki	0.611	0.221	57300000	0.996	0.737	0.404
zaletaPracaŁatwa	1.855	0.092	34400000	0.996	1.287	0.484
zaletaDobryWymiarPr	0.821	0.576	79700000	0.996	0.690	0.257
zaletaPracaStabilna	1.372	0.339	109000000	0.996	0.797	0.507
zaletaInne	0.998	0.995	65400000	0.996	0.697	0.195
pracujący	0.895	0.624	1.217	0.690	5.282	0.000
rej_bez~2004	1.010	0.428	0.987	0.691	0.991	0.519
prod_sp~2004	1.000	0.350	1.000	0.287	1.000	0.702
PrawoJazdy+Jęz	0.992	0.979	1.397	0.560	0.754	0.290
PrawoJazdy	1.138	0.612	0.802	0.748	0.629	0.077
Języki	1.511	0.092	1.345	0.588	0.843	0.487
niepełnosprawność	0.498	0.010	0.628	0.433	0.937	0.783
Gosp_Resp+InneOs	1.348	0.282	1.462	0.514	0.845	0.503
Gosp_Resp+Partn	1.183	0.477	0.705	0.508	0.834	0.395
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.459	0.132	1.060	0.919	0.639	0.060

Osoby, które uzyskają/ły prawa emerytalne w STARYM systemie I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 2416				
		LR chi2(120) = 493.52				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -1990.0845		Pseudo R2 = 0.1103				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.927	0.000	1.078	0.105	0.919	0.000
zasadn zaw	0.779	0.191	2.980	0.173	0.634	0.018
średnie ogólne	0.867	0.554	3.147	0.194	0.583	0.029
średnie zaw	0.796	0.259	4.422	0.064	0.536	0.003
wyższe	0.432	0.003	2.840	0.243	0.843	0.482
sekt_zatr_publiczny	0.884	0.361	1.080	0.841	1.076	0.572
miasto do 10tys	1.173	0.522	0.838	0.846	0.428	0.010
miasto 10-19tys	0.864	0.580	2.124	0.310	0.784	0.343
miasto20-49tys	0.789	0.298	1.968	0.303	0.807	0.311
miasto50-99tys	0.971	0.895	1.633	0.483	0.550	0.011
miasto100-199tys	1.069	0.785	2.684	0.144	0.550	0.018
miasto200-499tys	0.903	0.667	0.656	0.603	0.585	0.021
miasto ponad 500tys	0.868	0.611	2.074	0.300	0.991	0.969
warszawa	0.572	0.209	0.000	1.000	1.347	0.314
PozaGosp<14	1.430	0.050	0.533	0.312	1.029	0.877
PozaGosp>15	0.891	0.663	1.639	0.387	0.760	0.270
zdr_takie_sobie	0.906	0.463	0.749	0.439	0.647	0.001
zdr_złe/b.złe	0.659	0.101	1.091	0.881	1.118	0.603
GospWymOp<14	0.961	0.857	0.538	0.429	0.901	0.643
GospWymOp15-64	0.761	0.121	0.531	0.262	0.907	0.571
wadaNiskieZarobki	0.510	0.012	1.646	0.646	0.608	0.093
wadaPracaZaCieżka	0.452	0.006	3.320	0.271	0.606	0.107
wadaZbytWieleGodz	0.444	0.048	0.000	1.000	1.084	0.829
wadaBrakPerspektyw	0.445	0.100	8.354	0.072	0.802	0.601
wadaInne	0.449	0.003	2.510	0.390	0.585	0.071
zaletaDobreZarobki	0.525	0.022	58200000	0.000	0.988	0.963
zaletaPracaŁatwa	1.400	0.251	45600000	0.000	1.438	0.213
zaletaDobryWymiarPr	0.816	0.446	137000000	0.000	0.762	0.313
zaletaPracaStabilna	1.014	0.956	206000000	0.000	0.985	0.955
zaletaInne	0.797	0.306	106000000	0.000	0.857	0.498
pracujacy	0.838	0.283	0.876	0.765	4.246	0.000
rej_bez~2004	1.012	0.243	0.973	0.333	0.993	0.520
prod_sp~2004	1.000	0.037	1.000	0.164	1.000	0.601
PrawoJazdy+Jęz	1.601	0.021	1.905	0.177	0.966	0.857
PrawoJazdy	1.373	0.048	0.752	0.557	1.151	0.351
Języki	1.363	0.161	1.472	0.463	0.856	0.474
niepełnosprawność	0.524	0.001	0.721	0.479	0.868	0.414
Gosp_Resp+InneOs	1.648	0.037	1.904	0.234	0.876	0.528
Gosp_Resp+Partn	1.469	0.044	0.815	0.651	0.782	0.123
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.999	0.001	1.200	0.712	0.738	0.087

Kobiety, które uzyskają/ły prawa emerytalne w NOWYM systemie I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1011				
		LR chi2(80) = 198.13				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -872.59832		Pseudo R2 = 0.1020				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.962	0.339			1.041	0.182
zasadn zaw	1.412	0.295			1.010	0.973
średnie ogólne	0.931	0.861			1.330	0.378
średnie zaw	1.464	0.271			1.247	0.456
wyższe	0.813	0.682			1.582	0.217
sekt zatr publiczny	0.791	0.249			0.682	0.021
miasto do 10tys	1.084	0.855			0.821	0.636
miasto 10-19tys	0.817	0.570			0.822	0.555
miasto20-49tys	0.803	0.503			0.982	0.949
miasto50-99tys	1.089	0.825			1.430	0.282
miasto100-199tys	0.870	0.708			0.655	0.230
miasto200-499tys	1.452	0.309			1.782	0.061
miasto ponad 500tys	1.238	0.617			1.836	0.079
warszawa	0.949	0.932			3.255	0.002
PozaGosp<14	0.702	0.382			1.353	0.293
PozaGosp>15	2.211	0.040			1.317	0.413
zdr takie sobie	0.875	0.560			0.744	0.144
zdr złe/b.złe	1.358	0.422			1.353	0.365
GospWymOp<14	0.836	0.545			0.995	0.983
GospWymOp15-64	1.614	0.062			1.013	0.958
wadaNiskieZarobki	1.818	0.481			1.732	0.505
wadaPracaZaCieżka	1.535	0.624			0.989	0.989
wadaZbytWieleGodz	2.322	0.378			0.786	0.810
wadaBrakPerspektyw	0.866	0.892			1.488	0.663
wadaInne	1.371	0.713			2.703	0.229
zaletaDobreZarobki	1.010	0.983			0.944	0.885
zaletaPracaŁatwa	0.973	0.950			0.901	0.777
zaletaDobryWymiarPr	1.219	0.629			0.773	0.476
zaletaPracaStabilna	1.508	0.354			0.826	0.646
zaletaInne	0.886	0.730			0.973	0.929
pracujacy	0.315	0.000			1.218	0.366
rej bez~2004	1.027	0.084			1.019	0.172
prod sp~2004	1.000	0.283			1.000	0.693
PrawoJazdy+Jęz	1.920	0.046			0.800	0.426
PrawoJazdy	1.222	0.476			0.875	0.545
Języki	1.431	0.298			0.890	0.699
niepełnosprawność	0.234	0.000			0.635	0.086
Gosp Resp+InneOs	0.871	0.715			0.626	0.087
Gosp Resp+Partn	1.129	0.727			0.680	0.113
Gosp Resp+Part+InneOs	1.291	0.443			0.510	0.007

Osoby, które uzyskają/ły prawa emerytalne w NOWYM systemie I:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1303				
		LR chi2(80) = 255.75				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -1105.5601		Pseudo R2 = 0.1037				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
wiek	0.961	0.256			1.048	0.063
zasadn zaw	1.576	0.136			1.144	0.599
średnie ogólne	1.131	0.750			1.537	0.154
średnie zaw	1.748	0.084			1.501	0.128
wyższe	1.144	0.772			1.710	0.102
sekt zatr publiczny	0.885	0.508			0.699	0.013
miasto do 10tys	1.042	0.918			0.675	0.294
miasto 10-19tys	0.907	0.767			0.864	0.625
miasto20-49tys	0.830	0.543			1.174	0.522
miasto50-99tys	1.084	0.826			1.497	0.164
miasto100-199tys	0.929	0.829			0.773	0.381
miasto200-499tys	1.583	0.160			1.394	0.219
miasto ponad 500tys	1.047	0.905			1.616	0.106
warszawa	1.078	0.895			3.353	0.000
PozaGosp<14	0.836	0.633			1.396	0.204
PozaGosp>15	2.527	0.010			1.518	0.177
zdr takie sobie	1.041	0.845			0.698	0.036
zdr złe/b.złe	1.338	0.375			0.821	0.484
GospWymOp<14	0.814	0.470			1.129	0.612
GospWymOp15-64	1.806	0.014			1.046	0.837
wadaNiskieZarobki	1.295	0.671			1.422	0.518
wadaPracaZaCieżka	0.993	0.992			1.186	0.762
wadaZbytWieleGodz	1.520	0.560			0.858	0.821
wadaBrakPerspektyw	0.596	0.526			1.262	0.717
wadaInne	0.930	0.906			2.149	0.159
zaletaDobreZarobki	0.632	0.286			1.264	0.477
zaletaPracaŁatwa	0.732	0.417			0.860	0.640
zaletaDobryWymiarPr	1.025	0.945			0.836	0.578
zaletaPracaStabilna	0.953	0.901			0.655	0.253
zaletaInne	0.671	0.190			0.980	0.941
pracujacy	0.331	0.000			1.126	0.533
rej bez~2004	1.028	0.052			1.012	0.328
prod sp~2004	1.000	0.115			1.000	0.403
PrawoJazdy+Jęz	1.540	0.125			0.719	0.152
PrawoJazdy	0.913	0.709			0.924	0.652
Języki	1.279	0.446			0.808	0.449
niepełnosprawność	0.169	0.000			0.682	0.079
Gosp Resp+InneOs	0.868	0.674			0.738	0.213
Gosp Resp+Partn	1.001	0.998			0.743	0.156
Gosp Resp+Part+InneOs	1.160	0.605			0.555	0.006

Kobiety II						
Multinomial logistic regression			Number of obs = 2562			
LR chi2(120) = 451.72			Prob > chi2 = 0.0000			
Log likelihood = -2175.5487			Pseudo R2 = 0.0941			
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	1.669	0.000	0.000	1.000	1.243	0.075
zasadn zaw	1.063	0.749	1.302	0.767	0.713	0.065
średnie ogólne	0.894	0.629	2.312	0.345	0.868	0.498
średnie zaw	1.112	0.594	2.968	0.186	0.785	0.200
wyższe	0.437	0.006	2.219	0.393	1.110	0.644
sekt zatr publiczny	0.845	0.192	0.785	0.583	0.940	0.589
miasto do 10tys	0.978	0.928	0.785	0.837	0.564	0.048
miasto 10-19tys	0.867	0.554	2.765	0.235	0.906	0.673
miasto20-49tys	0.767	0.207	2.516	0.211	1.055	0.779
miasto50-99tys	0.979	0.921	1.475	0.648	0.818	0.357
miasto100-199tys	0.810	0.376	2.481	0.271	0.648	0.063
miasto200-499tys	1.023	0.919	0.781	0.798	1.025	0.904
miasto ponad 500tys	0.936	0.801	3.747	0.092	1.328	0.205
warszawa	0.585	0.201	0.000	1.000	2.262	0.002
PozaGosp<14	1.244	0.231	0.668	0.528	1.137	0.448
PozaGosp>15	1.305	0.249	1.214	0.765	1.001	0.998
zdr takie sobie	0.960	0.757	0.857	0.716	0.690	0.003
zdr złe/b.złe	0.956	0.848	1.345	0.682	1.282	0.226
GospWymOp<14	1.075	0.709	1.044	0.958	0.998	0.993
GospWymOp15-64	0.975	0.876	0.303	0.124	0.955	0.766
wadaNiskieZarobki	0.574	0.087	70500000	0.998	0.653	0.245
wadaPracaZaCieżka	0.482	0.037	87800000	0.997	0.608	0.199
wadaZbytWieleGodz	0.699	0.413	0.000	1.000	0.849	0.723
wadaBrakPerspektyw	0.359	0.047	119000000	0.997	0.742	0.503
wadaInne	0.462	0.019	76200000	0.998	0.815	0.579
zaletaDobreZarobki	0.736	0.303	130000000	0.997	0.782	0.343
zaletaPracaŁatwa	1.308	0.326	70500000	0.998	1.047	0.853
zaletaDobryWymiarPr	0.984	0.950	187000000	0.997	0.773	0.273
zaletaPracaStabilna	1.380	0.208	246000000	0.997	0.778	0.328
zaletaInne	0.926	0.719	151000000	0.997	0.860	0.449
pracujacy	0.622	0.002	1.030	0.952	3.088	0.000
rej bez~2004	1.018	0.065	0.990	0.761	1.005	0.569
prod sp~2004	1.000	0.099	1.000	0.269	1.000	0.572
PrawoJazdy+Jęz	1.324	0.183	1.447	0.520	0.725	0.080
PrawoJazdy	1.175	0.380	0.821	0.774	0.761	0.087
Języki	1.458	0.051	1.340	0.590	0.840	0.335
niepełnosprawność	0.384	0.000	0.611	0.406	0.919	0.611
Gosp Resp+InneOs	1.232	0.335	1.407	0.556	0.799	0.206
Gosp Resp+Partn	1.207	0.321	0.690	0.480	0.815	0.178
Gosp Resp+Part+InneOs	1.678	0.006	1.064	0.911	0.660	0.011

Mężczyźni II						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1157				
		LR chi2(120) = 294.22				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -956.64972		Pseudo R2 = 0.1333				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.740	0.257	0.000	1.000	0.913	0.619
zasadn zaw	0.976	0.934	713000000	0.998	1.114	0.699
średnie ogólne	1.834	0.181	0.000	1.000	1.169	0.720
średnie zaw	1.088	0.795	314000000	0.998	1.182	0.580
wyższe	1.213	0.659	90200000	0.998	2.020	0.059
sekt_zatr_publiczny	0.899	0.595	2.822	0.365	0.753	0.092
miasto do 10tys	1.343	0.453	0.061	0.304	0.327	0.013
miasto 10-19tys	0.875	0.734	3.375	0.571	0.667	0.241
miasto20-49tys	0.949	0.884	4.131	0.464	0.783	0.411
miasto50-99tys	1.007	0.984	12.659	0.153	0.773	0.413
miasto100-199tys	1.582	0.219	13.360	0.123	0.581	0.104
miasto200-499tys	1.116	0.773	0.257	0.600	0.549	0.060
miasto ponad 500tys	1.065	0.884	0.000	1.000	1.171	0.621
warszawa	0.791	0.707	0.000	1.000	1.441	0.349
PozaGosp<14	1.318	0.444	0.000	1.000	1.130	0.702
PozaGosp>15	1.598	0.331	6.046	0.334	1.341	0.489
zdr_takie_sobie	0.811	0.319	0.517	0.570	0.619	0.007
zdr_złe/b.złe	0.687	0.277	1.588	0.772	0.665	0.156
GospWymOp<14	0.467	0.050	0.000	1.000	0.934	0.824
GospWymOp15-64	1.142	0.630	0.690	0.757	0.910	0.706
wadaNiskieZarobki	0.829	0.616	0.000	1.000	0.920	0.820
wadaPracaZaCieżka	0.719	0.401	7.796	0.257	0.807	0.569
wadaZbytWieleGodz	0.492	0.209	0.000	1.000	1.073	0.877
wadaBrakPerspektyw	0.823	0.780	6422.560	0.008	1.186	0.767
wadaInne	0.658	0.264	3.945	0.417	0.932	0.844
zaletaDobreZarobki	0.287	0.001	1397318	0.998	1.459	0.314
zaletaPracaŁatwa	0.662	0.361	0.000	1.000	1.237	0.617
zaletaDobryWymiarPr	0.688	0.325	127000000	0.998	0.976	0.953
zaletaPracaStabilna	0.435	0.035	421000000	0.998	1.094	0.828
zaletaInne	0.483	0.024	82500000	0.998	1.165	0.662
pracujący	0.614	0.035	0.202	0.287	2.449	0.000
rej_bez~2004	1.016	0.310	0.871	0.154	0.994	0.651
prod_sp~2004	1.000	0.060	1.000	0.308	1.000	0.236
PrawoJazdy+Jęz	1.505	0.169	10.613	0.102	0.910	0.714
PrawoJazdy	1.000	0.999	0.541	0.640	1.139	0.506
Języki	1.014	0.979	0.000	1.000	0.718	0.474
niepełnosprawność	0.336	0.000	1.317	0.824	0.794	0.291
Gosp_Resp+InneOs	1.751	0.204	34.254	0.226	0.955	0.893
Gosp_Resp+Partn	1.224	0.516	9.194	0.258	0.552	0.007
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.791	0.074	6.971	0.318	0.614	0.046

Kobiety, które NIE przeszły na emeryturę II:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1298				
		LR chi2(80) = 332.13				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -1114.9398		Pseudo R2 = 0.1296				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.949	0.836			0.207	0.000
zasadn zaw	1.152	0.626			0.766	0.260
średnie ogólne	0.849	0.646			0.923	0.767
średnie zaw	1.014	0.964			0.997	0.991
wyższe	0.564	0.214			1.484	0.198
sekt_zatr_publiczny	0.747	0.112			0.769	0.065
miasto do 10tys	1.102	0.809			0.645	0.235
miasto 10-19tys	0.858	0.650			0.851	0.568
miasto20-49tys	1.062	0.840			1.141	0.583
miasto50-99tys	1.512	0.205			0.951	0.861
miasto100-199tys	0.859	0.660			0.693	0.203
miasto200-499tys	1.097	0.789			1.365	0.237
miasto ponad 500tys	1.030	0.941			1.488	0.180
warszawa	1.028	0.960			3.025	0.001
PozaGosp<14	0.949	0.874			1.259	0.335
PozaGosp>15	2.156	0.028			1.190	0.544
zdr_takie_sobie	0.852	0.446			0.665	0.018
zdr_złe/b.złe	1.009	0.979			1.160	0.593
GospWymOp<14	0.795	0.412			1.063	0.790
GospWymOp15-64	1.440	0.116			0.946	0.780
wadaNiskieZarobki	0.596	0.366			0.910	0.864
wadaPracaZaCieżka	0.519	0.275			0.825	0.738
wadaZbytWieleGodz	0.715	0.636			0.779	0.710
wadaBrakPerspektyw	0.466	0.314			1.025	0.969
wadaInne	0.410	0.125			1.367	0.571
zaletaDobreZarobki	1.023	0.959			0.911	0.781
zaletaPracaŁatwa	1.169	0.698			1.016	0.959
zaletaDobryWymiarPr	1.378	0.383			0.778	0.396
zaletaPracaStabilna	1.390	0.418			0.897	0.744
zaletaInne	0.965	0.910			0.941	0.806
pracujacy	0.301	0.000			0.974	0.881
rej_bez~2004	1.020	0.162			1.010	0.392
prod_sp~2004	1.000	0.517			1.000	0.478
PrawoJazdy+Jez	1.937	0.029			0.979	0.926
PrawoJazdy	1.361	0.222			0.791	0.232
Języki	1.234	0.513			0.929	0.764
niepełnosprawność	0.228	0.000			0.543	0.005
Gosp_Resp+InneOs	0.977	0.947			0.626	0.044
Gosp_Resp+Partn	1.183	0.595			0.671	0.057
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.602	0.120			0.501	0.001

Mężczyźni którzy NIE przeszli na emeryturę II:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 673				
		LR chi2(80) = 264.68				
		Prob > chi2 = 0.000				
Log likelihood = -537.98196		Pseudo R2 = 0.1974				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.420	0.005			0.357	0.000
zasadn zaw	1.499	0.397			1.074	0.843
średnie ogólne	2.138	0.305			0.815	0.720
średnie zaw	1.779	0.268			1.144	0.732
wyższe	2.278	0.222			2.477	0.062
sekt_zatr_publiczny	1.046	0.873			0.708	0.103
miasto do 10tys	2.815	0.087			0.436	0.142
miasto 10-19tys	1.522	0.470			0.956	0.914
miasto20-49tys	2.706	0.062			0.859	0.689
miasto50-99tys	2.450	0.137			1.299	0.522
miasto100-199tys	4.128	0.015			1.152	0.732
miasto200-499tys	3.147	0.047			1.031	0.939
miasto ponad 500tys	1.754	0.378			1.538	0.287
warszawa	2.365	0.400			3.602	0.012
PozaGosp<14	1.957	0.273			1.440	0.424
PozaGosp>15	1.657	0.470			1.600	0.390
zdr_takie_sobie	1.152	0.646			0.749	0.211
zdr_zle/b.zle	0.541	0.216			0.611	0.177
GospWymOp<14	0.855	0.778			1.075	0.855
GospWymOp15-64	1.658	0.251			0.760	0.428
wadaNiskieZarobki	0.430	0.152			0.820	0.677
wadaPracaZaCieżka	0.389	0.122			0.649	0.374
wadaZbytWieleGodz	0.163	0.038			0.841	0.765
wadaBrakPerspektyw	0.365	0.275			0.736	0.665
wadaInne	0.318	0.049			0.866	0.756
zaletaDobreZarobki	0.350	0.056			2.301	0.062
zaletaPracaŁatwa	0.752	0.646			1.417	0.497
zaletaDobryWymiarPr	0.600	0.364			1.300	0.596
zaletaPracaStabilna	0.345	0.054			0.875	0.786
zaletaInne	0.444	0.060			1.063	0.881
pracujacy	0.169	0.000			0.811	0.425
rej_bez~2004	1.029	0.206			0.996	0.802
prod_sp~2004	1.000	0.082			1.000	0.117
PrawoJazdy+Jęz	1.339	0.496			1.077	0.820
PrawoJazdy	0.800	0.523			1.390	0.186
Języki	1.203	0.790			0.720	0.581
niepełnosprawność	0.080	0.000			0.354	0.000
Gosp_Resp+InneOs	1.881	0.344			1.982	0.131
Gosp_Resp+Partn	1.573	0.287			0.663	0.134
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.548	0.322			0.592	0.077

Kobiety III						
Multinomial logistic regression			Number of obs = 2568			
LR chi2(120) = 494.55						
Prob > chi2 = 0.0000						
Log likelihood = -2157.9382			Pseudo R2 = 0.1028			
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	1.774	0.000	0.000	1.000	1.160	0.230
sekt_zatr_publiczny	0.858	0.237	0.763	0.526	0.952	0.667
miasto do 10tys	0.974	0.917	0.764	0.819	0.565	0.049
miasto 10-19tys	0.871	0.571	2.846	0.221	0.914	0.699
miasto20-49tys	0.792	0.268	2.445	0.225	1.051	0.794
miasto50-99tys	1.002	0.993	1.546	0.608	0.836	0.410
miasto100-199tys	0.819	0.405	2.345	0.299	0.640	0.057
miasto200-499tys	1.183	0.448	0.692	0.704	0.998	0.990
miasto ponad 500tys	0.982	0.944	3.752	0.092	1.307	0.229
warszawa	0.685	0.371	0.000	1.000	2.115	0.004
PozaGosp<14	1.206	0.310	0.679	0.546	1.172	0.349
PozaGosp>15	1.221	0.391	1.284	0.702	1.034	0.875
zdr_takie_sobie	0.950	0.703	0.854	0.712	0.702	0.005
zdr_zle/b.zle	0.849	0.488	1.249	0.758	1.368	0.126
GospWymOp<14	1.068	0.733	0.890	0.886	0.980	0.915
GospWymOp15-64	0.972	0.860	0.299	0.119	0.959	0.790
wadaNiskieZarobki	0.435	0.012	75400000	0.997	0.759	0.451
wadaPracaZaCiezka	0.382	0.007	80600000	0.997	0.703	0.361
wadaZbytWieleGodz	0.573	0.208	0.000	1.000	0.890	0.802
wadaBrakPerspektyw	0.274	0.012	150000000	0.997	0.848	0.711
wadaInne	0.395	0.005	70200000	0.997	0.880	0.726
zaletaDobreZarobki	0.929	0.807	95900000	0.997	0.730	0.230
zaletaPracaLatwa	1.355	0.270	68000000	0.997	1.025	0.922
zaletaDobryWymiarPr	0.972	0.913	175000000	0.997	0.779	0.291
zaletaPracaStabilna	1.500	0.117	203000000	0.997	0.758	0.280
zaletaInne	0.966	0.872	133000000	0.997	0.833	0.361
pracujacy	0.551	0.000	1.187	0.724	3.452	0.000
rej_bez~2004	1.019	0.054	0.992	0.800	1.006	0.531
prod_sp~2004	1.000	0.075	1.000	0.270	1.000	0.572
PrawoJazdy+Jez	1.293	0.205	1.528	0.448	0.775	0.137
PrawoJazdy	1.214	0.281	0.853	0.818	0.749	0.060
Języki	1.431	0.053	1.526	0.425	0.866	0.412
niepełnosprawność	0.367	0.000	0.689	0.531	0.941	0.714
Gosp_Resp+InneOs	1.189	0.426	1.538	0.461	0.825	0.282
Gosp_Resp+Partn	1.212	0.313	0.643	0.405	0.808	0.162
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.573	0.017	1.044	0.939	0.683	0.020
dochody<500	2.696	0.000	0.000	1.000	0.403	0.003
dochody501-1000	1.746	0.001	0.577	0.358	0.760	0.081
dochody2001-5000	0.317	0.034	2.536	0.165	1.145	0.618
dochody>5000	0.943	0.730	0.933	0.886	1.154	0.289

Mężczyźni III						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1161				
		LR chi2(120) = 335.23				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -938.08285		Pseudo R2 = 0.1516				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.768	0.324	0.000	1.000	0.867	0.437
sekt zatr publiczny	0.947	0.786	1144.605	0.119	0.811	0.216
miasto do 10tys	1.469	0.328	0.000	0.217	0.357	0.023
miasto 10-19tys	0.961	0.920	64.352	0.226	0.645	0.205
miasto20-49tys	1.039	0.918	1582.333	0.095	0.798	0.448
miasto50-99tys	1.118	0.762	161.080	0.206	0.849	0.602
miasto100-199tys	1.791	0.121	110.075	0.087	0.598	0.124
miasto200-499tys	1.314	0.477	0.000	0.223	0.532	0.049
miasto ponad 500tys	1.243	0.610	0.000	1.000	1.274	0.448
warszawa	0.872	0.826	0.000	1.000	1.621	0.216
PozaGosp<14	1.480	0.281	0.000	1.000	1.115	0.734
PozaGosp>15	1.579	0.349	18.150	0.228	1.485	0.346
zdr takie sobie	0.819	0.341	0.132	0.448	0.618	0.008
zdr złe/b.złe	0.682	0.271	0.131	0.558	0.656	0.144
GospWymOp<14	0.433	0.032	0.000	1.000	0.953	0.876
GospWymOp15-64	1.105	0.719	19.307	0.233	0.885	0.625
wadaNiskieZarobki	0.804	0.565	0.000	1.000	0.931	0.846
wadaPracaZaCieżka	0.724	0.414	13.591	0.332	0.753	0.454
wadaZbytWieleGodz	0.478	0.196	0.000	1.000	1.101	0.834
wadaBrakPerspektyw	1.007	0.992	.	0.057	1.163	0.794
wadaInne	0.707	0.361	42.682	0.189	0.904	0.781
zaletaDobreZarobki	0.364	0.011	29779.410	0.256	1.376	0.403
zaletaPracaŁatwa	0.562	0.206	0.000	1.000	1.269	0.577
zaletaDobryWymiarPr	0.673	0.300	.	0.017	1.028	0.947
zaletaPracaStabilna	0.430	0.033	.	0.006	1.055	0.896
zaletaInne	0.499	0.032	.	0.020	1.118	0.750
pracujacy	0.531	0.007	0.007	0.163	2.787	0.000
rej bez~2004	1.009	0.549	0.412	0.116	0.993	0.616
prod sp~2004	1.000	0.043	1.000	0.824	1.000	0.175
PrawoJazdy+Jęz	1.920	0.022	23706.800	0.092	1.078	0.754
PrawoJazdy	1.116	0.639	0.201	0.493	1.138	0.501
Języki	1.456	0.471	0.000	1.000	0.788	0.603
niepełnosprawność	0.298	0.000	34.904	0.361	0.794	0.297
Gosp Resp+InneOs	1.948	0.136	97.087	0.427	0.873	0.690
Gosp Resp+Partn	1.260	0.464	1352.195	0.178	0.538	0.005
Gosp Resp+Part+InneOs	1.912	0.047	30.526	0.456	0.594	0.032
dochody<500	2.188	0.092	0.000	0.407	0.619	0.374
dochody501-1000	1.452	0.165	0.048	0.367	1.041	0.878
dochody2001-5000	0.486	0.086	0.000	1.000	1.498	0.167
dochody>5000	0.673	0.098	0.000	0.062	1.739	0.004

Kobiety, które NIE przeszły na emeryturę III:						
Multinomial logistic regression Number of obs = 1302						
LR chi2(80) = 352.53						
Prob > chi2 = 0.0000						
Log likelihood = -1107.8027 Pseudo R2 = 0.1373						
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.937	0.799			0.196	0.000
sekt zatr publiczny	0.778	0.173			0.811	0.142
miasto do 10tys	0.977	0.955			0.649	0.243
miasto 10-19tys	0.805	0.522			0.877	0.641
miasto20-49tys	1.114	0.717			1.192	0.465
miasto50-99tys	1.424	0.278			0.988	0.968
miasto100-199tys	0.825	0.579			0.710	0.235
miasto200-499tys	1.151	0.684			1.376	0.221
miasto ponad 500tys	0.999	0.998			1.642	0.091
warszawa	1.076	0.891			2.995	0.001
PozaGosp<14	0.961	0.906			1.267	0.322
PozaGosp>15	1.982	0.050			1.252	0.435
zdr takie sobie	0.859	0.471			0.663	0.016
zdr złe/b.złe	0.979	0.951			1.140	0.639
GospWymOp<14	0.811	0.453			1.038	0.871
GospWymOp15-64	1.369	0.178			0.949	0.793
wadaNiskieZarobki	0.485	0.212			0.984	0.977
wadaPracaZaCieżka	0.417	0.150			0.908	0.867
wadaZbytWieleGodz	0.616	0.498			0.796	0.733
wadaBrakPerspektyw	0.381	0.203			1.125	0.853
wadaInne	0.380	0.102			1.433	0.517
zaletaDobreZarobki	1.291	0.571			0.967	0.920
zaletaPracaŁatwa	1.181	0.683			0.982	0.954
zaletaDobryWymiarPr	1.387	0.378			0.796	0.441
zaletaPracaStabilna	1.445	0.372			0.901	0.754
zaletaInne	1.030	0.927			0.930	0.771
pracujacy	0.273	0.000			1.082	0.663
rej bez~2004	1.019	0.194			1.010	0.390
prod sp~2004	1.000	0.404			1.000	0.551
PrawoJazdy+Jęz	1.991	0.019			1.194	0.419
PrawoJazdy	1.386	0.188			0.841	0.357
Języki	1.244	0.486			1.002	0.995
niepełnosprawność	0.223	0.000			0.536	0.005
Gosp Resp+InneOs	0.975	0.942			0.618	0.039
Gosp Resp+Partn	1.243	0.494			0.656	0.044
Gosp Resp+Part+InneOs	1.568	0.140			0.507	0.002
dochody<500	1.680	0.191			0.715	0.358
dochody501-1000	1.321	0.256			0.785	0.226
dochody2001-5000	0.110	0.038			0.701	0.331
dochody>5000	0.658	0.105			1.237	0.236

Mężczyźni, którzy NIE przeszli na emeryturę III:						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 675				
LR chi2(80) = 281.36						
Prob > chi2 = 0.0000						
Log likelihood = -531.03836		Pseudo R2 = 0.2094				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.427	0.007			0.342	0.000
sekt zatr publiczny	1.142	0.641			0.774	0.227
miasto do 10tys	2.901	0.082			0.469	0.180
miasto 10-19tys	1.695	0.376			0.877	0.758
miasto20-49tys	3.072	0.040			0.882	0.741
miasto50-99tys	2.451	0.146			1.335	0.478
miasto100-199tys	4.086	0.016			1.155	0.728
miasto200-499tys	3.945	0.019			1.008	0.985
miasto ponad 500tys	1.853	0.341			1.671	0.204
warszawa	2.370	0.406			4.046	0.006
PozaGosp<14	2.148	0.214			1.346	0.511
PozaGosp>15	1.862	0.381			1.780	0.288
zdr takie sobie	1.180	0.593			0.702	0.127
zdr złe/b.złe	0.583	0.280			0.543	0.097
GospWymOp<14	0.805	0.701			1.026	0.948
GospWymOp15-64	1.483	0.375			0.758	0.425
wadaNiskieZarobki	0.401	0.132			0.818	0.681
wadaPracaZaCieżka	0.396	0.137			0.637	0.363
wadaZbytWieleGodz	0.136	0.033			0.858	0.794
wadaBrakPerspektyw	0.389	0.309			0.721	0.647
wadaInne	0.358	0.086			0.841	0.715
zaletaDobreZarobki	0.442	0.148			2.104	0.102
zaletaPracaŁatwa	0.632	0.467			1.366	0.543
zaletaDobryWymiarPr	0.635	0.420			1.525	0.395
zaletaPracaStabilna	0.327	0.047			0.872	0.781
zaletaInne	0.465	0.081			1.076	0.858
pracujacy	0.158	0.000			0.865	0.585
rej bez~2004	1.017	0.440			0.995	0.779
prod sp~2004	1.000	0.098			1.000	0.097
PrawoJazdy+Jęz	1.894	0.111			1.315	0.357
PrawoJazdy	0.939	0.857			1.446	0.124
Języki	2.006	0.303			0.789	0.684
niepełnosprawność	0.065	0.000			0.331	0.000
Gosp Resp+InneOs	2.544	0.172			1.850	0.180
Gosp Resp+Partn	1.578	0.295			0.662	0.134
Gosp Resp+Part+InneOs	1.578	0.305			0.611	0.092
dochody<500	3.758	0.046			0.585	0.520
dochody501-1000	1.394	0.414			1.505	0.207
dochody2001-5000	0.745	0.636			2.287	0.032
dochody>5000	0.617	0.162			1.865	0.009

Kobiety IV						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 2543				
LR chi2(120) = 708.60						
Prob > chi2 = 0.0000						
Log likelihood = -2021.3209		Pseudo R2 = 0.1491				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
emerytura	0.470	0.000	752000000	0.996	0.085	0.000
zasadn zaw	1.073	0.710	1.228	0.819	0.739	0.122
średnie ogólne	0.910	0.683	2.261	0.363	0.896	0.626
średnie zaw	1.139	0.515	2.795	0.214	0.899	0.598
wyższe	0.447	0.007	2.149	0.410	1.369	0.206
sekt_zatr_publiczny	0.831	0.156	0.806	0.643	0.917	0.475
miasto do 10tys	0.992	0.974	0.795	0.847	0.739	0.317
miasto 10-19tys	0.865	0.552	3.130	0.189	0.867	0.564
miasto20-49tys	0.776	0.229	2.560	0.207	1.198	0.370
miasto50-99tys	0.971	0.893	1.477	0.649	0.937	0.782
miasto100-199tys	0.795	0.336	2.511	0.270	0.703	0.152
miasto200-499tys	1.015	0.947	0.781	0.798	1.198	0.415
miasto ponad 500tys	0.953	0.853	3.419	0.122	1.564	0.064
warszawa	0.577	0.192	0.000	1.000	2.480	0.001
PozaGosp<14	1.284	0.173	0.620	0.455	1.415	0.059
PozaGosp>15	1.337	0.210	1.096	0.889	1.077	0.745
zdr_takie_sobie	0.969	0.816	0.953	0.910	0.752	0.038
zdr_złe/b.złe	0.916	0.707	1.500	0.578	1.059	0.800
GospWymOp<14	1.081	0.685	1.182	0.838	0.992	0.968
GospWymOp15-64	0.979	0.897	0.299	0.125	1.068	0.690
wadaNiskieZarobki	0.573	0.087	28500000	0.997	0.642	0.264
wadaPracaZaCieżka	0.472	0.033	41300000	0.997	0.592	0.210
wadaZbytWieleGodz	0.665	0.354	0.000	1.000	0.745	0.554
wadaBrakPerspektyw	0.353	0.044	52100000	0.997	0.718	0.491
wadaInne	0.464	0.021	31500000	0.997	0.839	0.659
zaletaDobreZarobki	0.743	0.320	56500000	0.997	0.818	0.467
zaletaPracaŁatwa	1.355	0.267	26600000	0.997	0.984	0.952
zaletaDobryWymiarPr	0.998	0.994	82500000	0.997	0.799	0.366
zaletaPracaStabilna	1.399	0.191	103000000	0.997	0.861	0.581
zaletaInne	0.946	0.796	61100000	0.997	0.821	0.349
pracujacy	0.505	0.000	1.535	0.403	1.030	0.844
rej_bez~2004	1.018	0.066	0.987	0.692	1.002	0.824
prod_sp~2004	1.000	0.105	1.000	0.246	1.000	0.549
PrawoJazdy+Jęz	1.346	0.161	1.469	0.515	0.759	0.159
PrawoJazdy	1.153	0.437	0.867	0.838	0.695	0.034
Języki	1.481	0.043	1.269	0.668	1.000	0.999
niepełnosprawność	0.355	0.000	0.611	0.415	0.576	0.002
Gosp_Resp+InneOs	1.193	0.417	1.546	0.457	0.622	0.014
Gosp_Resp+Partn	1.171	0.407	0.764	0.612	0.669	0.016
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.640	0.010	1.166	0.784	0.498	0.000

Mężczyźni IV						
Multinomial logistic regression		Number of obs = 1141				
		LR chi2(120) = 484.01				
		Prob > chi2 = 0.0000				
Log likelihood = -840.51651		Pseudo R2 = 0.2236				
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
emerytura	0.233	0.000		0.994	0.064	0.000
zasadn zaw	0.815	0.499		0.996	0.853	0.606
średnie ogólne	1.861	0.181		1.000	1.270	0.613
średnie zaw	0.986	0.966		0.997	0.945	0.867
wyższe	1.144	0.765		0.997	1.726	0.187
sekt zatr publiczny	1.050	0.812	507000.000	0.442	0.846	0.361
miasto do 10tys	1.527	0.293	0.000	0.500	0.402	0.068
miasto 10-19tys	0.983	0.966		0.439	0.813	0.583
miasto20-49tys	1.062	0.871		0.447	0.834	0.581
miasto50-99tys	1.259	0.543		0.442	1.101	0.782
miasto100-199tys	1.666	0.181		0.413	0.721	0.366
miasto200-499tys	1.226	0.599		0.446	0.730	0.363
miasto ponad 500tys	1.151	0.748	0.000	1.000	1.358	0.388
warszawa	0.945	0.929	0.010	1.000	1.925	0.131
PozaGosp<14	1.540	0.242	0.000	1.000	1.443	0.310
PozaGosp>15	1.664	0.312	14.714	0.503	1.613	0.311
zdr takie sobie	0.806	0.315	0.000	0.498	0.639	0.023
zdr złe/b.złe	0.528	0.074	37753	0.346	0.521	0.039
GospWymOp<14	0.512	0.090	0.000	1.000	0.970	0.929
GospWymOp15-64	1.222	0.480	0.611	0.882	1.022	0.939
wadaNiskieZarobki	0.769	0.488	0.000	1.000	0.859	0.705
wadaPracaZaCieżka	0.722	0.408	52.063	0.343	0.802	0.594
wadaZbytWieleGodz	0.419	0.127	0.000	1.000	0.854	0.751
wadaBrakPerspektyw	0.651	0.547		0.409	0.893	0.856
wadaInne	0.641	0.239	0.001	0.507	0.992	0.984
zaletaDobreZarobki	0.353	0.009	0.000	0.998	1.636	0.217
zaletaPracaŁatwa	0.795	0.623	0.000	1.000	1.514	0.364
zaletaDobryWymiarPr	0.923	0.840	25500000	0.999	1.422	0.422
zaletaPracaStabilna	0.485	0.075		0.997	1.026	0.953
zaletaInne	0.568	0.090	43324.270	0.999	1.231	0.572
pracujacy	0.280	0.000		0.885	0.976	0.419
rej bez~2004	1.015	0.338	0.223	0.382	0.995	0.762
prod sp~2004	1.000	0.080	0.999	0.399	1.000	0.526
PrawoJazdy+Jęz	1.775	0.060		0.425	1.139	0.646
PrawoJazdy	1.133	0.606	0.000	0.440	1.335	0.183
Języki	1.034	0.951	0.000	1.000	0.517	0.222
niepełnosprawność	0.213	0.000	430000000	0.463	0.419	0.000
Gosp Resp+InneOs	2.039	0.118		0.457	1.246	0.562
Gosp Resp+Partn	1.432	0.261	7762.306	0.482	0.652	0.077
Gosp Resp+Part+InneOs	1.945	0.045	5.899	0.717	0.642	0.093

Kobiety, które uzyskają/ły prawa emerytalne w STARYM systemie IV:						
Multinomial logistic regression			Number of obs = 1539			
			LR chi2(120) = 648.22			
			Prob > chi2 = 0.0000			
Log likelihood = -1050.4152			Pseudo R2 = 0.2358			
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
emerytura	0.463	0.003	91100000	0.997	0.026	0.000
zasadn zaw	0.955	0.850	1.205	0.835	0.709	0.265
średnie ogólne	0.912	0.753	2.240	0.369	0.726	0.372
średnie zaw	1.054	0.836	2.745	0.222	0.805	0.497
wyższe	0.293	0.002	2.054	0.439	1.056	0.885
sekt_zatr_publiczny	0.879	0.465	0.833	0.694	1.367	0.131
miasto do 10tys	0.905	0.751	0.776	0.831	0.534	0.206
miasto 10-19tys	0.944	0.869	3.152	0.187	0.861	0.727
miasto20-49tys	0.699	0.212	2.522	0.215	1.218	0.546
miasto50-99tys	0.862	0.590	1.407	0.691	0.433	0.029
miasto100-199tys	0.706	0.283	2.447	0.284	0.610	0.214
miasto200-499tys	0.824	0.505	0.728	0.742	0.584	0.146
miasto ponad 500tys	0.716	0.340	3.191	0.145	1.025	0.949
warszawa	0.344	0.080	0.000	1.000	1.567	0.358
PozaGosp<14	1.624	0.023	0.633	0.476	1.258	0.390
PozaGosp>15	1.014	0.964	1.046	0.946	0.886	0.732
zdr_takie_sobie	1.054	0.758	0.948	0.902	0.572	0.009
zdr_złe/b.złe	0.678	0.233	1.411	0.636	0.662	0.250
GospWymOp<14	1.442	0.169	1.260	0.778	1.199	0.607
GospWymOp15-64	0.655	0.057	0.282	0.107	0.928	0.778
wadaNiskieZarobki	0.407	0.016	25600000	0.997	0.785	0.656
wadaPracaZaCieżka	0.326	0.006	37200000	0.997	0.826	0.737
wadaZbytWieleGodz	0.406	0.110	0.000	1.000	1.340	0.669
wadaBrakPerspektyw	0.282	0.053	46900000	0.997	0.778	0.727
wadaInne	0.335	0.004	27800000	0.997	0.726	0.559
zaletaDobreZarobki	0.596	0.197	53600000	0.997	0.825	0.659
zaletaPracaŁatwa	1.829	0.097	28000000	0.997	1.480	0.368
zaletaDobryWymiarPr	0.771	0.457	76600000	0.997	0.759	0.482
zaletaPracaStabilna	1.310	0.411	98900000	0.997	0.891	0.774
zaletaInne	0.970	0.914	58600000	0.997	0.730	0.351
pracujący	0.794	0.346	1.613	0.352	1.000	1.000
rej_bez~2004	1.014	0.291	0.985	0.656	0.984	0.330
prod_sp~2004	1.000	0.293	1.000	0.252	1.000	0.849
PrawoJazdy+Jęz	1.139	0.664	1.437	0.539	0.776	0.430
PrawoJazdy	1.145	0.593	0.855	0.823	0.528	0.039
Języki	1.604	0.054	1.284	0.653	0.977	0.939
niepełnosprawność	0.429	0.002	0.622	0.432	0.514	0.026
Gosp_Resp+InneOs	1.438	0.190	1.588	0.431	0.729	0.303
Gosp_Resp+Partn	1.268	0.312	0.770	0.623	0.659	0.107
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.875	0.010	1.189	0.757	0.620	0.088

Osoby, które uzyskają/ły prawa emerytalne w STARYM systemie IV:						
Multinomial logistic regression			Number of obs = 2393			
LR chi2(120) = 962.22			Prob > chi2 = 0.0000			
Log likelihood = -1724.03			Pseudo R2 = 0.2182			
	Świadczenia przedemerytalne		Odroczenie emerytury o rok		Odroczenie emerytury o więcej niż rok	
	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z	Relative Risk Ratio	P>z
emerytura	0.288	0.000	179000000	0.995	0.035	0.000
zasadn zaw	0.865	0.448	2.683	0.218	0.742	0.186
średnie ogólne	1.036	0.884	2.679	0.264	0.875	0.641
średnie zaw	0.938	0.751	3.751	0.099	0.748	0.230
wyższe	0.484	0.012	2.484	0.305	1.159	0.615
sekt zatr publiczny	0.884	0.373	1.155	0.722	1.084	0.586
miasto do 10tys	1.150	0.577	1.008	0.993	0.460	0.037
miasto 10-19tys	0.830	0.487	2.773	0.172	0.694	0.229
miasto20-49tys	0.796	0.320	2.006	0.292	0.819	0.422
miasto50-99tys	0.965	0.873	1.721	0.438	0.543	0.026
miasto100-199tys	1.066	0.797	2.693	0.145	0.580	0.063
miasto200-499tys	0.903	0.669	0.755	0.729	0.618	0.075
miasto ponad 500tys	0.906	0.725	1.824	0.399	1.222	0.480
warszawa	0.582	0.226	0.000	1.000	1.686	0.141
PozaGosp<14	1.559	0.016	0.495	0.260	1.383	0.139
PozaGosp>15	1.037	0.891	1.345	0.602	1.004	0.990
zdr takie sobie	0.888	0.381	0.819	0.596	0.638	0.004
zdr złe/b.złe	0.572	0.029	1.318	0.632	0.855	0.538
GospWymOp<14	0.937	0.766	0.642	0.573	0.813	0.429
GospWymOp15-64	0.776	0.152	0.561	0.309	0.906	0.626
wadaNiskieZarobki	0.546	0.024	1.309	0.802	0.762	0.436
wadaPracaZaCieżka	0.484	0.012	2.853	0.334	0.744	0.419
wadaZbytWieleGodz	0.397	0.025	0.000	1.000	0.919	0.849
wadaBrakPerspektyw	0.463	0.122	5.775	0.134	0.801	0.662
wadaInne	0.472	0.006	2.086	0.489	0.767	0.447
zaletaDobreZarobki	0.541	0.030	30800000	0.996	0.991	0.977
zaletaPracaŁatwa	1.525	0.154	25300000	0.996	2.117	0.026
zaletaDobryWymiarPr	0.842	0.521	82700000	0.996	1.072	0.823
zaletaPracaStabilna	0.999	0.996	118000000	0.996	1.054	0.865
zaletaInne	0.817	0.364	60500000	0.996	0.919	0.747
pracujacy	0.534	0.001	1.254	0.626	1.013	0.939
rej bez~2004	1.014	0.181	0.967	0.256	0.995	0.680
prod sp~2004	1.000	0.046	1.000	0.139	1.000	0.815
PrawoJazdy+Jęz	1.584	0.026	2.136	0.117	0.874	0.552
PrawoJazdy	1.158	0.363	0.891	0.812	0.812	0.240
Języki	1.496	0.070	1.395	0.529	1.020	0.940
niepełnosprawność	0.389	0.000	0.859	0.745	0.370	0.000
Gosp Resp+InneOs	1.709	0.027	1.838	0.263	1.032	0.899
Gosp Resp+Partn	1.366	0.105	0.879	0.777	0.632	0.015
Gosp Resp+Part+InneOs	2.046	0.000	1.263	0.640	0.671	0.055

2. Tabele regresji – aktywność zawodowa.

W poniższych regresjach zmienną wyjaśnianą jest zmienna zerojedynkowa opisująca fakt pozostawania przez respondenta aktywnym/ą zawodowo.

	Logistic regression Number of obs = 3109		Logistic regression Number of obs = 1444	
	LR chi2(31) = 1230.10		LR chi2(31) = 519.80	
	Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000	
	Log likelihood = -1514.0123		Log likelihood = -740.98013	
	Pseudo R2 = 0.2889		Pseudo R2 = 0.2597	
	Kobiety I:		Mężczyźni I:	
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
wiek	0.966	0.016	0.927	0.000
zasadn zaw	1.325	0.063	0.939	0.766
średnie ogólne	1.430	0.044	0.758	0.411
średnie zaw	1.794	0.000	1.321	0.223
wyższe	2.499	0.000	2.553	0.002
miasto do 10tys	0.947	0.798	0.825	0.521
miasto 10-19tys	0.775	0.178	0.844	0.537
miasto20-49tys	0.753	0.075	1.019	0.937
miasto50-99tys	0.638	0.009	0.737	0.226
miasto100-199tys	0.852	0.373	0.924	0.755
miasto200-499tys	0.807	0.221	0.924	0.753
miasto ponad 500tys	0.973	0.886	0.992	0.978
warszawa	1.398	0.173	1.671	0.141
PozaGosp<14	1.058	0.686	0.997	0.992
PozaGosp>15	1.088	0.639	1.362	0.387
zdr_takie sobie	0.576	0.000	0.609	0.001
zdr_złe/b.złe	0.370	0.000	0.238	0.000
GospWymOp<14	1.014	0.928	0.700	0.155
GospWymOp15-64	1.045	0.730	1.116	0.580
rej_bez~2004	0.985	0.041	0.986	0.217
prod_sp~2004	1.000	0.184	1.000	0.506
PrawoJazdy+Jęz	1.263	0.132	1.532	0.042
PrawoJazdy	1.575	0.001	1.608	0.003
Języki	1.020	0.894	1.143	0.719
niepełnosprawność	0.682	0.009	0.880	0.545
Gosp_Resp+InneOs	1.118	0.475	1.949	0.027
Gosp_Resp+Partn	0.874	0.321	1.711	0.006
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.081	0.583	2.628	0.000
NaEmeryturze	0.091	0.000	0.129	0.000
NaRencie	0.301	0.000	0.330	0.000
NieWykorzystPrawoEm	0.801	0.218	0.448	0.002

Logistic regression Number of obs = 2960		Logistic regression Number of obs = 1384		
LR chi2(31) = 1187.55		LR chi2(31) = 518.18		
Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000		
Log likelihood = -1429.4535		Log likelihood = -700.08108		
Pseudo R2 = 0.2935		Pseudo R2 = 0.2701		
Kobiety II:		Mężczyźni II:		
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	1.122	0.500	2.586	0.000
zasadn zaw	1.373	0.044	0.964	0.870
średnie ogólne	1.387	0.074	0.850	0.643
średnie zaw	1.794	0.000	1.396	0.163
wyższe	2.501	0.000	2.488	0.004
miasto do 10tys	1.058	0.795	0.804	0.482
miasto 10-19tys	0.875	0.499	0.933	0.808
miasto20-49tys	0.809	0.198	1.056	0.828
miasto50-99tys	0.728	0.076	0.842	0.508
miasto100-199tys	0.950	0.784	0.934	0.796
miasto200-499tys	0.862	0.410	0.958	0.868
miasto ponad 500tys	1.055	0.785	0.953	0.865
warszawa	1.559	0.080	1.488	0.268
PozaGosp<14	1.112	0.460	0.905	0.711
PozaGosp>15	1.084	0.666	1.594	0.191
zdr_takie_sobie	0.571	0.000	0.576	0.000
zdr_złe/b.złe	0.348	0.000	0.189	0.000
GospWymOp<14	1.093	0.574	0.733	0.221
GospWymOp15-64	0.973	0.834	1.190	0.386
rej_bez~2004	0.982	0.020	0.983	0.143
prod_sp~2004	1.000	0.106	1.000	0.491
PrawoJazdy+Jęz	1.292	0.102	1.614	0.028
PrawoJazdy	1.642	0.000	1.611	0.004
Języki	1.055	0.729	1.063	0.873
niepełnosprawność	0.685	0.013	0.939	0.772
Gosp_Resp+InneOs	1.170	0.325	1.590	0.136
Gosp_Resp+Partn	0.888	0.390	1.697	0.010
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.125	0.413	2.519	0.000
NaEmeryturze	0.081	0.000	0.131	0.000
NaRencie	0.282	0.000	0.326	0.000
NieWykorzystPrawoEm	0.783	0.257	0.520	0.016

	Logistic regression Number of obs =1432		Logistic regression Number of obs = 546	
	LR chi2(28) =55.26		LR chi2(28) =60.48	
	Prob > chi2 = 0.0016		Prob > chi2 = 0.0004	
	Log likelihood = -630.81494		Log likelihood = -270.6043	
	Pseudo R2 =0.0420		Pseudo R2 =0.1005	
	Kobiety na emeryturze I:		Mężczyźni na emeryturze I:	
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
wiek	0.987	0.556	0.954	0.093
zasadn zaw	1.340	0.257	0.810	0.522
średnie ogólne	1.409	0.230	0.359	0.104
średnie zaw	1.646	0.053	1.296	0.459
wyższe	1.669	0.090	2.260	0.078
miasto do 10tys	0.777	0.430	0.366	0.049
miasto 10-19tys	0.987	0.967	0.458	0.097
miasto20-49tys	0.795	0.373	0.836	0.644
miasto50-99tys	0.551	0.035	0.388	0.021
miasto100-199tys	0.911	0.743	0.558	0.156
miasto200-499tys	0.569	0.050	0.481	0.086
miasto ponad 500tys	1.310	0.321	1.064	0.891
warszawa	0.962	0.923	0.810	0.701
PozaGosp<14	1.313	0.159	1.142	0.731
PozaGosp>15	0.742	0.293	2.532	0.099
zdr_takie sobie	0.750	0.067	0.589	0.029
zdr_złe/b.złe	0.992	0.977	0.487	0.087
GospWymOp<14	1.161	0.541	0.445	0.055
GospWymOp15-64	0.911	0.641	1.511	0.168
rej bez~2004	0.983	0.166	0.986	0.452
prod_sp~2004	1.000	0.240	1.000	0.268
PrawoJazdy+Jęz	1.284	0.293	1.049	0.896
PrawoJazdy	1.489	0.065	1.321	0.304
Języki	1.144	0.547	0.573	0.448
niepełnosprawność	0.872	0.523	1.165	0.633
Gosp_Resp+InneOs	1.448	0.111	8.008	0.002
Gosp_Resp+Partn	0.781	0.230	4.991	0.004
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.258	0.294	6.972	0.001

Logistic regression Number of obs =1512		Logistic regression Number of obs = 820	
LR chi2(30) = 417.64		LR chi2(30) = 268.55	
Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000	
Log likelihood = -747.22824		Log likelihood = -388.12543	
Pseudo R2 =0.2184		Pseudo R2 =0.2570	
Kobiety bez emerytury II		Mężczyźni bez emerytury II	
	Odds Ratio	P>z	
NowySystemEmeryt	1.036	0.850	2.748 0.000
zasadn zaw	1.403	0.089	1.170 0.611
średnie ogólne	1.258	0.343	1.076 0.876
średnie zaw	1.815	0.005	1.599 0.168
wyższe	4.676	0.000	2.918 0.025
miasto do 10tys	1.293	0.416	1.331 0.495
miasto 10-19tys	0.834	0.475	1.600 0.222
miasto20-49tys	0.850	0.461	1.457 0.265
miasto50-99tys	0.873	0.581	1.605 0.190
miasto100-199tys	0.951	0.840	1.334 0.437
miasto200-499tys	1.131	0.627	1.610 0.167
miasto ponad 500tys	0.683	0.165	1.068 0.858
warszawa	2.275	0.029	2.726 0.072
PozaGosp<14	1.004	0.987	0.667 0.320
PozaGosp>15	1.659	0.098	1.216 0.671
zdr_takie_sobie	0.486	0.000	0.538 0.004
zdr_złe/b.złe	0.210	0.000	0.143 0.000
GospWymOp<14	1.081	0.702	0.952 0.885
GospWymOp15-64	1.041	0.821	1.129 0.673
rej_bez~2004	0.983	0.110	0.987 0.410
prod_sp~2004	1.000	0.380	1.000 0.563
PrawoJazdy+Jęz	1.472	0.103	2.093 0.014
PrawoJazdy	1.655	0.008	1.798 0.009
Języki	1.076	0.748	1.558 0.396
niepełnosprawność	0.540	0.002	0.717 0.271
Gosp_Resp+InneOs	0.988	0.958	1.005 0.991
Gosp_Resp+Partn	1.016	0.941	1.444 0.149
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.043	0.839	2.228 0.003
NaRencie	0.370	0.000	0.400 0.003
NieWykorzystPrawoEm	0.709	0.140	0.503 0.016

	Logistic regression Number of obs = 210		Logistic regression Number of obs = 306	
	LR chi2(28) =75.06		LR chi2(28) =93.36	
	Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000	
	Log likelihood = -93.962151		Log likelihood = -149.45127	
	Pseudo R2 =0.2854		Pseudo R2 =0.2380	
	Kobiety bez emerytury z uprawnieniami I:		Osoby bez emerytury z uprawnieniami I	
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
wiek	0.998	0.976	0.969	0.413
zasadn zaw	2.199	0.222	2.027	0.155
średnie ogólne	4.566	0.066	2.663	0.119
średnie zaw	2.063	0.254	2.623	0.060
wyższe	8.572	0.011	6.859	0.004
miasto do 10tys	0.351	0.504	0.737	0.822
miasto 10-19tys	1.078	0.935	1.596	0.498
miasto20-49tys	1.129	0.852	1.271	0.646
miasto50-99tys	3.824	0.132	1.667	0.374
miasto100-199tys	1.374	0.673	1.089	0.884
miasto200-499tys	3.546	0.104	2.913	0.054
miasto ponad 500tys	2.398	0.238	4.005	0.020
warszawa	7.150	0.059	7.283	0.011
PozaGosp<14	0.294	0.048	0.566	0.252
PozaGosp>15	2.229	0.343	1.421	0.561
zdr_takie sobie	0.739	0.507	0.743	0.403
zdr_złe/b.złe	0.184	0.019	0.342	0.053
GospWymOp<14	0.766	0.721	0.661	0.469
GospWymOp15-64	2.787	0.081	2.448	0.051
rej bez~2004	1.007	0.837	1.013	0.606
prod_sp~2004	1.000	0.551	1.000	0.431
PrawoJazdy+Jęz	0.749	0.633	0.624	0.322
PrawoJazdy	2.214	0.222	0.926	0.843
Języki	0.582	0.406	0.739	0.607
niepełnosprawność	0.333	0.060	0.334	0.017
Gosp_Resp+InneOs	0.703	0.601	0.651	0.427
Gosp_Resp+Partn	0.306	0.057	0.452	0.086
Gosp_Resp+Part+InneOs	0.416	0.211	0.594	0.294

	Logistic regression Number of obs =1312		Logistic regression Number of obs = 729	
	LR chi2(29) = 371.81		LR chi2(29) = 256.80	
	Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000	
	Log likelihood = -644.7445		Log likelihood = -332.79535	
	Pseudo R2 =0.2238		Pseudo R2 =0.2784	
	Kobiety bez emerytury i bez uprawnień II		Mężczyźni bez emerytury bez uprawnieńII	
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
NowySystemEmeryt	0.986	0.944	2.881	0.000
zasadn zaw	1.265	0.277	1.039	0.909
średnie ogólne	1.073	0.787	1.141	0.800
średnie zaw	1.600	0.042	1.391	0.371
wyższe	4.117	0.000	2.833	0.050
miasto do 10tys	1.268	0.471	1.215	0.654
miasto 10-19tys	0.750	0.287	1.560	0.291
miasto20-49tys	0.804	0.366	1.458	0.301
miasto50-99tys	0.740	0.251	1.792	0.149
miasto100-199tys	0.859	0.569	1.456	0.357
miasto200-499tys	0.991	0.974	1.408	0.367
miasto ponad 500tys	0.560	0.055	0.723	0.419
warszawa	1.913	0.126	2.261	0.190
PozaGosp<14	1.140	0.590	0.612	0.273
PozaGosp>15	1.669	0.126	1.172	0.778
zdr_takie_sobie	0.448	0.000	0.590	0.023
zdr_złe/b.złe	0.203	0.000	0.127	0.000
GospWymOp<14	1.105	0.645	1.009	0.981
GospWymOp15-64	0.936	0.725	0.957	0.887
rej_bez~2004	0.982	0.113	0.981	0.262
prod_sp~2004	1.000	0.247	1.000	0.793
PrawoJazdy+Jęz	1.753	0.034	2.306	0.010
PrawoJazdy	1.651	0.014	2.034	0.003
Języki	1.141	0.594	1.684	0.322
niepełnosprawność	0.590	0.015	0.802	0.508
Gosp_Resp+InneOs	1.121	0.642	1.243	0.629
Gosp_Resp+Partn	1.201	0.419	1.580	0.098
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.190	0.430	2.548	0.001
NaRencie	0.346	0.000	0.356	0.002

	Logistic regression Number of obs =1139		Logistic regression Number of obs = 336	
	LR chi2(29) = 356.30		LR chi2(29) = 148.63	
	Prob > chi2 = 0.0000		Prob > chi2 = 0.0000	
	Log likelihood = -536.24345		Log likelihood = -112.39925	
	Pseudo R2 =0.2494		Pseudo R2 =0.3980	
	Kobiety bez emerytury i bez uprawnień w Nowym Systemie I:		Mężczyźni bez emerytury i bez uprawnień w Nowym Systemie I:	
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
wiek	0.929	0.011	0.994	0.958
zasadn zaw	1.050	0.842	0.673	0.543
średnie ogólne	1.112	0.718	1.372	0.758
średnie zaw	1.412	0.182	0.737	0.665
wyższe	3.525	0.004	2.308	0.452
miasto do 10tys	1.576	0.231	2.918	0.249
miasto 10-19tys	0.642	0.129	2.057	0.369
miasto20-49tys	0.811	0.430	1.166	0.822
miasto50-99tys	0.802	0.463	2.423	0.263
miasto100-199tys	0.802	0.457	0.756	0.684
miasto200-499tys	0.786	0.424	0.458	0.213
miasto ponad 500tys	0.490	0.030	0.111	0.001
warszawa	1.531	0.347	0.832	0.888
PozaGosp<14	1.120	0.680	0.122	0.006
PozaGosp>15	1.645	0.178	2.492	0.515
zdr_takie sobie	0.434	0.000	0.972	0.950
zdr_złe/b.złe	0.192	0.000	0.080	0.000
GospWymOp<14	1.003	0.988	0.485	0.310
GospWymOp15-64	0.941	0.769	1.735	0.349
rej_bez~2004	0.984	0.211	0.912	0.006
prod_sp~2004	1.000	0.574	1.000	0.699
PrawoJazdy+Jęz	1.696	0.067	1.252	0.690
PrawoJazdy	1.721	0.015	1.943	0.157
Języki	1.092	0.749	0.852	0.869
niepełnosprawność	0.576	0.021	0.750	0.638
Gosp_Resp+InneOs	1.000	0.999	2.254	0.244
Gosp_Resp+Partn	1.268	0.358	4.001	0.009
Gosp_Resp+Part+InneOs	1.148	0.582	4.201	0.006
NaRencie	0.299	0.000	0.321	0.079

Logistic regression Number of obs = 165		Logistic regression Number of obs = 393		
LR chi2(28) =59.40		LR chi2(29) = 137.51		
Prob > chi2 = 0.0005		Prob > chi2 = 0.0000		
Log likelihood = -81.348929		Log likelihood = -195.658		
Pseudo R2 =0.2674		Pseudo R2 =0.2600		
Kobiety bez emerytury i bez uprawnień w Starym Systemie I:		Mężczyźni bez emerytury i bez uprawnień w Starym Systemie I:		
	Odds Ratio	P>z	Odds Ratio	P>z
wiek	0.875	0.056	0.917	0.051
zasadn zaw	2.570	0.139	0.935	0.876
średnie ogólne	0.266	0.087	0.709	0.606
średnie zaw	2.442	0.183	1.713	0.250
wyższe	3.716	0.201	2.059	0.261
miasto do 10tys	0.571	0.524	0.846	0.769
miasto 10-19tys	1.232	0.831	1.450	0.473
miasto20-49tys	0.623	0.545	1.367	0.504
miasto50-99tys	0.353	0.143	1.290	0.615
miasto100-199tys	0.469	0.340	1.892	0.249
miasto200-499tys	2.535	0.331	2.650	0.060
miasto ponad 500tys	1.077	0.939	2.186	0.159
			2.742	0.180
PozaGosp<14	2.359	0.221	1.196	0.762
PozaGosp>15	1.202	0.853	0.941	0.930
zdr_takie sobie	0.635	0.374	0.517	0.027
zdr_złe/b.złe	0.201	0.046	0.177	0.000
GospWymOp<14	3.281	0.142	1.297	0.598
GospWymOp15-64	0.905	0.863	0.803	0.585
rej_bez~2004	0.961	0.260	1.010	0.627
prod_sp~2004	1.000	0.181	1.000	0.785
PrawoJazdy+Jęz	5.327	0.063	3.065	0.010
PrawoJazdy	1.705	0.364	2.185	0.014
Języki	1.783	0.412	3.074	0.118
niepełnosprawność	0.740	0.654	0.704	0.417
Gosp_Resp+InneOs	0.661	0.561	0.558	0.414
Gosp_Resp+Partn	0.313	0.077	1.113	0.765
Gosp_Resp+Part+InneOs	0.378	0.130	1.972	0.085
NaRencie	0.922	0.904	0.376	0.022